

سالنامه زنان ایران

هشتم اسفند ماه ۱۳۴۵

سالنامه زنان ایران

نشریه بدایه معارف زنان ایران

تهران

۸ اسفند ۱۳۴۵

تهیه و تنظیم از : اکواف ایران

چاپ بهمن

فشار آزادی زن

استخراج از متن فرمایشات اقامتیه شاهنشاهی آریامهر در کنفرانس اقتصادی ششم اسفند ۱۳۴۱

«... نصف دیگر جمعیت مملکت را که زنهای مملکت و نسوان تشکیل میدادند، اینها نه فقط از این حق (حق انتخاب کردن و انتخاب شدن) محروم بودند، بلکه آنها را اصولاً جزو محجورین و دیوانگان و این قبیل اشخاص میشمردند... يك موضوع دیگری باقی ماند: برای تأمین اجتماع ایران، اجتماع مترقی، اجتماع با افتخار این مملکت، و آن موضوع نصف جمعیت این مملکت است که اینطور برخلاف قانون اساسی و برخلاف شرع مقدس اسلام محروم است و جزو دیوانگان و محجورین حساب میشود... این آخرین ننگ اجتماعی ایران را انشاءالله در انتخابات آینده ما بر طرف خواهیم کرد (کف زدن شدید حضار) و قاطبه اهالی این مملکت در سرنوشت خودشان و انتخابات ایران شرکت خواهند کرد، و این هم مطابق قانون اساسی مملکت است و هم اینکه بدانید در تمام ممالك اسلامی دنیا امروز - حتی من استثنائی نمی بینم غیر از يك نقطه و آنهم بيك دلائلی است - در تمام ممالك اسلامی دنیا، مرد وزن در انتخابات شرکت میکنند (کف زدن شدید حضار). همین موضوع در اساس کار و بالا بردن سطح محصولات مملکت و اقتصاد مملکت چه اثری خواهد داشت... کما اینکه در خیلی از قسمتهای این مملکت، در شمال ایران و نقاط دیگر شاید زحمت زننها اگر از زحمت مردان بیشتر نباشد کمتر نیست، و ضمناً در جامعه ایرانی می بینیم که با بر طرف شدن این آخرین باصطلاح ننگ اجتماعی ما، دیگر موضوع امتیاز طبقاتی و غیر آن نیست...»

(نقل از شماره مخصوص مجله اتاق بازرگانی، اسفندماه ۱۳۴۱)

۸ اسفند ۱۳۴۱ - زنان تهران برای ابراز حق شناسی نسبت به
آزادکننده خویش در کاخ مرمر اجتماع کرده‌اند .

مقالات

فهرست

- « انقلاب سفید » در باره زن ..... صفحه ۱۳
- ۸ اسفند به زنان چه داد و چه خواهد داد ؟ ..... « ۲۵
- نیم قرن مبارزه زن ایران ..... « ۲۹
- حقوق زن در اسلام ..... « ۴۳
- نقش زنان در ادبیات ..... « ۴۸

نقل از کتاب « انقلاب سفید » بقلم اعلیحضرت همایون
محمد رضا شاه پهلوی آریامهر شاهنشاه ایران

انقلاب سفید

درباره زن

... مهمترین تحولی که درین زمینه برائثر انقلاب ششم بهمن
روی داد شرکت زنان ایران در امر انتخابات بود .
تنها گذشت کمتر از چهار سال از این تحول بزرگ کافی است
که ما را از یادآوری وضعی که تا قبل از اسفند ماه ۱۳۴۱ درین مورد
وجود داشت بشکفتی درآورد ، و شاید نسل تازه‌ای که اکنون تاریخ
اجتماعی عصر حاضر کشور ما را در مدرسه‌ها فرامیگیرد نتواند باور
کند که حتی در زمان زندگی خود اوقانونی لازم‌الاجرا بوده‌است که
در آن زنان ایرانی ، یعنی جامعه‌ای که در آن این همه بانوی تحصیل
کرده و استاد دانشگاه و معلم و پزشک و حقوق‌دان و نویسنده و شاعر
و هنرمند وجود دارد، در زمره دیوانگان و مجرمین و بدکاران بحساب
آمده باشند .

قسمتی از ماده قانون انتخابات مجلس شورای ملی که تاپیش از انقلاب سفید ایران ملاک کار بود، درین مورد چنین صراحت داشت: «کسانیکه از حق انتخاب کردن محرومند، عبارتند از: نسوان؛ کسانیکه خارج از رشدند و تحت قیمومت شرعی هستند؛ ورشکستگان بتقصیر؛ متکدیان و اشخاصی که بوسائل بیشرفانه تحصیل معاش مینمایند؛ مرتکبین قتل و سرقت و سایر مقصرینی که مستوجب حدود قانونی اسلامی شده‌اند...»

آیا واقعاً این طرز فکر میتواندست در جامعه‌ای که ما میخواستیم آنرا قبل از هر چیز براساس عدالت اجتماعی پی‌ریزی کنیم مفهومی داشته باشد؟ آیا در اجتماع کنونی ایران که قسمت مهمی از کار تجدید بنای مادی و معنوی کشور ما بدست زنان مترقی و فعال آن انجام میگردد ما میتوانستیم مادران و خواهران و همسران و دختران خود را همردیف يك عده دیوانه یا کسانیکه از طرق بیشرفانه امرار معاش میکنند نگاه کنیم؟ آیا ما میتوانستیم در دنیای پیشرفته قرن بیستم و در عصر اعلامیه حقوق بشر، ادعای ترقی خواهی و آزادی طلبی کنیم و در همان حال نیمی از جامعه ایرانی را اسیر چنین وضعی نگاه داریم؟

آیا در چنین شرایطی، ما میتوانستیم ادعا کنیم که از لحاظ رشد فکری و اجتماعی نسبت باعراب دوره جاهلیت که زن را «حیوانی درازمو و کوتاه فکر» لقب داده بودند پیشرفت محسوسی کرده‌ایم؟ گناه ما درین مورد ازین جهت نابخشیدنی‌تر بود که ما وارث تمدن و فرهنگی کهن هستیم که هیچوقت نسبت بزنان باچنین چشمی نگاه نکرده است. هزاران سال پیش، آئین ملی ایران حتی ملائک اصلی را به

سه مرد و سه زن تقسیم کرده و قدرت و حقوقی کاملاً مساوی برای آنان قائل شده بود. دردینکرد اثر مذهبی بزرگ ایران باستان تصریح شده است که زن میتواند دارائی خود را شخصاً اداره کند، میتواند از جانب شوهر خود در دادرسی شرکت جوید، میتواند قیم و نگهدار پسری باشد که پدرش او را از حق ارث محروم ساخته است، میتواند بمقام دآوری برسد و قضاوت کند، حتی میتواند در موارد معینی بجای موبدان مراسم دینی را بجای آورد.

کتاب حقوقی مهمی بنام « هزار دادستان » که از عصر ساسانی بدست ما رسیده، نقل میکند که روزی پنج زن سر راه بر يك قاضی عالی رتبه گرفتند و از او سؤالات مختلفی کردند که قاضی در پاسخ آخرین آنها درماند. یکی از زنان خندید و گفت: استاد، اگر نمی دانی بی پرده بگو، و ضمناً برای رفع مشکل خود به فلان کتاب رجوع کن که جوابش در آن داده شده است. این گفت و شنود نشان میدهد که در جامعه ساسانی زنان بآسانی میتوانند در رشته های مختلف علوم حتی در رشته دشواری مانند حقوق بخوبی پیشرفت کنند. در تاریخ ایران باستان باسامی زنان برجسته ای بر میخوریم که گاه بعالیترین مقامات مملکتی نائل شده اند. مثلاً در عصر ساسانی دو ملکه بنام پوران دخت و آذر میدخت بر تخت شاهنشاهی ایران نشستند، و در شاهنامه فردوسی از ملکه دیگری بنام همای یاد شده است که بنوبه خود پادشاهی کشور رسید. در همین اثر حماسی بزرگ ملی ما داستان دلاوریهای گرد آفرید که از دژ جنگی ایرانیان در برابر تورانیان دفاع کرد، و دلیریهای زنانی چون رودابه و تهمنه و فرنگیس و گردیه بتفصیل نقل شده است.

البته نباید ازین شواهد چنین نتیجه گرفت که زن در ایران قدیم کاملاً همسنگ و همپای مردان بود، زیرا جامعه آنروز اصولاً چنین اقتضائی را نداشت. بعکس، چنانکه تحقیقات جالب بارتولومه دانشمند ایران‌شناس عالی‌قدر قرن اخیر نشان می‌دهد زن ایرانی در آن عصر شخصیت حقوقی نداشته و همواره ازین لحاظ تحت سرپرستی رئیس خانواده یعنی پدر یا برادر و یا پسر ارشد خود بوده است. حتی بارتولومه مثلی را از آن زمان نقل می‌کند که: «زن می‌بایست روزی سه بار از شوهر خود بپرسد که چه باید بیندیشد؟ چه باید بگوید؟ چه باید بکند؟»

با این وصف، مقام اجتماعی زن در کشور ما در آن عصر بالاتر از بسیاری از جوامع متمدن دیگر بود. مثلاً در همان زمان بود که هندوان زنان را پس از مرگ شوهرانشان زنده در آتش می‌افکندند و این سنت تا عصر ما نیز قرار بود. از ارسطو در یونان نقل کرده‌اند که میگفت نسبت زن به مرد نسبت غلام به مولای خود و نسبت بدن به روح است. از افلاطون نیز حکایت کرده‌اند که در طبقه بندی که از موجودات جهان کرده نمیدانسته است زن را در کجا می‌باید جای دهد. در انجمن علمی «ما کون» که در قرن ششم میلادی برای حل معضلات فلسفی و مذهبی عالم مسیحیت تشکیل شد، این مسئله مطرح گردید که آیا اصولاً زن مانند مرد دارای روح جاوید هست یا خیر؟ ولی در دوران اسلامی تعالیم عالیه اسلام نه تنها برای زنان احترام و ارزشی شایسته قائل شد، بلکه بدانان از لحاظ معاشی امتیازات و حقوقی داد که حتی هنوز هم نظیر آنها در برخی از جوامع متمدنی غرب برای زنان وجود ندارد.

در قرآن کریم بارها زن و مرد از لحاظ موازین انسانی در کنار هم جای داده شده‌اند. مثلاً آیه‌ای از قرآن صریحاً حاکی است که: «زن و مرد یکسان از آنچه اکتساب میکند بهره‌مند میشوند»^۱ حتی سوره خاصی از قرآن مجید به زنان اختصاص یافته است. سخنان متعددی از حضرت رسول اکرم از احترام عمیق آن حضرت بمقام زن حکایت میکند، از قبیل این جمله معروف که: «بهشت در زیر پای مادران است»^۲، یا این جمله که: «کریمان زن را اکرام میکنند، و لئیمان اهانت»^۳.

در قوانین اسلامی به زن استقلال اقتصادی و حق مالکیت و حق تصرفات گوناگون در اموال شخصی خود داده شده است، و بدین جهت فقه اسلامی در مواردی از قبیل تجارت، رهن، عطیه و بخشش، شرکت و سرمایه‌گذاری، وقف، اجاره، ضمانت، ودیعه، عقد قراردادهای بازرگانی و موارد متعدد دیگر، برای زنان حقوقی مساوی با مردان قائل است. اعمال این حق مالکیت و حق تصرف در اموال منوط به اذن و نظارت و قیمومت هیچکس حتی شوهر نیست، در صورتیکه تا همین چندی پیش قوانین کشور پیشرفته‌ای مانند فرانسه حق تجارت و هر گونه معامله و تصرف در اموال شخصی را بدون اجازه شوهر از زنان سلب کرده بود.

متأسفانه تحولات اجتماعی کشور ما در ادوار مختلف و در دوره‌های انحطاطی که غالباً نتیجه منطقی قدرت یافتن نیروهای ارتجاعی

(۱) للرجال نصيب مما اكتسبوا، وللنساء نصيب مما اكتسبن...

(۲) الجنة تحت اقدام الامهات

(۳) ما اکرم النساء الا کریم، وما اهانهن الا لئیم.

بود ، روح این تعالیم عالیه اسلامی را که در عین حال منطبق با سنن دیرینه تمدن ایرانی بود قلب و مسخ کرد و زن را گاه تا مقام يك برده و کنیز پائین آورد . رواج بیعدالتیهای اجتماعی و اخلاقی ، زن ایرانی را روز بروز بیشتر اسیر جهل و بیسوادی و خرافات کرد ، و شاید تنها تسلائی که زنان ما میتوانند در این مورد داشته باشند این است که در همان ادوار در بسیاری از جوامع دیگر جهان نیز خواهران آنها سرنوشتی بهتر از ایشان نداشتند و گاه حتی وضعی بمراتب تلختر و غم انگیزتر از ایشان داشتند .

معهدا باید با حس احترامی عمیق به شخصیت و اصالت ذاتی زنان ایرانی ، این حقیقت را نا گفته نگذاشت که حتی در تاریکترین ادوار اجتماعی زنان ایران موجودیت خویش را در شئون مختلف باثبات رسانیده و آن فروغ معنوی را که از مشخصات نژاد ایرانی است بصورتیهای مختلط بتجلی در آورده اند ، که یکی از آخرین نمونه های بارز آنرا دریکی از فصول سیاسی و اجتماعی عصر جدید ایران یعنی در سال ۱۲۹۰ شمسی میتوان دید . اندکی قبل از آن سال دو دولت روس و انگلیس ایران را طبق قرارداد معروف ۱۹۰۷ مسیحی بین خود بمناطق نفوذ تقسیم کرده بودند ، و چون دولت ایران به استخدام مورگان شوستر امریکائی برای اصلاح وضع گمرک و مالیه ایران اقدام کرد و وی خود را در عمل يك مأمور وظیفه شناس و بیغرض نشان داد ، دولت تزاری روس که مایل به بهبود وضع مالی نابسامان ایران نبود ، برای طرد و اخراج او يك اولتیماتوم چهارده و هشت ساعته بدولت ایران داد و بلافاصله قشون خود را وارد شمال کشور کرد . این اتمام حجت تظاهرات ملی مختلفی را در ایران باعث شد که مهیج ترین آنها تظاهر

دسته‌جمعی عده زیادی از بانوان ایرانی بود. در این باره خود شوستر در کتاب جالب خویش بنام «اختناق ایران» مینویسد: «درود و عزت بی حد به زنان روبسته ایران باد! زنانی که سنت‌های اجتماعی حصارى نفوذ ناپذیر برگرد آنان کشیده بود. زنانی که عاری از استقلال اجتماعى و فکرى بودند و هیچگونه امکاناتی برای کسب دانش و پرورش روحى خویش نداشتند، و با وجود این عشق سرشار به وطن روح آنها را سیراب کرده بود. با این عشق بود که موقعیکه شهرت یافت و کلای مجلس ایران در جلسه‌ای سرى تصمیم به تسلیم در برابر زور گرفته‌اند این زنان توهین بیگانه را مردانه پاسخ گفتند و در یکروز و یکساعت سیصد تن از ایشان از خانه‌ها و حرمسراهاى محصور خویش با چهره‌هائی از خشم برافروخته بیرون آمدند و در حالیکه بسیاری از ایشان در زیر چادرهای سیاه خویش طپانچه‌هائی پنهان داشتند بمجلس رفتند و در آنجا نقابها را پاره کردند و اعلام داشتند که اگر و کلای مجلس از روی ترس و زبونی شرافت ملت ایران را زیر پا گذارند، هم آنان و هم شوهران و فرزندان خویش و هم خودشان را خواهند کشت تا لااقل اجساد آنان گواه شرف ایرانی باشد.»

آیا چنین زنانى واقعاً مستحق آن بودند که همچنان از شرکت در زندگی اجتماعى محروم بمانند، و در عصرى که در کشورهای مرفه‌تر روز بروز درهای مراکز مختلف علم و اقتصاد و سیاست بروی زنان بازتر میشود ایشان همچنان پرده‌نشین باشند و حق کمترین دخالتی در امور اجتماع و کشوری که خود نیمی از آنرا تشکیل میدادند نداشته باشند؟ برای از میان بردن این ظلم و تبعیض بزرگ اجتماعى بود که پدرم در سال ۱۳۱۴ حجاب زنان را که مانع اصلی آنان از شرکت در

زندگی اجتماعی بود ملغی کرد ، و از آن پس بدانان امکان داد که مانند زنان کشورهای مرفعی در شئون مختلف اداری و اجتماعی بکار پردازند . در سال ۱۳۱۴ درهای دانشگاه بروی زنان ایرانی گشوده شد و در نتیجه دختران ایرانی در همه رشته‌های علمی دوشادوش پسران پیشرفت کردند ، و نه تنها در مراکز آموزشی داخله کشور ب تحصیل پرداختند بلکه در بسیاری از دانشگاههای بزرگ جهان نیز ذوق و استعداد فطری خود را در کسب دانش بروز دادند .

با توجه به نقش بزرگ زنان ایرانی در تمام شئون مادی و معنوی کشور ، بهتر میتوان دریافت که ادامه منع قانونی شرکت طبقه زنان ایران در تعیین سرنوشت خود و شرکت در تعیین سرنوشت کشور از راه حق انتخاب کردن و انتخاب شدن در پارلمان تا چه اندازه نه تنها ظالمانه بلکه غیر منطقی و مخالف با عقل سلیم و با مصالح ملی بود . این واقعاً باور نکردنی بود که يك مرد بیسواد (و البته مقصود این نیست که ازین راه توهین یا تحقیری به حیثیت انسانی و ملی چنین فردی شده باشد) قانوناً حق رای داشته باشد ، اما يك بانوی ایرانی که عالترین مدارج تحصیلی را در دانشگاههای ایران یا در دانشگاههای بزرگ جهان طی کرده است و مقام استاد دانشگاه یا دکتر یا مهندس یا حقوق دان را دارد ، چنین حقی را فاقد باشد . اصولاً در جامعه‌ای که بازده کار هر يك نفر از افراد مملکت در تمام تولید ملی مؤثر است ، آنهم در مملکتی مانند ایران که میباید چند قرن فاصله خود را با دنیای مرفعی در مدتی بسیار کوتاه جبران کند ، چطور میتوان قبول کرد که نیمی از قوای فعاله مملکت از حقوق حقه خود برکنار بمانند ؟

من احساس میکنم که با فرمانی که در هشتم اسفندماه ۱۳۴۱ بر اساس روح و مفهوم اصول انقلاب ششم بهمن و با اتکاء به تأیید قاطع ملی از این اصول ، درباره اعلام حقوق مساوی بانوان ایران با مردان کشور در امر انتخابات صادر کردم ، یکی از بزرگترین وظائفی را که در برابر ملت ایران بعهده داشتم انجام دادم . با صدور این فرمان به يك ننگ اجتماعی و بوضعی که مخالف روح و مفهوم واقعی شرع مقدس اسلام و مخالف با روح قانون اساسی این کشور بود خاتمه داده شد ، زیرا در مقدمه قانون اساسی صراحتاً اشاره بدین اصل شده است که: « . . هر يك از افراد اهالی مملکت در تصویب و نظارت امور عموم محق و سهمند . »

در نطقی که بعد از صدور این فرمان ایراد کردم ، درین باره چنین گفتم : « خدای را شکر که اکنون آخرین ننگ اجتماعی ما نیز برطرف شده و این زنجیر تحقیر و اسارت که بر گردن نصف جمعیت این مملکت بود برداشته و پاره شده است . در مملکتی که نسوان آن دوشادوش مردان بدبستانها و دبیرستانها و دانشگاهها میروند چطور میتوان انتظار داشت که به يك زنی بعد از طی تمام این مراحل گفته شود که در ردیف محجورین و دیوانگان است و نمیتواند بفهمد و اظهار نظر کند که حتی مثلاً در شهر او بیچه شکلی باید خیابان تمیز بشود ؟ چنین زنی ، مثل همطرازان خودش در میان مردها ، بمقتضای اصل طبیعت و بمقتضای اصل تمدن حق دارد که عیناً در شرایط مساوی نه فقط در امور خانواده و خانه خودش بلکه در امور مملکتی و امور معاشی و سیاسی کشورش اظهار نظر کند . چطور ممکن است يك مردی به خودش حقوقی بدهد و این حق را از مادر یا خواهر خودش سلب

نماید؟ اصلاً چطور ممکن است يك کسی که مادرش باو حق حیات داده است بزرگ بشود و بگوید که مادر من در زمره دیوانگان یا بدکاران است؟ این هم برخلاف طبیعت و بشریت و هم برخلاف تمدن است .»

در همان نطق، این نکته را نیز متذکر شدم که: «... مطمئن هستم اکنون که زنهای ایران با حقوق مساوی با مردان خودشان را آماده اداره امور مملکت کرده اند، چون نماینده طبقه ای هستند که محروم بوده اند از این پس با شوق و اشتیاق بیشتری وارد فعالیت های اجتماعی خواهند شد و کار را جدی خواهند گرفت و این دو برابر شدن افراد فعال مملکت بزودی اثرات خود را در تمام شئون مملکت نشان خواهد داد .»

اکنون که چهار سال از آن هنگام گذشته، میتوانم با خوشوقتی بگویم که این پیش بینی تا حد زیادی تحقق یافته است و زنان کشور ما در کارهایی که شرکت جسته اند شایستگی و وطن پرستی خود را ابراز داشته اند . نه تنها در رشته های آموزشی و بهداشتی و امور خیریه روز بروز سهم مهم و مؤثر زنان بیشتر میشود ، بلکه در رشته های علمی و حقوقی و اقتصادی نیز پیوسته زنان ما سهم بیشتری بمعده میگیرند . در زمینه های مختلف ادبی و هنری زنان ما موقعیت ممتازی احراز کرده و ذوق و استعداد خود را ببهترین نحوی بروز داده اند . همچنین در سازمانهای مختلف بین المللی بانوان ما با شایستگی شرکت کرده و صلاحیت و تخصص خود را نشان داده اند .

لازم بتذکر نیست که در فعالیتهای کارگری و کشاورزی کشور، غالباً زنان ما دوشادوش مردان شرکت دارند .

بدین ترتیب روز بروز زنان در فعالیت عظیم اجتماعی و اقتصادی کشور ما و در تجدید بنای اجتماع ایران سهم حساستر و مؤثرتری چه از لحاظ کمیت و چه از حیث کیفیت بر عهده میگیرند، و این امری است که لازمه اجتناب ناپذیر هر اجتماع پیشرفته و مرفعی امروز است. آمارهای که اخیراً توسط سازمان ملل متحد انتشار یافته بخوبی نشان میدهد که این تحول اجتماعی کشور ما تا چه اندازه منطبق با احتیاجات و ضروریات مرفعیترین جوامع دنیای حاضر بوده است. این آمار حاکی است که در حال حاضر ۳۶ درصد از زنان امریکائی، ۲۸ درصد از زنان اروپای غربی و ۵۶ درصد از زنان ژاپنی در مراکز مختلف اداری و صنعتی و اجتماعی کشورهای خود کار میکنند. در اتحاد شوروی نسبت زنان کارگر به همه کارگرها از ۴۷ درصد متجاوز است.

بکار افتادن روز افزون نیروی فعاله زنان ایرانی در شئون مختلف حیات ملی ایران نه تنها اجتماع ما را روز بروز بیشتر بسطح مرفعیترین جوامع جهان نزدیک میکند، بلکه بنیاد فکری و روحی اجتماع آینده ایران را نیز قوام و استحکام میبخشد، زیرا این زنان ایران هستند که باید اصول انقلاب را در ذهن فرزندان خویش یعنی در ذهن آنانی که باید ایران فردا را اداره کنند و بنوبه خود مربی نسلهای آینده باشند رسوخ دهند. هر قدر سهم زنان امروز ما در آشنائی با اصول انقلاب ایران و اداره اجتماع نوینی که براساس این اصول پی ریزی شده است بیشتر باشد، فرزندان که در مکتب ایشان پرورش مییابند با آشنائی بیشتر و عمیقتری باین اصول پا بصحنه اجتماع خواهند گذاشت.

انقلاب ما يك انقلاب تحمیلی یا دستوری نیست . انقلابی است که بالعکس اساس آن همکاری آزادانه همه افراد بر اساس درك مفهوم واقعی آن است . لازمه تحقق کامل اصول این انقلاب این است که همه افراد کشور هرچه بیشتر و کاملتر و عمیقتر با آن آشنائی یابند و آزادانه و صرفاً از روی اعتقاد و ایمان در تعمیم و اجرای این اصولی که هدف آن فقط تأمین منافع واقعی خود آنها است شرکت جویند . درین صورت شك نیست که مهم ترین وظیفه درین باره بعهده بانوان ایرانی است ، زیرا اینانند که قبل از هر مدرسه و آموزشگاهی کار تربیت فرزندان خود و بنیانگذاری جامعه آینده را بعهده دارند . انقلاب ما وظیفه ای را که در مورد زنان ایرانی برعهده داشت ، با آزاد کردن آنان از قید زنجیرهای کهن و دادن امکان هر گونه فعالیت و پیشرفت بدیشان در همه شئون مادی و معنوی اجتماع ایران انجام داد . از این پس خود آنها هستند که میباید خویش را شایسته این آزادی و شایسته سنن دیرین تمدن اصیل و انسانی ایران نشان دهند و تاریخ آینده را بدانسان که در خور گذشته ما است پی ریزی کنند ، و من ایمان دارم که زنان ایران این رسالت خویش را بخوبی انجام خواهند داد .

۸ اسفند ۱۳۴۱

به زنان چه داد و چه خواهد داد؟

قریب به نیم قرن است که تضادی بین دو شیوه قدیمی و نو در جامعه ایران آغاز شده است. معتقدین به ارزشهای جدید اصول اجتماعی که ابتداء «متجددین» و یا بزعم مخالفان «مستفرنک» نامیده میشدند نخواستند با شیوه‌های کهن دمساز باشند و برضد آن بپا خاستند.

تجدد طلبی در دوره سلطنت اعلیحضرت رضاشاه کبیر حامی نیرومندی یافت و هرچه در وضع اقتصادی و اجتماعی و مدنی ایران تحول بیشتری پدید می‌آمد مسائل تازه اجتماعی مطرح میگردد که حل آنها اجتناب‌ناپذیر بود.

یکی از این مسائل مسئله حقوق زن در خانواده و اجتماع بود که خود جنبه‌های مختلف داشت: عدم تساوی از لحاظ حقوق سیاسی، عدم تساوی در حقوق مدنی، عدم تساوی در خانواده . . . و بعنوان

نخستین قدم رفع حجاب و پذیرش زنان در بعضی ادارات دولتی و توسعه آموزش زنان در زمان سلطنت اعلیحضرت فقید عملی شد .

یکی از قوانین حاکم بر تحول جامعه « ناموزونی » این تحول است . یعنی پدیده‌های نو در همه جای يك کشور بيك میزان بوجود نمی‌آیند و با سرعت يكسان جلو نمی‌روند . مثلاً زمانی که خانواده كوچك نوع جدید در شهرهای پیشرفته‌تر و در میان گروه خاصی فزج میگیرند ، در روستاها و عشائر شیوه کهن خانواده پدر سالاری از خود مقاومت بیشتری نشان میدهد . بعبارت دیگر تضاد میان کهنه و نو در همه جا يكسان و يك شکل نیست .

باین جهت رهبران مترقی جامعه نمیتوانند بسرعت و تنها با نگرستن به قسمتهای جلورفته جامعه به تنفیذ قوانین و مقررات کاملاً نوی بپردازند . تشخیص موقع و زمان برسمیت شناختن حقوق تازه برای جامعه یا جمعی از افراد جامعه هنری است ، اما اقناع همد مردم به پذیرش نو و خو گرفتن بشیوه جدید هنر بزرگتر است .

در ۸ اسفند ۱۳۴۱ ، موقع برای جهش بزرگتری در مورد زن مناسب تشخیص داده شد : انقلاب مهمی آغاز شده بود که وضع مالکیت اراضی مزروعی را تغییر میداد و طبقات مختلف جامعه را بنوع تازه‌ای ارزیابی میکرد ، و زنان نیز که نیمی از جمعیت کشور را تشکیل میدادند بایستی بنوع تازه‌ای ارزیابی شوند .

هدف اصلی فرمان « ۸ اسفند » همین بود .

از آن زمان تا امروز در سطح و زیر دید ناظریکه مایل نیست بعمق مسائل توجه کند اقدامات انجام گرفته و پیشرفتهای حاصل شده آن‌دك مینماید : اشغال چند کرسی در مجلسین شورا و سنا بوسیله

زنان ، انتخاب عده‌ای از زنان در شوراها ی ده و انجمنهای شهر ، استخدام بیشتر زنان در ارتش ، استخدام چند دوشیزه حقوق‌دان در وزارت دادگستری و نظائر آن . اما پیشرفته‌ها عمیقاً بیش از این موارد ظاهری بوده است . حق زن شناخته شده است ، اما همه آن حق کاملاً و در طرفه‌العینی بوی داده نشده و نمیتوانسته است داده شود . زیرا همانگونه که ذکر شد اگر تشخیص زمان آغاز بیکار اجتماعی مهم است ، پیشبردن دقیق این کار مهم‌تر است و بایستی با در نظر گرفتن تمام عوامل مثبت و منفی ، پدیده‌های جلورونده و مقاومت‌کننده و میزان اقناع قشرهای «عقب‌افتاده‌تر» انجام گیرد ، تا انقلاب « انقلاب سفید » باقی بماند و اقدامات انجام شده مصنوعی و پیش‌رس و موجب مقاومت‌های پنهان و آشکار و در هر حال مضر نباشند .

اکنون هنوز خیلی از مسائل مربوط بزن حل نشده است . از ۸ اسفند ۱۳۴۱ نیز زیاد نگذشته است . نمیتوان شیوه‌هایی را که قرن‌ها ادامه داشته با یک چشم‌بهم‌زدن از میان برد و شیوه‌های جدید را که اگر برای عده‌ای آشناست برای عده دیگری نا آشناست جایگزین آن کرد . مسائل اجتماعی بسیار دقیق هستند و با مردمیکه آن اجتماع را تشکیل داده‌اند رابطه دیرین و آلی دارند . شکستن بی‌محابای سنت‌ها ضررهای بیش از نفع دارد همانگونه که کمک بشیوه‌های قدیم و در نظر نگرفتن مسیر پیشرفته‌ها مضر است .

مهم‌ترین وظیفه‌ای که [ترقی خواهان یک جامعه] بعهده دارند اقناع مردمیست که هنوز با اصول جدید آشنا نیستند . این مردم را نمیتوان و نباید «عقب‌مانده» خواند و آنها را بهیچ انگاشت . زیرا همه نهضت‌های مترقی برای پیش‌بردن همین مردم است . هرگاه قاطبه

اهالی ، حتی دورافتاده‌ترین آنها، دل از شیوه‌های کهن برکنندند و یا
لااقل در برابر شکستن آن قیود عکس‌العمل و ناراحتی از خود
نشان ندادند ، موقع برای جهش دیگری بجلو فرا میرسد.

مسائلی مانند تعدد زوجات ، نکاح منقطع ، حق طلاق ، ترك
انفاق ، حضانت اطفال و غیره بنوبه خویش و با در نظر گرفتن آنچه تا
کنون بیان شد حل میشوند .

۸ اسفند روز آغاز کاری بزرگ بود و امروز روز آخر آن نیست.

نیم قرن مبارزه زن ایرانی

با انقلاب مشروطه امواج نهضتی که جامعه ایران را به حرکت درآورد زن ایرانی را نیز فراگرفت. این انقلابی بود که، اگر چه روشنفکران در صف مقدم آن قرارداداشتند، از اعماق اجتماع سرچشمه می گرفت و مردم عادی ایران سربازان و پشتیبانانش بودند. فریاد عدالتخواهی ایرانیان که مقدمه انقلاب بود در واقع خواستها و آرزوهای عمیق تری را منعکس می کرد: حق خود را خواستن و در کار عمومی، در اداره جامعه مداخله داشتن، بر قید و بندهای اعصار فائق آمدن و آزادانه پیش رفتن، در برابر يك قانون به عنوان افراد انسانی برابر بودن، فرصت مبارزه برای حفظ و بهبود کشور و میهن پیدا کردن.

ایران با انقلاب مشروطه از خواب گران چند قرنی برخاست. تکان تند انقلاب چنان بود که حتی زن ایرانی را نیز در پس نقاب و چادر سیاه و کنج حرمسرایش حرکتی داد. زنان برای نخستین بار فرصتی یافتند که بادیای پهناور بیرون نیز آشنائی یابند. در زندگی

چیزهای دیگری نیز وجود داشت که می‌توانست نیروی آنان را در خدمت خود بگیرد. فضای بسیار محدود زندگانی روزانه آنان کسادگی بیشتری یافت. مردان که در مبارزه انقلابی افقهای وسیعتری را بر روی خود و جامعه خود باز کرده بودند در برابر فشار عمل استبداد نیاز به مداخله خواهران و همسران خود را آشکارتر می‌دیدند. دریای منبر و اعظان آزادیخواه، در مسجدهائی که از طرف سیلاخوری‌ها محاصره می‌شد، در انبوه جمعیت‌هایی که قدرت گلوله و سرنیزه را به مبارزه می‌طلبید، زنان دوشادوش مردان شرکت می‌جستند. شور و غیرت آنان از مایه‌های اصلی پیشرفت کار انقلاب و برانگیختن مردان به پیکار بود. هرجا پای فداکاری به میان می‌آمد، اگر گردآوری سرمایه برای تأسیس يك بانک ملی بود، یا مقاومت قهرمانی تبریز در برابر حملات پیاپی نیروهای استبداد، زنان در آنجا بودند.

در بزرگترین آزمایش آن دوران، هنگامی که روسیه تزاری آشکارا می‌خواست جنبش ملی و آزادیخواهی ایران را خفه کند، زنان پیشقدم شدند. تظاهرات چند صد زنی که زیر رو بنده‌هایشان سلاح در دست داشتند و با نمایش دلیرانه خود به رد اولتیماتوم دولت تزار در مجلس كمك کردند، به حق از درخشان‌ترین حوادث انقلاب مشروطه است. آن تظاهرات و مقاومت افتخار آمیز مجلس البته به جایی نرسید و مانند فداکاریهای هزاران سرباز گمنام و نام‌آور انقلابی دیگر در طوفان مداخله مسلحانه خارجی و جنگ بزرگ جهانی فرو رفت. ولی آثار انقلاب به صورت ادامه موسسات دمکراتیک - به اشکال و تحت شرایط مختلف - و احساس تعلق روز افزون ایرانی عادی به سرزمین و ملت خود و يك تشنگی سیری ناپذیر به پیشرفت و نو سازی

جامعه باقی ماند.

انقلاب مشروطه مسئله عدالت و آزادی و ترقی را حل نکرد. با وجود این پس از شش سال گذشتن از کوره انقلاب و جنگ داخلی و پایداری در برابر دو قدرت استعماری، ایران و ایرانیان دیگر شباهتی به گذشته نداشتند. حتی زنان که عقب مانده ترین قسمت اجتماع بودند آثاری از این تحول را نشان می دادند. رهبرانی از میان آنها پیدا شده بودند که مصمم بودند از امکاناتی که تغییر محیط پیش آورده بود بهره بردارند.

بیداری عمومی ناشی از ۱۰۰ سال آشنائی با فرهنگ اروپائی و در هم شکستن پایه های قدرت استبدادی و ضعفی که بر همه پاسداران نظام کهن مستولی شده بود زمینه را برای تحولات اجتماعی پر دامنه، از جمله تهضت زنان، آماده کرد. ایرانیان که کشور خود را بدان وضع در برابر اروپا بیدفاع و درمانده می دیدند در تشخیص نقاط ضعف جامعه خود و موارد قوت اروپا چندان کند نبودند. اگر اروپا به چنان درجه نیرومندی رسیده بود بدان سبب بود که اروپائیان ارزش فرد بشری را شناخته بودند و او را ماده مقابل با زندگی نومی ساختند و موانع اجتماعی و فکری و ناشی از سنتها و عادات کهنه را حتی المقدور از سر راه او بر می داشتند. جامعه ایرانی عقب افتاده بود زیرا فرد ایرانی دسترسی به دانشهای روز و مهارت های فنی نداشت. درزنجیر محکم عادات و رسوم پوسیده و خرافات گوناگون در بند بود.

تا مدتی تصور می شد اگر این سد و بندها را از پیش پای مرد ایرانی بردارند کار کشور سامان خواهد یافت. ولی گروه روز افزونی از روشنفکران و عناصر مترقی تر انجام این امر را تنها در مورد مردان

محال می‌یافتند. اگر زن ایران همچنان در اسارت مادی و معنوی و اجتماعی و اخلاقی خود می‌ماند چگونه امکان داشت پسران و شوهران او آزاد شوند؟ و آیا آن پسران و شوهران آزاد شده و پیشرفته‌تر در کنار مادران و همسران نادان و خرافاتی و عقب افتاده خود زندگی را غیر قابل تحمل نمی‌یافتند؟

تغییر روحیه‌ای که در قشرهایی از جامعه روی داد محیط را برای پذیرفتن تغییرات و، مهمتر از همه، آموزش دختران آماده ساخت. شناخته شدن لزوم مدارس دخترانه و تعلیمات عمومی جمعیت زن کشور پایه واقعی نهضت زنان بود که در همان سالهای آشفته پس از انقلاب مشروطه نهاده شد. نخستین مدرسه دخترانه در ۱۲۹۶ به‌توسط صدیقه دولت‌آبادی تأسیس گردید و سه سال بعد این بانو، که نخستین رهبر جنبش زنان ایران است، با انتشار اولین روزنامه زن ایرانی به نام «زبان زنان» گام بلند دیگری برداشت.

دختران به تعداد روز افزونی به مدارس راه یافتند و گروهی از آنان در موسسات آموزشی خارجی در ایران تحصیلات خود را تا درجات بالا دنبال کردند. این هسته زنان تحصیل کرده می‌بایست پیشگامان يك مبارزه دراز باشد که هنوز تا رسیدن به هدف نهائی، یعنی فراهم کردن وسائل آموزش برای همه زنان ایران، باید سالها ادامه یابد.

در آن زمان پیشروان ترقیخواهی ایران به درستی در یافته بودند که بدون آماده ساختن زمینه فکری و فرهنگی هیچ پیشرفتی امکان نخواهد داشت. جامعه آن روزی ایران در بیسوادی و بی‌اطلاعی

عمیقی غرق بود . نهضت تعلیمات جدید که به صورت تأسیس دبستانهای نمونه اروپائی با مجاهدات حاج حسن رشیدیه و دیگران آغاز شده بود چنان مقامی در جامعه یافته بود که در دوران مشروطه نو آموزان دبستانها در صف اول مبارزان قرار داشتند و نقش ایشان در فعالیتهای سیاسی قابل مقایسه با نقش دانشجویان دانشگاه در دوره های بعدی بود .

اما نبودن يك قدرت سیاسی که از عهده اجرای برنامه های اصلاحی و حتی اداره روزانه امور کشور بر آید به تدریج نظرها را متوجه مسئله اصلی ساخت. ایران فاقد حکومت بود. انقلاب مشروطه ضربت کاری را بر حکومت نانو استبدادی وارد آورده بود ، ولی چیزی به جای آن برپا نکرده بود . بیسوادی و نا آزمودگی توده های بررک انقلابیون و حتی رهبران شان از عهده ایجاد يك سازمان سیاسی و اجتماعی نو بر نیامد . احزاب ریشه نگرفتند و در کشمکشهای درونی خود نابود شدند. انجمنهای ایالتی که در چند مورد - خاصه آذربایجان و کیلان - از عهده مقابله با بحرانهای سخت برآمده بودند ، آلت دست ماجراجویان شدند و قدرت و اعتبار خود را از کف دادند . مجلس را فشار بیگانگان و تسلط خانها و مالکان و اشراف قدیمی مدتها بود از کار انداخته بود .

کودتای ۱۲۰۹ و عروج سریع رضاشاه پهلوی به قدرت از آنرو با چنان آسانی صورت گرفت که اکثریت ایرانیان آگاه چاره را در برقراری يك قدرت مرکزی نیرومند می دیدند که نخست از تجزیه کشور - که در آن هنگام اجتناب ناپذیر شده بود - جلوگیری و سپس منابع بسیار محدود ملی را برای انجام يك برنامه اصلاحات و نوسازی

تجهیز کند . شاهنشاه فقید مظهر آرزوهای ملتی شد که پس از ناکامی در جنبش بزرگ خود دل به شکست و انهدام نهاده بود و در پی معجزه‌ای می‌گشت که ایران را از افتادن به زنجیر استعمار بیگانه و پاره پاره شدن در دستهای تجزیه طلبان و عمال خارجی باز دارد .

ایران امروز تقریباً هر چه را از مظاهر پیشرفت دارد مرهون کوششهای بیست ساله رضاشاه کبیر است ، و مهمتر از همه يك سیستم تعلیمات عمومی که هزاران و میلیونها ایرانی را برای زندگی در قرن بیستم آماده تر ساخته است . زنان حتی بیش از مردان نیازمند این توجه به مسئله آموزش عمومی بودند . در ۱۳۱۱ « دومین کنگره عمومی نسوان شرق » که با شرکت نمایندگان ۱۲ کشور در تهران تشکیل گردید تکیه قطعی خود را بر لزوم آماده ساختن تعلیماتی و فرهنگی زنان پیش از تقاضای حقوق سیاسی نهاد .

رهبران معدود جنبش زنان طبعاً از همان آغاز کار امیدهای خود را به حکومت جدید ترقیخواه و مقتدر بستند . مبارزات آنان برای کشف حجاب که بزرگترین مانع اجتماعی را از پیش پای زنان برمی داشت ، از پشتیبانی کامل دولت برخوردار بود و وقتی سرانجام در دیماه ۱۳۱۴ بانوان خانواده سلطنت در برداشتن چادر پیشقدم شدند و قدرت دولتی برای اجرای فرمان شاهانه در سراسر کشور مداخله کرد زمینه از جهت اجتماعی نیز تا حدود زیاد مهیا گردیده بود . کانون بانوان که در همین اوان تشکیل گردید و صدیقه دولت آبادی در ایجاد و اداره آن سهم عمده داشت از مهمترین عوامل آماده ساختن محیط برای قبول تحول بزرگ دیماه ۱۳۱۴ بود .

از آن پس زنان با آزادی بیشتر وارد اجتماع شدند و گروه

گروه در بخش‌های مختلف خصوصی و عمومی به خدمت پرداختند. با تأسیس دانشگاه تعداد زیادی از دختران از تحصیلات عالی برخوردار گردیدند و عملاً برابری خود را با مردان نشان دادند. در این دوران بود که افسانه برتری مرد بر زن بطور قطع بی‌اعتبار شد. زن ایرانی، اگرچه، با مقیاس محدودتر، در تجدید ساختمان کشور خویش با مردان انباز شد. طلسمی که در همه طول تاریخ او را از نشان دادن استعدادهای خود در عرصه‌های جز خانه‌داری و پرورش فرزندان باز داشته بود شکست.

هجوم بیگانه در شهریور ۱۳۲۰ بنائی را که رضاشاه بارنج زیاد و به بهای بسیار گزاف برپا داشته بود فرو ریخت. از عمر اصلاحات او چندان نمی‌گذشت که ریشه‌های استوار گرفته باشند. یکی از نخستین قربانیان، نهضت آزادی زنان بود. عناصر ارتجاعی خالی شدن میدان را از مصلح بزرگ غنیمت شمردند و توده‌های انبوه زنانی که هنوز روحاً به آزادی خونکرده بودند به حال اول باز گشتند، چادرهای سیاه همه جا بر سرهای زنان کشیده شد. دختران را هرچه توانستند از مدارس بدر آوردند. در موارد بسیار زنان گشاده روی مورد تعرض او باش قرار گرفتند. با اینهمه آن قشر نسبتاً باریک زنان تحصیل کرده و آگاه پایداری کرد و حاضر به از دست دادن ثمرات تحول اجتماعی نشد. مبارزه کهنه و نو ادامه یافت و عرصه بر کهنه اندیشان پیوسته تنگ‌تر گردید.

ارتجاع پس از شهریور ۱۳۲۰ را روحیه متحرک و پرشوری که در آن سالها بر جامعه ایرانی تسلط یافته بود تعدیل کرد. فعالیت‌های

دسته جمعی و گروهی، که چند سالی بسیار رونق یافت، فشرهای وسیعتری از زنان را در بر گرفت. اگر در سالهای رضاشاهی قدرت حکومت زنان را به پیش می‌راند، پس از آن زنان ناگزیر بودند خود از حقوق خویش دفاع کنند. سازمانها و جمعیت‌های زنان پیاپی تشکیل می‌شدند. مجلات و روزنامه‌های متعدد بتوسط زنان و برای زنان انتشار یافت. سیل دخترانی که هر سال از مدارس و دانشگاهها بیرون می‌آمدند پستوانه فزاینده‌ای برای نهضت زنان بودند. در محیط فوق‌العاده سیاسی سالهای پس از شهریور ۲۰ میدان عمل بر نیروهای ترقیخواه بهمان اندازه گشاده بود که برای عناصر ارتجاعی.

اندك اندك مسائلی که جنبه «تابو» داشت باصراحت مورد بحث قرار گرفت. حقوق سیاسی و اجتماعی زنان، اصلاح قانون مدنی و برابری با مردان از هر جانب درخواست می‌شد. اگر سازمان متمرکزی نبود که مبارزه زن ایرانی را هدایت کند، بهر حال در هر گوشه نواهایی ساز می‌شد و اذهان آماده می‌گردید. مهمتر از همه زنان کارمند و کارگر بودند. چرخ مملکت با دستهای آنان نیز می‌گردید. مردان یا به مزدکار زنانشان نیاز داشتند و یا به مهارت‌های آنان. دیگر نمیشد کسی را که کار می‌کند و درآمد دارد موجودی فاقد حق شمرد. اگر يك عامل را در پیروزی نهائی زن ایرانی بتوان قاطع شمرد کار زن ایرانی است. نه تشکیلات و نه فعالیت‌های مختلف هیچ يك چنین تأثیری نداشت. زنان ایران در ۲۵ سال گذشته آنچه بدست آورده‌اند بر پایه قابلیت کارشان بوده است. آنها جامعه را در خارج چهار دیوار خانه نیز نیازمند خود ساختند. از آن پس شناسائی حقوق آنان تنها مسئله زمان بود.

در ۱۳۴۰ با آغاز اجرای قانون اصلاحات ارضی جامعه ایرانی در معرض تحولات عمیق قرار گرفت. نه تنها بن‌بستهای سیاسی و اجتماعی که کار اصلاحات را مدتها به تعویق افکنده بود گشوده شد، بلکه حرکتی سیل‌وار آغاز گردید که هیچ چیز را چنانکه بود باقی نمی‌گذاشت. اصلاحات ارضی به مجاهداتی نیاز داشت که به خاطر آن میبایست در امر اداره کشور تغییرات پردامنه راه یابد. اصلاحات ارضی همچنین نوسازی و ارتجاع را در يك تصادم اجتناب‌ناپذیر باهم روبرو ساخت و وقتی در این تصادم کهنه پرستان واپس زده شدند در سایر زمینه‌ها، از جمله حقوق زنان نیز وقوع تصادم و عقب‌نشینی کهنه‌پرستان ناگزیر بود. دیگر ضرورتی برای مسکوت گذاشتن موضوع و تن‌زدن از مبارزه نمی‌ماند. علاوه بر این در اصلاحات ارضی پای زن کشاورز ایرانی به میان می‌آمد که تا آن زمان کوئی هرگز وجود نداشت. و حال آنکه از آغاز تاریخ دوش بدوش مرد کشاورز بر روی زمین کار کرده بود و حق و موجودیت خود را بارنج و کار تثبیت کرده بود. این برابری بالفعل زن و مرد کشاورز را اصلاحات ارضی تسجیل کرد.

موج اصلاحاتی که با اصلاح ارضی آغاز شد و در تصویب ملی ۶ بهمن ۱۳۴۱ به اوج خود رسید در فضای سیاسی و اجتماعی کشور تغییرات کلی وارد آورد. زنان این تغییر را احساس کردند و بر کوششهای خود افزودند. در اوایل سال ۱۳۴۱ برای نخستین بار يك بانو در اصفهان خود را در انتخابات محلی نامزد عضویت در انجمن شهر کرد. شورای عالی جمعیت‌های زنان، که از ۱۳۳۸ با شرکت ۱۸ جمعیت مختلف تشکیل

یافته بود، از مبارزهٔ اوپشتیبانی نمود. و اگرچه بانوی مزبور بر اثر فشارهای کهنه اندیشان ناچار شد نامزدی انتخاباتی خود را پس بگیرد، تأثیر مبارزهٔ او به حدی بود که در تحولات بعدی محسوس گردد.

در قانون جدید انجمن‌های شهر که دولت آقای علم تدوین کرد زنان صریحاً حق شرکت در انتخابات محلی یافتند، ولی اعتراضات سخت عناصر مخالف آزادی زنان دولت را ناگزیر به مسکوت گذاشتن قانون و موکول کردن اجرای آن به بعد از انجام انتخابات عمومی ساخت. این امر شورایعالی جمعیت‌های زنان را به مبارزهٔ وسیعی برانگیخت. زنان شرکت در مراسم ۱۷ دیماه آن سال (۱۳۴۱) را تحریم کردند. در آن روز نمایندگان زنان تنها دسته‌گلی بر مزار رضا شاه کبیر نهادند و طی قطعنامه‌ای اعلام داشتند که زنان در ایران به حدی پیش رفته‌اند که دیگر نمی‌توان حقوق مساوی را از آنان دریغ کرد و ادامهٔ تبعیضات در مورد زنان غیر قابل تحمل است. زنان در قطعنامهٔ خود قویاً به مسکوت گذاشتن قانون انتخابات محلی اعتراض کردند و خواستار حق شرکت در انتخابات شدند و تهدید کردند که اگر دولت به تقاضای آنان ترتیب اثر ندهد دست به اقدامات مستقیم خواهند زد.

روز ۴ بهمن ماه ۱۳۴۱ اعتصاب يك روزهٔ زنان با نظم و وسعت تمام به منظور نمایش نقش و ارزش زن در جامعه در همه جا انجام گرفت. جز در بیمارستانها و ادارات پست و تلگراف و تلفن، که تعطیل کار ممکن بود خدمات عمومی را فلج سازد، در بقیهٔ جاها هزاران زن از دبیران و آموزگاران و کارمندان و ماشین نویسه‌ها و میهمانداران هوایی و منشیان دست از کار کشیدند. در مدارس معلمان زن به جای

درسهای خود درباره حقوق زنان به سخنرانی پرداختند .
در تصویب ملی ۶ بهمن مقامات دولتی ، که از اعتصاب زنان
دلگرمی یافته بودند ، اعلام داشتند که زنان می توانند آراء خود را
اظهار دارند، هرچند آن آراء در شمارش محسوب نخواهد شد. این
اعلام در مناطق روستائی چند روز پیش از ۶ بهمن شده بود و در تهران
شب پیش از آن . در روستاها صدها هزار تن به مواد ششگانه رأی
دادند و در تهران بیش از ۱۷ هزار تن در فرصت بدان کوتاهی به پای
صندوقهای رأی رفتند .

هیچ تهیه تشکیلاتی قادر به گرد آوردن این عده در ظرف چند
ساعت نبود . شور و جنبش زنان نشان داد که نیروی باطنی و واقعی
نهضت زنان با تشکیلات ظاهری آن قابل مقایسه نیست . مقامات
دولتی که از این نمایش غیرمنتظر حیران شده بودند در طرحهای خود
به منظور اعطای حقوق سیاسی و اجتماعی به زنان و تکمیل برنامه شش
ماده ای ۶ بهمن راسخ تر گردیدند .

دوروز پس از تصویب ملی شاهنشاه آریامهر فرمان آزادی زن و
برابری حقوق سیاسی زن و مرد ایرانی را توشیح کردند .

بدین ترتیب مبارزه ای که در ۱۳۱۴ آغاز شده بود پس از ۲۷ سال
به پیروزی انجامید . تظاهرات حق شناسانه هزاران زن در کاخ مرمر در
روز ۱۹ اسفند ۱۳۴۱ مقدمه فعالیت های وسیعی بود . در چند سال بعد زنان بارها
تظاهرات و میتینگ های وسیع ترتیب دادند ، کنفرانس های حقوق زن با
شرکت نمایندگان کشورهای دیگر در تهران برگزار شد ، نمایندگان
نهضت زنان ایران در کنفرانس های بین المللی متعدد شرکت جستند و
مورد ستایش و تشویق قرار گرفتند . جنبش زنان ایران به سرعت رو

به توسعه رفت .

در ۱۱ اسفند ۴۱ قانون انتخابات اصلاح شد و زنان رسماً حق انتخاب شدن و انتخاب کردن یافتند. در ۱۷ شهریور ۴۲ نخستین کدخدای زن برگزیده شد و تا يك سال پس از آن ۲۸ کدخدا و ۷ شهردار و تعداد زیادی اعضای انجمنهای شهر از میان زنان انتخاب شده بودند. در ۲۶ شهریور همان سال شش زن به نمایندگی مجلس و ۲ زن به نمایندگی سنا برگزیده شدند و به تدریج سنگرهائی مانند داد گستری ، کادر سیاسی وزارت خارجه و نیروهای هوائی و دریائی از طرف زنان تصرف شد.

***

سیر وقایع آشکارا از توانائی تشکیلاتی زنان پیش افتاده بود . جنبش زن ایرانی به بعضی از مهمترین هدفهای خود رسیده بود و جز در زمینه قوانین مدنی اقدامات قانونی مهم دیگری ضرورت نداشت . ولی وظیفه بزرگ آماده ساختن زنان برای استفاده از حقوقی که بآنان اعطا شده بود باقی می ماند . خود این حقیقت که حقوق بیشتر اعطا و کمتر تحصیل شده بود، ضعف درونی نهضت زنان را می رساند . هنوز میلیونها زن بیسواد در سراسر ایران عملاً از دامنه تأثیر موفقیتهای این نهضت برکنار بودند. هنوز زن ایرانی در خانه و محل کار مورد استثمار قرار می گرفت و به حقوقی که برای او شناخته شده بود یا آشنائی و یا تسلط نداشت .

والاحضرت شاه دخت اشرف پهلوی با آگاهی باین ضعف سازمانی جنبش زنان در ۱۳۳۸ تشکیلات مختلف زنان را در سازمانی به نام شورای عالی جمعیتهای زنان متشکل ساختند . ۱۸ جمعیت عضو

شورا قبلاً دامنه فعالیت محدودی داشتند و تعداد زیاد و تشتت آنان مایه نارسائی‌های زیاد می‌شد. اما شورایی‌عالی نیز نتوانست وحدت عمل لازم را بین اجزاء پراکنده بوجود آورد و آشکارا نشان داد که نمی‌تواند کارپرورش و راهنمایی میلیون‌ها زن ایرانی را برعهده گیرد و زمینه استفاده از اصلاحات حقوقی و سیاسی و اجتماعی برای آنان را فراهم سازد.

بدین منظور سازمان متشکل‌تر و وسیع‌تری لازم می‌آمد که با شرایط تازه جامعه متناسب باشد. از اینرو به امر والا حضرت مطالعاتی درمورد شورایی‌عالی و نقائص کار آن و نیز تشکیلات تازه نهضت زن بعمل آمد و سرانجام در ۲۹ مرداد ۱۳۴۵ تشکیل سازمان زنان ایران از از طرف والا حضرت، که رهبری جنبش زن ایرانی را در طول سال‌های دراز برعهده داشته‌اند، اعلام گردید و در ۲۸ آبان ماه ۱۳۴۵ سازمان زنان ایران با تشکیل نخستین مجمع عمومی خود عملاً موجودیت یافت.

اکنون با ایجاد این سازمان مبارزه زن ایرانی وارد مرحله تازه‌ای می‌شود که می‌تواند بسیار امید بخش باشد. زنان ایران از هر طبقه و در هر جا می‌توانند بپیوستن به سازمان به پیشرفت هدف‌های آن و بهبود وضع اجتماعی خود کمک کنند. هدف‌های سازمان پر دامنه است. از خدمات اجتماعی تا برنامه‌های آموزشی وسیع همه شئون زندگی زن ایرانی را در بر می‌گیرد. طبیعت غیر سیاسی سازمان آن را مرجع واقعی حل مسائل زنان ایران می‌سازد.

تجهیز صدها هزار زن ایرانی برای خدمات داوطلبانه در روستاها، جامعه‌های نیازمند شهری، موسسات خیریه و عام‌المنفعه،

كمك به دختران دانش آموز زنان كارگرو کشاورز، بالا بردن سطح معرفت عمومی زنان در هر جا، آماده ساختن آنان برای تصدی مشاغلی که توسعه صنعتی ایران به تعداد صدها و هزاران بوجود می- آورد و تشکیل يك جبهه نیرومند برای دفاع قانونی از حقوق زنان قسمتی از کارهایی است که سازمان می تواند بآنها بپردازد. مسئله اکنون در آنست که زن ایرانی پس از مبارزات نیم قرنی خود چه اندازه آمادگی استفاده از نیروهای خود و شرایط مناسب اجتماعی را یافته است.

دکتر حسن صدر
مؤلف کتاب «حقوق زن در اسلام»

حقوق زن در اسلام

در باب حقوق زنان مسلمان ، نکته قابل توجه اینست که آنچه عملاً در کشور های اسلامی خاصه ایران در چند قرن اخیر در رفتار با زنان دیده میشود با حقوق و اختیاراتی که از چهارده قرن پیش دیانت اسلام برای زنان قائل شده بسیار متفاوت است .

مثلاً حجاب بصورتی که اوایل قرن چهاردهم هجری شمسی یعنی سی سال پیش در ایران معمول بود و بهمت شاهنشاه فقید برداشته شد مطلقاً در اسلام نبوده و نیست . البته افراط در بی پردگی و خودسازی و بی پروائی در اسلام منع شده ولی پوشیدن صورت و محجوب ماندن در خانه هرگز در صدر اسلام دیده نمیشود . زنانی که در میدانهای جنگ به زخم بندی مجاهدین میپرداختند و حتی گاه فرماندهی جنگ را بعهده می گرفتند چگونه ممکن است چادر و چاقچور داشته باشند؟ پوشیدن صورت با پارچه تور مانند از اداب و رسوم ملی ایرانیان قبل از اسلام و خاص خانواده های متعین بوده ، بعد بتدریج شکل رسوم دینی بخود گرفته و سپس عمومیت یافته است .

زن مسلمان استقلال اقتصادی کامل دارد . از چهارده قرن پیش برخلاف رسوم و آداب دینهای آنروز اسلام بزن اعم از دخترخانه و زن شوهردار یا بیوه حق مطلق مداخله در امور مالی خود را تعویض کرده است . در فرانسه تا سال ۱۹۳۸ زن شوهردار بدون اجازه و امضای شوهر اموال غیر منقول را نمیتوانست بفروشد یا در محاکم اقامه دعوی کند . دختران بعضی از کانتونهای سوئیس تا سال ۱۹۰۰ مطلقاً ارث نمی بردند . منطق نصف بردن دختر در اسلام اینست که در مخارج خانه هیچ وظیفه ای ندارد .

زنان و دختران مسلمان با پیغمبر (ص) و جانشینان اول بعیت میکردند یعنی در حقوق سیاسی همدوش مرد بوده اند . و اما در باره ازدواج ، قرآن کریم عقد ازدواج را باینصورت تعریف کرده است : «وخلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها وجعل بینکم مودة ورحمة» خداوند برای شما از نفس خودتان همسر آفرید تا آرام بخش شما باشد و میان شما رحمت و مودت برقرار کرد . در زبان عرب مودت و رحمت عالی ترین شکل مهر و دوستی عاطفی است یعنی پاکیزه ترین و روحانی ترین شکل محبت است ، رحمت و مودت میان دو روح پاک و پاکیزه و ملکوتی و دو انسان بتمام معنی انسان میتواند مستقر شود .

انصاف بدهید آیا میتوان در مورد و ناشناس که با تفاوت بیست و یاسی و حتی چهل سال تفاوت سن ندانسته و نشناخته بفرمان پدر تسلیم میشود تا مورد تمتع جسمانی و حظ حیوانی قرار گیرد میتوان فرض مودت و رحمت کرد؟ آیا آفرینش همسر از نفس مرد یعنی همسنگ و هم ارز مرد، همسری که آرام بخش دیگری باشد و وجود رحمت و مودت میان آن دو، مستلزم لا اقل شائسی صوری و اسمی و حتی معرفت

اخلاقی و تناسب سن و سایر کیفیات اجتماعی نیست ؟
آنچه گفتم از قرآن و اسلام بود ، اما آنچه بنام مسلمانی جاری
بوده تعریفی است که بعضی مدعیان فقاقت از این عقد ملکوتی و انسانی
کرده اند «عقدی است که یکی از دیگری تمتع جسمانی میبرد .» کلمه
(بضع) بصورتی تعبیر شده که در بعضی از شهرستانها مثل اصفهان همسر
را به بز تعبیر میکردند و مثلاً مردی بدوستش میگفت بزمان امروز
در خانه نیست !

اسلام در چهارده قرن پیش که امپراطوری های متمدن ایران
و روم حکومت طبقاتی داشتند و هیچ طبقه را نمیرسید بحد طبقه بالاتر
تجاوز کند صلاهی برابری و برادری سیاه و سفید در داد و آقای قریشی
را با سیاه حبشی در پیشگاه مقررات اسلام همسنگ و هم ارزداشت.
در چهارده قرن پیش در ریگزار سیاه عربستان جاهل که دخترانشان
را زنده زیر خاک میکردند اسلام بدختر و زن چنان حیثیتی بخشید
که پیغمبر اسلام در ملاعام دست دخترش را میبوسید و برای همسرش
رکاب میگرفت .

میدانید در اسکانندیناوی یعنی کشور های بسیار پیشرفته سوئد
و نروژ و دانمارک دختر علاوه بر احترام و شخصیت مثل صنعت مستظرف،
مثل مجسمه هنری ، مثل تابلوی نقاشی رافائل و میکلائل عزیز و
گرامی است . در صدر اسلام دختران و زنان درست همین حیثیت و
حرمت را دارا شدند .

دختران مسلمان از چهارده قرن پیش میراث میبرند، زنان از
چهارده قرن قبل شخصیت مستقل اقتصادی دارند و شوهر هیچ حق
مداخله در اموال و نظارت بر معاملات او نداد .

عایشه همسر پیغمبر فرمانده جنگ جمل شد (گرچه این جنگ نامشروع و تخلف از امر امام و مقابله و مقاتله با او بود بود ولی بهر حال عرف اقتضا داشت که زنی فرماندهی جنگ را بعهده گیرد .)

عرض کردم در بعضی موارد آنچه بنام اسلام و مسلمانی در محیط ما معمول بوده با حقیقت روشن و طلایی اسلام مطلقا سازگار نیست. مسائلی که در حال حاضر از جهت زندگی خانواده باید مورد توجه قرار گیرد علاوه بر مساله حضانت اطفال موضوع طلاق غیابی ظالمانه ناشی از هوس یا طمع و امر تعدد زوجات است .

قرآن میفرماید «وان خفتم الا تعدلوا فواحدة» اگر احتمال بدهید که نتوانید میان دو زن با عدالت رفتار کنید پس یکی .

خلاصه کنم، هرگز اسلام این نوع تعدد زوجات را اجازه نداده و اگر قانونی مقرر کند محکمه خاصی قبلا به تمکن مالی و جسمی و روحی و اخلاقی مرد و امکان یا عدم امکان رفتار عادلانه با دو زنی که باید هر دو محترم و انسان وار زندگی کنند و پذیرائی شوند، رسیدگی کند و سپس اجازه دهد، هرگز این قانون با کنجینه تعالیم عالی اسلام منافات نخواهد داشت .

همچنین اسلام اجازه نداده مرد روی هوس و شهوترانی یا اغراض مالی و مطامع مادی زن بیگناهی که عمر و جوانی خود را در خانه شوهر به تربیت فرزندان گذرانده علیرغم او و بی رضای او و بدون پرداخت مهریه یکطرفه و غیابی طلاق دهد .

خوشبختانه مذهب مقدس شیعه با تجویز اجتهاد و تطبیق اصول با اوضاع و احوال و رعایت قوانین امره مثل اصل لاضرر و لاعسر میتواند همیشه با احتیاجات زمان مطابقت داشته باشد و خانواده ها را بر حمت

نیاندازد .

شریعت مسیح و کلیسا طلاق را مطلقاً جایز نمیداند و این افتخار اسلام است که طلاق را در عین اینکه مبعوض و مذموم دانسته در مواردی که دواى منحصر بفرد است اجازه داده ولى تشریفاتی قائل شده و بمردان مسلمان در باره رفتار با زن و رعایت جانب او توصیه ها کرده که نمیتوان باور کرد مرد مسلمان نسبت بزن مرتکب این جنایات شود .

انقلاب کبیر فرانسه روی عکس العمل سست کلیسا طلاق را مطلقاً جائز شمرد. پس از چند سال متوجه شدند که این بی بندوباری شالوده خانواده ها را از هم میپاشد بعد از چندین بار سست و سخت گرفتن عاقبت طلاق یکطرفه را با حکم محکمه منحصر به سه مورد کردند :

۱ - زنای احد زوجین با این تفاوت که زنای زن مطلقاً و زنای مرد فقط در موردی که در خانه زناشوئی اتفاق افتد .

۲ - محکومیت احد طرفین به محکومیت جنائی ، ترهیبی و ترذیلی .

۳ - ناسازگاری شدید طرفین .

در پایان اضافه کنم که اخیراً مردی که به پانزده سال حبس جنائی محکوم شده روی لحاج و عناد زن جوان خود را که تقاضای جدائی دارد طلاق نمیدهد . البته اسلام و قوانین مدنی فعلی ما محکمه را مجاز کرده که با احراز این مسائل حکم طلاق صادر کند . بهر حال اسلام هیچوقت با آنچه در گذشته بنام مسلمانی عمل میشده سازگار نیست و مقررات عالیه آن با عقل و منطق تطبیق کامل دارد .

نقش زنان در ادبیات

سهم زنان مادر گسترش و پیشبرد ادبیات فارسی ، از ابتدا اندك بوده است و نه گفته پیداست که مقصود از این سهم ، نه آن نقشی است که زیبائی زن ایرانی در الهام بخشی به هنرمندان مرزوبوم داشته بلکه غرض چنانکه خواهیم دید جائی است که زن این جامعه بعنوان يك فرد ، با بکار انداختن اندیشه و هنر خلاق خود برای خویشتن و سایر هموعانش باز کرده است ، آری سهم زنان ما در این راهگشائی و پیشرفت اندك بوده و این کم کاری را علل گوناگون اجتماعی و مذهبی بوده است که مختصراً بدان اشاره خواهد شد .

اوضاع ادبی ایران پیش از اسلام از نظر مدارك و اسناد چنان است که نمیتوان درباره آن دوران سخنی به تأکید گفت و اگر از حال و روز کار زنان و احیاناً آثار هنریشان نشانی بدست نیست بازمانده کار مردان هم از آن زمان چندان زیاد نمی باشد . لکن قرینه پادشاهی دختران پرویز در پیش از هجوم اعراب که نشان فرمانروائی سیاسی زنان در ایران باستان است قابل تأمل مینماید ، از این نظر که چگونه زنی پیش از عرض اندام در سایر امور اجتماعی- هنر و ادبیات شاخه ای

از آن بشمار می‌آیند - می‌توانسته است سلطنت سیاسی را بدست آورد. و اما اسلام با وجود همه گونه آزادی‌های که بزرگان تفویض کرده‌است بدبختانه تلقی آن در ایران بنحوی بوده است که راه بسیاری از فعالیت‌های هنری را بر مردان بست تاجه رسد بزرگان که از آن جمله‌است هنرموسیقی - که شعر خواهر توأمان آنست - و نقاشی و پیکر سازی. در حالیکه چنانچه میدانیم زنان عرب از دریافت دانش و پخش هنر بی‌بهره نماندند و حتی در شاعری نمونه‌های درخشانی از آنان را میتوان نامبرد. البته مرحوم سعید نفیسی را عقیده بر آن بود که «یکی از ظواهر تاریخ ادبیات دوره اسلامی ایران که با باطن آن بسیار فرق دارد اینست که ظاهر بینان می‌پندارند که چون زنان ایران در دوره اسلامی در درپرده بوده‌اند در ادبیات شرکت نکرده‌اند اما آنانکه از جزئیات تاریخ خبر دارند میدانند که زنان ایران در دوره اسلامی نه تنها از زنان کشورهای دیگر اسلامی در ادبیات بیشتر شریک بوده‌اند بلکه از زنان اروپا هم که روبرو نبوده و همدوش مردان میزیسته‌اند بیشتر در ادبیات شرکت کرده‌اند، ولی چنانکه همین تاریخ گواهد است جز در چند مورد انگشت شمار زنان در این ادبیات وسیع شرکتی نداشته‌اند و همین چند تن انگشت شمار نیز با سرمایه‌ای اندک بجمع شرکاء پیوسته‌اند. بتعبیری دیگر در نهیة آسمان پرستاره ادب ایران اینان ستاره سحری بوده‌اند، کم نور و بی‌دوام. اجازه بفرمائید که بیدرنك بیفزاییم که از این گفتار قصد آن نیست که پایگاه ارجمندشان را پست بشماریم اما این هست که ترازوی سنجش در نابرابری شکفتی میایستاده‌است و همه بار گناه بردوش جامعه‌ای بوده است که مجال پرواز بیشتر بزرگان نمیداده است و این عرصه تنك بخوبی در شعر رابعه پیدا است :

زشت باید دید و انگارید خوب

زهر باید خورد و پندارید قند

و آنجا که محیط مناسبتری برای رشد بوده سخن نیز قدرت و
صلابت بیشتری می یافته است که زندگانی سراسر عاشقانه و شورانگیز
مهستی و دوبیتی های روان او شاهد این مدعاست :

کار از لب خشک و دیده تر بگذشت

تیر ستمت ز جان و دل ، بر بگذشت

آبیم نمود بس تنک آتش عشق

چون پای در آن نهادم از سر بگذشت

دربار سلاطین مرکز شاعران وقت بود ، چه هنرمند بینوا اگر
مرد بود ، پشتیبانی جزمشیر و ثروت پادشاهان و امرای ایشان نداشت
و اگر زن بود نیز بناچار می بایست در تحت حمایت کسانی رشد یابد
که اولاً استطاعتی یا قدرتی داشته باشند تا بتوانند دختران و زنان
خود را از تعالیم دانشمندان علم و ادب برخوردار سازند و بدینجهت
از این پس تازمان مشروطیت بیک سلسله از اسامی زنان شاعر برخورد
میکنیم که در تمامی پهنه فارسی زبان فلات ایران بطور پراکنده در
جوار مراکز قدرت روزگاری برق و تلالوئی داشته اند و پس آنگاه
خاموش گردیده اند و اما چنانکه پیش از این نیز گفته شد کار این
چندتن از کار اکثریت عظیم زنان ایران که در بیخبری زندانی قیود
تعصب آمیزی بوده اند جدا بوده است و ازسوی دیگر فروغ دانشی که
گاهگاه بسایه های حرم بزرگان می تابید آن گرمی و حرارت را
نداشت تا دانه های آماده را درختی تناور گرداند و حتی در دوران

قاجاریده نیز که بسبب سفرهای پادشاهان آن سلسله هوای تازه‌ای
بدرون دربار ایران میوزید کسی از میان شاهزاده خانم‌های قاجار
شهره نشد و ابیاتی که گاه‌گاه بر سبیل تفنن بر زبان این و آن گذشته
قابل اعتنا نیست و کاری مانند به‌تحریر کشیدن امیر ارسلان نیز افتخاری
برای فخرالدوله دختر ناصرالدین‌شاه کسب نمی‌کند چه اصل آن از
تراوشات تخیل نیرومند نقیب‌الممالک نقل شاه بوده است .

در این دوران تنها می‌توان از قرۃ‌العین - که طاهره تخلص
میکرد - نام برد که در اشعارش برخلاف گویندگان همجنس و ماقبل
خود عشق خصوصی را بیکسو نهاده و کشتی بمسائل مذهبی که در آن
زمان خالی از جنبه‌های تند سیاسی نیز نبود نشان داد و راه دشواری را
که انتخاب کرده بود ادامه داد :

در ره عشقت ای صنم، شیفتدی بلا منم
چند مغایرت کنی ، با غمت آشنا منم
پرده بروی بسته‌ای ، زلف بهم شکستدای
از همه خلق رسته‌ای از همگان جدا منم
طاهره خاکپای تو ، مست می لقای تو
منتظر عطای تو ، معترف خطا منم

اگر بیاد دهم زلف عنبر آما را
اسیر خویش کنم آهوان صحرا را
اگر بنر کس شهلای خویش سر مه کشم
به روز تیره نشانم تمام دنیا را

برای دیدن رویم سپهر هر دم صبح
برون برآورد آئینه مطلا را
گذار من به کلیسا اگر فتد روزی

بدین خویش برم دختران ترسا را
دوران مشروطیت فرا رسید و گرچه این نهضت نیز دارای آن
نفس رسائی نبود که همه راه را طی کند و موانع را از پیش پای زنان
ایران بردارد اما آزادی ناشی از آن و گشایش مدارس نوع جدید
و انتشار روزنامه‌هایی که اخبار سراسر جهان را در خویش منعکس
میکردند و اعزام محصلین بارویا و بازگشت آنان و پخش دیده و
شنیده‌هایشان در مجامع و مطبوعات و ترجمه و تألیف کتب و مبارزات
قلمی نویسندگان روشنفکر و شعرای خوش قریحه برای کشف حجاب
از زنان در تنویر افکار عمومی و بصحنه اجتماع کشیدن زن ایرانی
مؤثر افتاد، ولی چنانکه خواهیم دید این ساقه ریشه در خاک نشسته
دیر سر بدرآورد و میوه‌اش دیرتر بدست آمد. تغییراتی که در
صحنه‌های جهانی بعمل می‌آمد ناگزیر موجب دگرگونی‌هایی در
وطن ما گردید: سلسله قاجار جای خود را بخاندان پهلوی سپرد،
مدارس دخترانه افتتاح شد، زنان از چادر سیاه بدرآمدند و دانش‌پژوهانشان
کم کم بالا گرفتند و هم در این زمانست که نهالی که ریشه‌اش از
مشروطیت ایران آب می‌خورد اولین و درخشانترین ثمره خود را
بیازارآورد و پروین اعتصامی بزرگترین شاعره تاریخ ادبیات ایران
راهی را که خود استادانه آغاز کرده بود با قدرت تمام بیابان رسانید
تا آنجا که میتوان نام این دوران را بشخص وی اختصاص داد.

پروین نه تنها در استحکام بیان با ادبای کلاسیک ایران برابری
 داشت بلکه درك زمان و روشن بینی او و شیوه تمثیلی که در گفتار
 اختیار کرده بود بسیار شکفت انگیز است و شاید همین خصوصیات
 سبب گفتگوهائی بر سر انتساب اشعارش بدیگران گردید که کار با
 فتوای صاحب نظران و البته بزبان حسودان دروغزن پایان گرفت .
 قطعه زیر نمونه ای از صدها کار پر ارج اوست :
 محتمب مستی بره دید و کریبانش گرفت
 مست گفت ایدوست ، این پیراهنست افسار نیست
 گفت مستی ، زانسبب افتان و خیزان میروی
 گفت جرم راه رفتن نیست ، ره هموار نیست
 گفت میباید ترا تا خانه قاضی برم
 گفت رو صبح آی ، قاضی نیمه شب بیدار نیست
 گفت نزدیک است والی را سرای ، آنجا شویم
 گفت والی از کجا در خانه خمار نیست
 گفت تا داروغه را کوئیم در مسجد بخواب
 گفت مسجد خوابگاه مردم بدکار نیست
 گفت دیناری بده پنهان و خود را وارهان
 گفت کسار شرع ، کار درهم و دینار نیست
 گفت از بهر غرامت ، جامهات بیرون کتم
 گفت پوشیدست ، جز نقشی ز پود و تار نیست
 گفت آکه نیستی کز سر در افتادت کلاه
 گفت در سر عقل باید بی کلاهی عار نیست

گفت می بسیار خوردی زان چنین بیخود شدی
گفت ای بیهوده گو حرف کم و بسیار نیست
گفت باید حدزند هشیار مردم مست را

گفت هشیاری بیار ، اینجا کسی هشیار نیست
شهریور سال ۱۳۲۰ نه تنها راه مرزهای مارا درپیش پای قوای
بیگانه کشود ، بلکه بهمراه هجوم مساحانه متفقین افکار و اندیشه‌های
غرب نیز بیکباره چون بهمنی برسر نسلی که تازه تازه و از راهی
محدود و حساب شده با این غول شتابنده برخورد میکرد فرود آمد.
سرعتی که در آهنگ گامهای تکنیک غرب وجود داشت مارانیزخواهی
نخواهی از کلیه زمینه‌ها جا کن کرده به پیش برد و چنانکه قابل پیش
بینی است دوران آشفته‌گی ، جنجال ، شیفته‌گی ، تعصب و ریزش‌های
عظیم فرا رسید و اما در هر حال جامعه‌ای با دیروز خود وداع میکرد
و بفردائی چنك میانداخت که پدیدار نبود و در این سراسیمگی ، پا
بپای مردان ، زنان که سخت بعقب ماندگی خویش آگاهی می‌یافتند ،
به جبران مافات برخاستند :

در احزاب سیاسی بروی زن و مرد باز شد ، مجامع خاص زنان
رونق گرفت ، زن امتیاز روزنامه گرفت و از آموزش کاری‌بدبیری و استادی
دانشگاه رسید - و اگر در گذشته نمونه‌های کمی از این قبیل بود
کثرت گرفت - و در انجمن‌های ادبی و مجلات هنری کار زنان با آثار
مردان پهلوزد و شعرونثر آئینه تمام‌نمای ایمانها و بی‌ایمانیها و گسسته‌گی
های از گذشته و امیدهای آینده بود .

بیست و هشتم مرداد سال ۳۲ نیز گذشت و بدنبال آرامشی در

صحنه‌های سیاسی کشور ، از آنجا که بر نامه های تازه نیروهای انسانی
بیشتری را طلب میکرد راه زنان بمجامع سیاسی باز شد و کرسیهای مجلس
شورا و سنا و صندلیهای ریاست و کفالت دستگاہهای مجری و همچنین
جامعه و کالت داد گستری در اختیار آنان قرار گرفت .

در این میان شعر زنان نیز از کالی و نارسایی که در تحول نوینش
داشت بدر آمد و محیط بر آن رنگهای دلفریب انداخت و مزه و طعم
زمان خویش گرفت .

دیگر زنان تقلید کور کورانه از لحن و بیان عاشقانه مردان را
در کار شاعری دنبال نکردند و اگر گفتند از زبان خویش گفتند :

بیگمان روزی ز راه دور
میرسد شهزاده‌ای مغرور
میخورد بر سنگفرش کوچه‌های شهر
ضربه سم ستور باد پیمایش
میدرخشد شعله خورشید
بر فراز تاج زیبایش
تاروپود جامه‌اش از زر
سینه‌اش پنهان بزیر رشته‌هایی از در و گوهر
میکشاند هر زمان همراه خود سوئی
باد پرهای کلاهش را
یا بر آن پیشانی روشن
حلقه موی سیاهش را

می‌نهم پا برر کاب مر کبش خاموش

میخزم در سایه آن سینه و آغوش
میشوم مدهوش .

☆☆☆

میکشم همراه او زین شهر غمگین رخت .
مردمان با دیده حیران
زیر لب آهسته میگویند :
دختر خوشبخت

(فروغ فرخزاد)

که آرزوهای رویائی دختری را بزیبائی ترسیم میکند .
ودر برابر زاهد نمایان خشك مغزی که بشماتت برخاسته بودند
با همان حربه شعر پیاسخگوئی و حمله پرداختند :

بر روی ما نگاه خدا خنده میزند
هرچند ره بساحل لطفش نبرده ایم
زیرا چو زاهدان سیه کار خرقه پوش
پنهان ز دیدگان خدا ، می نخورده ایم

☆☆☆

پیشانی ار ز داغ گناهی سیه شود
بهتر ز داغ مهر نماز از سر ریا
نام خدا نبردن از آن به که زیر لب
بهر فریب خلق بگوئی خدا خدا

☆☆☆

آن آتشی که در دل ما شعله میکشد

گر در میان دامن شیخ اوفتاده بود
دیگر بما که سوخته ایم از شرار عشق
نام گناهکاره رسوا نداده بود .

(فروغ فرخزاد)

بمسائل اجتماعی و مصائب مردم زحمتکش رغبت بیشتری نشان
داده شد و حال دهقانان یغما شده که زادگاه رها کرده ، بطلب کار
بسوی شهرها کوچ میکنند بشعر آمد :

یکروز گاوا آهن و خرمنکوب

در کشتزار شور بپا میکرد

با جیرجیر ، دانه گندم را

از ساقه های گاه جدا میکرد (سیمین بهبهانی)

و سرانجام که دستاوردهای دهقان بانبار ارباب رفت روستای
بینوا دل بشمیده های این و آن داد :

گویند شهر چاره او دارد

در شهر کار هست و فراوان هست

آنجا کسی گرسنه و عریان نیست

غم نیست ، رنج نیست ولی نان هست

☆☆☆

فردا سه رهنورد ره خود را

سوی امید گمشده پیمودند . . . (سیمین بهبهانی)

و پایان ماجرای دهقانانی که با زن و فرزند بشهرها رو آوردند

نیز! بدین شکل ترسیم گردید:

خسته و اندوهگین و ناامید

بر زمین بنهاد دست افزار خویش
در پناه نیمه دیواری خزید
شسته دست از کار محنت بار خویش

☆☆☆

باز انگشتان خشکی شامگاه
شرمگین آهسته میکوبد بدر
باز چشم پرامید کودکان
باز دست خالی از نان پدر
(سیمین بهبهانی)
غزل که از دیرباز عروس شعر فارسی بود و دردست مردان ،
همراه با شوروی که از عرفان و تصوف کهن مایه گرفته بود و بواگوئی
گفته‌ها و پرگوئی رسیده بود با هنرمندی شاعره‌ای شیرینکار رنگ
و بوئی زنانه و شیوا گرفت :

چون درخت فروردین، پرشکوفه شد جانم
دامنی ز گل دارم برچه کس بیافشانم
ای نسیم جان پرور امشب از برم بگذر
ورنه اینچنین پر گل ، تا سحر نمیانم
لاله وار خورشیدی در دلم شکوفا شد
صد بهار گرمی‌زا ، سر زد از زمستانم
دانه امید آخر شد نهال بار آور
صد جوانه پیدا شد از تلاش پنهانم
بوی یاسمن دارد خوابگاه آغوشم
رنگ نسترن دارد شانه‌های عریانم .

(سیمین بهبهانی)

ز چه جوهر آفریدی دل داغدار ما را
که هزار لاله یوشد پس از این مزار ما را
ز سرشک، نم فشاندم به بنفشه زار دوری
که ز بوته ها بچینی گل انتظار ما را
چو نسیم آشنائی ز کدام سو وزیدی
تو که بیقرار کردی همه لاله زار ما را
منم آن شکسته سازی که توام نمی نوازی
که فغان کنم ز دستی که گسستد تار ما را
ز کویر جان سیمین نه گل و نه سبزه روید
دل رنگ و بو پسندت چه کند بهار ما را

(سیمین بهبهانی)

و باز بنا بر سنت دیرین این دیار رشد شاخه های شعری از
نثر نویسی بیشتر است اگرچه در این اواخر نمونه هایی در داستان نویسی
و رمان و نمایش پدید آمده است که خبر از آینده ای بارور میدهد.
در پایان سخن تکرار میکنیم که زنان ما دیر مانده اند ولی با
فرصتی که در پیش است راهشان تا قله های موفقیت گرچه دشوار است
لکن دور نیست .

(این مقاله بمنظور معرفی شاعره های معینی تهیه نشده است و اگر اشعاری نقل
شده صرفاً از جهت آوردن نمونه هایی بوسیله نویسنده مقاله بوده است .)

زنان ایران در صحنه هنر به پیشرفتهای بزرگی نائل
آمده‌اند

تحقیقات

فهرست

زن در مرحله انتقالی جامعه ایرانی	صفحه ۶۳
نقش زن در نیروی کار . . . . . «	۷۲
اختلاف حقوق زن و مرد از نظر قوانین ایران . . . . . «	۷۵

زن در مرحله استقلال جامعه ایران

از نیم قرن پیش خانواده ایرانی دستخوش تغییر شده است. این تغییر پس از جنگ جهانی دوم شگرفتار است. قرن‌ها زناشوئی تابع مقررات سخت مذهبی و سنن دیرین جامعه «پدرسالاری» بود. در آندوران مدیر روابط و علائق خویشاوندی اهمیت خاص داشت. خانواده وسعت بیشتری داشت و میتوانست فرزندان راحتی پس از ازدواج ایشان در خود نگاهدارد. خانواده مبتنی بر تفوق نسل ذکور و سلطه پدر و رجحان پسر بویژه پسر ارشد بود.

تماس با تمدن صنعتی غرب و پیشرفت شهرنشینی موجب آغاز تغییرات عمیقی در زندگی ایرانیان گردید. تضادی فاحش بوجود آمد: از یکسو عرف و عادت و سنن قدیم که هنوز پا برجا هستند و جماعتی خصوصاً نسل‌های مسن‌تر را در بر میگیرند و از سوی دیگر نسل‌های تازه‌ای قدم بعرصه وجود گذاشته‌اند که بارزها و اصول دیگری

معتقدند. تحول وضع اقتصادی و اجتماعی در جهت شکستن بیشتر موازین و سنن قدیمی است ولی در هر حال مبارزه‌ای نهانی یا آشکار در گیر است. خانواده وسیع پدر سالاری رفته رفته بیشتر به خانواده محدود زن و شوهری تبدیل میشود و جلوه‌هایی از این تحول را میتوان در مشخصات زناشوئی دید.

جامعه ایرانی از قدیم اهمیت بسزائی بزناشوئی و قواعد آن میداده است. گذشته از دستورات و معتقدات مذهبی، علل اقتصادی و اجتماعی نیز در تقویت بنیان زناشوئی مؤثر بود. از مشخصات جامعه و تمدن غربی وجود خانواده کوچک مرکب از پدر و مادر و چند کودک است. در چنین خانواده‌ای مسئولیت فردی بسیار شدید احساس میشود، در حالیکه در خانواده پدر سالاری اصل بر مسئولیت جمعی است. در جامعه جدید حتی قبل از ازدواج مسئولیت زناشوئی و تامین معاش خانواده بیشتر احساس میشود، در حالیکه در خانواده قدیم چشم توقع و امید بیشتر بکمک خانواده دوخته شده بود.

هنوز هم بویژه در روستاها و عشیره‌ها شیوه کهن حاکم و مسلط است و در شهر است که خانواده‌های نوع جدید بوجود می‌آیند و گسترش می‌یابند. و پیدا است که در شیوه قدیم، ازدواج امری محتوم‌تر بوده و هست.

یکی از دلایل عمومیت ازدواج در جامعه قدیم آن بود که زنان استقلال اقتصادی نداشتند و چون نمیتوانستند

امیدوار بزندگی مستقل باشند، نه تنها در ازدواج راهی برای تامین اعتبار و حیثیت اجتماعی خویش می‌جستند بلکه آنرا وسیله‌ای برای تامین زندگی مادی و معیشتی خویش می‌دیدند.

در این اواخر حساب شده است که در ایران ۹۰ درصد زنان تا سن بیست سالگی ازدواج می‌کنند و در سن پنجاه سالگی ۹۷/۵ درصد آنان این مرحله را می‌گذرانند. جدول زیر وضع درصد ازدواج را در میان افراد ۱۵ ساله به بالا هنگام سرشماری سال ۱۳۳۵ در چند حوزه نشان می‌دهد:

شهرستان		مردان زن‌دار		زنان شوهردار	
	شهر	ده	شهر	ده	شهر
آبادان	۶۹/۷	۷۶/۷	۷۴/۴	۷۴/۷	
مشهد	۶۴/۶	۷۱/۴	۶۸/۰	۷۶/۸	
رضائیه	۵۸/۵	۶۹/۳	۶۷/۸	۷۴/۴	
تهران	۵۹/۸	۶۷/۰	۶۵/۵	۷۳/۰	

جدول فوق تا حدی عمومیت ازدواج را در ایران نشان می‌دهد و در ضمن موضوع چندزنی (تعدد زوجات) را روشن می‌سازد.

عمومیت ازدواج و نیز موضوع چندزنی با تحول خانواده از شکل قدیم بصورت جدید سست می‌شود. کم کم در شهرهای متمدن تر شرائط سنگین تری برای عقد از طرف زنان بمیان می‌آید. در سال گذشته در دو شهر تهران

و کرمانشاه این موضوع مورد مطالعه قرار گرفت و نتیجه چنین بود :

شرائط ازدواج	تهران (درصد)	کرمانشاه (درصد)
۱- جلوگیری از چند همسری	۶۵	۴۷
۲- اختیار مکان با زوج	۱۹	۲۵
۳- نگهداری زوج از فرزندان زوج	۸	۱۶
۴- سایر شروط	۸	۱۲
	۱۰۰	۱۰۰

چنین معلوم میشود که در تهران روی تعدد زوجات حساسیت بیشتری است و بسایر شروط نسبت بشهرهای کوچکتر توجه کمتری مبذول میشود. چنین گرایشی در همه شهرها رو بتزاید است.

علل سست شدن ازدواج‌های محتوم و تعدد زوجات بقرار زیرین است:

۱- کاهش وسعت خانواده و افزایش مسئولیت فردی در خانواده

دیگر خانواده جدید فرزندان زناشویی کرده خود را تحت حمایت خویش نمی گیرد ، و وظیفه تامین معاش آینده آنها را بخودشان واگذار میکند ، پس جوانان تا برای خود امکان مادی تشکیل خانواده نه بینند کمتر دست بزناشویی میزنند.

۲- تغییر مفهوم همسر

در جامعه جدید دیگر انتخاب همسر مانند گذشته با آسانی وزودی انجام نمیگیرد و انتخاب شریک زندگی بیشتر بوسیله خود پسران و دختران و با دقت بیشتری انجام میگیرد.

۳- بالا رفتن توقعات

در جامعه گذشته با اندازه امروز دختران و پسران از یکدیگر هنگام ازدواج توقعات متعدد نداشتند. غالباً عروس با جهیزی بخانه پدری شوهر میرفت و شکوه ایهم نداشت، اما اینک توقع خانه شخصی، اتومبیل و سایر وسائل رفاه در میان است و چون بزودی برآوردن این توقعات امکان پذیر نیست مانند سابق ازدواجها سریع انجام نمیگیرد.

۴- استقلال اقتصادی

هرچه دختران امکان استقلال اقتصادی بیشتری را برای خود تصور کنند، کمتر به ازدواج های فوری و محتوم تن درمی دهند.

براین علل، اگر بالا رفتن میزان مهریه را (بعلت نداشتن حق طلاق) اضافه کنیم، موضوع بیشتر روشن می شود.

تحقیقات تازه ای که شده است این مطلب را نشان داده است که هنوز تنها ۱۵ درصد مردان مجرد هستند و

در سن ۲۵ سالگی کمتر از ۴ درصد زنان مجرد مانده‌اند. سن متوسط ازدواج نخستین حدود ۱۷-۱۸ برای دختران و ۲۳-۲۴ برای پسران است. ازدواج هنوز هم بویژه در محیط‌های روستائی پیش‌رس است. اما تحولات و تغییرات اجتماعی که از چند دهه پیش در ایران رخ داده‌سن ازدواج را مخصوصاً در شهرها بعقب برده است.

نسبت درصد مردان و زنان

ازدواج کرده قبل از ۲۵ سالگی

مردان		زنان		
شهرها	دهات	شهرها	دهات	
۲۵ر۲	۳۲ر۰	۸۵ر۰	۹۰ر۲	مشهد
۲۱ر۷	۳۰ر۳	۸۰ر۵	۸۸ر۰	تهران
۲۳ر۶	۳۱ر۳	۸۹ر۹	۹۲ر۴	اصفهان

علل عمده تاخیر سن ازدواج بقرار زیرین است :

۱- قانون مدنی ایران سن ازدواج را برای پسران ۱۸ و برای دختران ۱۶ تعیین کرده است.

۲- خدمت نظام وظیفه

۳- انتشار و توسعه تعلیمات متوسطه و عالی که مانع

ازدواجهای زودرس است

۴- مهاجرت جمعی روستائیان بشهرهای بزرگ در

طلب کار . این وضع شماره جوانان را در روستاها کمتر میکند و در شهرها هم زمینه وامکان ازدواج فوری بآنان نمیدهد.

۵- آزادی روزافزون در محیط شهری

۶- شیوع سرگرمی‌های متنوع‌تر در شهرها .

از مختصات جامعه قدیم ازدواج اقربا و افراد همخون با یکدیگر بود. اما در جامعه نوخاسته ازدواج افراد دورتر شیوع بیشتری دارد .

و نیز چند زنی از مختصات گذشته بود .

چند زنی (تعدد زوجات) نه تنها مطابق قوانین مذهبی رواج داشت بلکه شیوه زندگی نیز مؤید آن بود ، مرد برای آنکه « کار کن » بیشتری در خانواده وسیع پدرسالاری داشته باشد باز دواج‌های مکررمی پرداخت. علل دیگری هم بود که مهم‌ترین آنها ضرورت تامین بقا و دوام خانواده بود. ازدواج‌ها نیز بویژه از نظر مالی بدشواری امروز نبود . اما در جامعه جدید زن رفته رفته بچشم دیگری نگریسته می‌شود و ازدواج‌ها هم با دقت و اشکال بیشتری صورت می‌گیرد .

يك بررسی نشان داده است که هنوز در محیط‌های شهری مردان بیش از چهل ساله تمایل به دو زنی نشان می‌دهند و این تمایل در گروه‌های کسبه و بازرگانان و روحانیان قویتر است ، در روستا ها علل چند زنی که در بالا ذکر شد تا حدی بقوت خویش باقی هستند. هر چه جامعه بیشتر دستخوش تحولی که بيك اعتبار در آغاز آن هستیم می‌گردد موانع بیشتری بر سر راه چند زنی بوجود می‌آید بویژه که مطابق سرشماری اخیر در بسیاری از نقاط ایران

جمعیت زنان بیش از مردان است .

نکاح منقطع نیز از مختصات جامعه کهن بود و بدلائلی که تکرار آنها مورد ندارد این پدیده نیز روبرو می‌رود . گرچه هنوز در محیط‌های محقر و فقیر دخترانی حاضر بچنین ازدواجی میشوند ، اما بالارفتن سطح زندگی عمومی این «سرچشمه» راهم خشك میکند .

امروز ازدواج موقت (نکاح منقطع) بیش از گذشته پنهانی صورت می‌گیرد . جامعه این رسم را شرمناک می‌شناسد .

طلاق و حق طلاق و سایر مشکلات خانوادگی نیز بایستی با شیوه جدید منطبق گردند . وجود حق طلاق در دست مرد با سنن قدیم مناسب بود .

در خانواده پدرسالاری ، زن از همان ابتداء خود را برای يك زندگی زناشویی با تمام مشخصات آن روز آن حاضر میکرد و بیشتر می‌ساخت ، مرد هم تابع سنن و مقررات شرعی و عرفی با سلطه و آزادی بیشتر بخانواده حکومت میکرد . اما در جامعه نوزن خود را شريك زندگی و يك پایه اساسی خانواده میدانند و مانند گذشته حاضر به سوز و ساز بهر قیمت نیست : توقعش بالاتر است ، استقلال اقتصادی بیشتری بدست می‌آورد ، معلوماتش بیشتر است و مسئولیتش در خانواده کوچکتر بالاتر است .

بدلیل آگاهی بیشتر زنان بحقوق خود اختلافات خانوادگی ابتداءً بسرعت بالا می‌گیرد زیرا در گذشته

کمتر زنی از دست شوهر خویش بدیوانخانه شکایت میبرد . اما امروز چنین نیست . این اختلافات مطرح شده در مقامات قضائی از مختصات دوران اولیه تضاد میان شیوه‌های نو و کهن است . بعدها جامعه راههای تازه‌ای بر خواهد گزید و عرف و قوانین جدیدی حاکم بر خانواده‌ها خواهد شد و از شدت بحران کاسته خواهد گردید و این وضع با بالا رفتن سطح زندگی مردم و امکان بیشتر برآورده شدن توقعات مادی زوجین تقویت خواهد شد .

قالبه‌های گذشته اجتماعی ترك خورده اند ولی هنوز كاملاً نشكسته و بدور انداخته نشده‌اند ، اما سیر تحول اجتماعی شیوه‌های گذشته را رها خواهد كرد و در این میانه نقش انسانها و سازمانها ، و نقش دولت و مردم ، كه باید همراه این سیر تحولی باشد بسیار مهم است .

(برای تهیه این مقاله از تحقیقات «مؤسسه مطالعات تحقیقات اجتماعی دانشكده ادبیات» و بویژه از نظرات آقای دکتر جمشید بهنام استاد آن دانشكده و نشریات مربوط به سمینار بررسی تحولات اجتماعی در ایران استفاده شده است).

شرکت زنان در نیروی کار

مطابق آمار مستخرجه از نتایج سرشماری سال ۱۳۳۵، جمع کل نیروی شاغل بکار ایران از زن و مرد برابر با ۵،۹۰۷،۶۶۰ نفر بوده است. در آثرمان ایران ۱۸،۹۵۴،۷۰۴ نفر جمعیت داشته است. از مجموع ۵،۹۰۷،۶۶۰ نفر شاغل از ۱۰ سال بیالا ۵۷۳،۳۳۱ نفر زن بحساب آمده بودند، یعنی قریب $\frac{1}{10}$ مجموع نیروی شاغل کشور (۱) باین ترتیب:

از لحاظ اقتصادی فعال:

کاملاً مزدبگیر ۵۷۳،۳۳۱ نفر

مزدبگیر موسمی « ۱۰،۲۸۸

غیرفعال از لحاظ اقتصادی:

خانه‌دار « ۴،۹۶۴،۲۵۰

محصل « ۱۸۵،۷۷۳

۱- وضع زنان و مردان شاغل در ایران پس از سرشماری اخیر (۱۳۴۵) هنوز انتشار نیافته است.

بقیه
جمع
« ۵۱۶،۲۱۰
۶،۲۴۱،۸۵۲ نفر
(از ۱۰ سال بیالا).

جدول تفکیکی وضع زنان از ۱۰ سال بیالا و از لحاظ اقتصادی فعال
بقرار زیر بوده است:

کارمند مؤسسات خصوصی	۴۰۸۸ نفر
مشاغل آزاد و خودکاری	« ۱۲۹،۸۲۳
کارمند دولت	« ۳۲،۴۱۴
کارکن مزد بگیر	« ۳۰۳،۹۷۸
کارگرانی که در خانه کار میکرده اند و مزد بآنها تعلق نمیگرفته	« ۱۰۲،۳۲۰
متفرقه	« ۷۰۸

جمع ۵۷۳،۱۳۱ نفر

جدول تفکیکی زیرهم مقایسه وضع زنان از ۱۰ سال بیالا را
در مجموع نیروی کار (در سال ۱۳۳۵) روشن میکند:

شرح	تعداد زنان	تعداد کل نیروی شاغل	درصد
شاغل آزاد (پزشك، حقوق دان، مهندسین وغیره)	۱۹،۹۰۸	۲۱۴،۵۷۳	۳/۵ %
کارمند و منشی	۶،۳۹۴	۱۵۶،۳۷۰	۱/۱ %
فروشنده	۲۸،۳۶۰	۴۰۷،۷۳۵	۴/۹ %
در کشاورزی و شیلات	۱۳۴،۹۴۷	۳،۱۷۵،۱۹۹	۳/۵ %
در معادن	۴۷۰	۵۱،۵۰۸	۰/۱ %

در حمل و نقل	۶،۴۷۶	۱۶۰،۴۰۸	۱/۱
در صنایع	۲۵۳،۵۶۷	۱،۰۲۲،۴۳۳	۲/۴۴
در خدمات	۱۱۹،۴۷۶	۴۸۶،۹۷۷	۸/۲۰
در ارتش و متفرقه	۳،۷۳۳	۲۳۲،۴۵۷	۷/۰
مجموع	۵۷۳،۳۳۱	۵،۹۰۷،۶۶۰	۱۰۰/۱

ارقام فوق، خاصه آنچه مربوط بزنان فعال کشور است با حقیقت وفق نمیدهد. زیرا ماموران سرشماری نمیتوانسته‌اند با دقت یادداشت کنند که فلان زن زارع یا عشیره‌ای هنگام سرشماری چقدر از وقت خود را صرف امور کشاورزی، باغداری، دامداری، قالیبافی و سایر امور دستی و غیره میکرده است.

در واقع زنان روستا نشین و عشیره‌ای که اکثریت زنان کشور را تشکیل میدهند همیشه در حال فعالیت‌اند و غیر از خانه‌داری و بچه‌داری و حتی در موازات آن بامور متفرقه که جنبه اقتصادی دارند می‌پردازند. و برخی از آنها در امور موسمی دشوار مانند کار در مزارع برنج و چایکاریها بطور وسیع شرکت میکنند. بطوریکه اگر میزان ساعات کار مطرح باشد، در روستاها زنان از مردان خود بیشتر کار میکنند، زیرا زمانی که مرد روستائی از کار خسته میشود و در خانه یا قهوه‌خانه با استراحت می‌پردازد، زن روستائی همچنان بکار مشغول است.

اختلاف حقوق زن و مرد از نظر قوانین ایران

با وجود پیشرفتهائی که در زمینه احقاق حقوق زن ایرانی بعمل آمده است ، هنوز در بعضی قوانین مملکتی میان زن و مرد تفاوت و تبعیض وجود دارد .

موارد مهم اختلاف حقوق زن و مرد در قوانین ایران مربوط به حقوق مدنی است که در مباحث ارث ، تابعیت ، ازدواج ، طلاق ، حضانت ، ولایت و انفاق عنوان شده است . در سایر قسمتهای حقوق اختلاف بارزی در این زمینه مشاهده نمیشود بجز از دو مورد که اولی موضوع ماده ۱۸۹ قانون مجازات عمومی است بدین شرح که « هرگاه شوهری زن خود را با مرد اجنبی در يك فراش یا در حالی که بمنزلۀ وجود در يك فراش است مشاهده کند و مرتکب قتل یا جرح یا ضرب یا یکی از آنها یا هر دو شود معاف از مجازات است . . . » در صورتیکه نظیر این معافیت از مجازات در خصوص زن پیش بینی نشده است . دیگری استخدام دولتی است که بجز از ورود بمقامات قضائی هیچگونه تبعیضی بین مرد و زن وجود ندارد .

از نظر حقوق سیاسی قبل از انقلاب ششم بهمن زنان از حق

انتخاب کردن و انتخاب شدن در مجالس مقننه محروم بودند و بعد از در این مورد نیز مساوات کامل بین مرد و زن برقرار شده است .

اینك اختلافات حقوق زن و مرد را از نظر قانون مدنی ایران بطور خلاصه با ذكر مواد مربوطه جدول ذیل ذكر مینماید :

ماده	سهم الارث	ارث
قانون مدنی	مرد	شرط
۹۰۶	دوثلث (پدر)	متوفی اولاد و اولاد اولاد ندارد
۹۰۷	يك برابر (پسر)	ابوين متوفی قبل از ولی فوت شده اند
۹۱۳	نصف (زوج)	متوفی اولاد ندارد
۹۱۳	ربع (زوج)	متوفی اولاد دارد
		نبودن وارث طبقه اول و وجود چند برادر و خواهر
۹۲۰	دو برابر (برادر)	نبودن وارث طبقه اول و وجود اجداد و جدات
۹۲۳	يك برابر (اناث)	نبودن وارث طبقه دوم و وجود اعمام و اخوال
۹۳۵	دوثلث (اعمام)	توضیح : زوج از تمام اموال ارث میبرد و زوجه فقط از اموال زیر ارث میبرد :
۹۴۶		الف - اموال منقوله ب - ابنیه و اشجار

تابعیت

اگر زوجین تبعه يك دولت نباشند روابط شخصی و مالی بین آنها تابع دولت متبوع شوهر خواهد بود .

۹۶۳

روابط بین ابوين و اولاد تابع قانون دولت متبوع پدر است .

۹۶۴

هر زن خارجی که شوهر ایرانی اختیار کند تبعه ایران محسوب میشود .

۹۷۶

کسانی که پدر آنها ایرانی است اعم از اینکه
در ایران یا در خارج متولد شده باشند ایرانی محسوب
میشوند.

۹۷۶

ازدواج

نکاح اناث قبل از رسیدن به سن ۱۵ سال تمام و
نکاح ذکور قبل از رسیدن به سن ۱۸ سال تمام ممنوع است
نکاح دختری که هنوز شوهر نکرده متوقف با اجازه
پدر یا جد پدری است و نکاح مسلمه با غیر مسلم جایز
نیست

۱۰۴۳

ازدواج زن ایرانی با تبعه خارجه موکول به
اجازه مخصوص از طرف دولت است

۱۰۶۰

خانواده

در روابط زوجین ریاست خانواده از خصائص
شوهر است
در عقد دائم نفقه زن (البسه، غذا، اثاث البیت) بعهده شوهر
است

۱۱۰۵

۱۱۰۶-۱۱۰۷

زن باید در منزلی که شوهر تعیین میکند سکنی
نماید

۱۱۱۴

شوهر میتواند زن خود را از اشتغال به حرفه
که منافی مصالح خانواده کی باشد منع کند

۱۱۱۷

طلاق

مرد میتواند هر وقت که بخواهد زن خود را
طلاق دهد

۱۱۳۳

در موارد زیر زن میتواند برای صدور حکم طلاق به محکمه مراجعه نماید : ۱- استنکاف شوهر از دادن نفقه و عدم امکان الزام او بدادن نفقه ۲- عجز شوهر از دادن نفقه ۳- عدم ایفای سایر حقوق واجبه زن از طرف شوهر ۴- سوء معاشرت به حدی که ادامه زندگانی زن را با مرد غیر قابل تحمل سازد ۵- در صورتیکه بواسطه وجود امراض مسریه صعبالعلاج دوام زناشویی برای زن موجب مخاطره باشد ۱۱۳۰ و ۱۱۲۹

نگاهداری و تربیت اولاد

برای نگاهداری پسر مادر تا ۲ سال و دختر تا ۷ سال اولویت دارد ۱۱۶۹

ولایت

فرزند صغیر و غیر رشید یا مجنون تحت ولایت قهری پدر و جد پدری خود میباشد ۱۱۸۱ و ۲۱۸۰
در کلیه امور مربوط به اموال و حقوق مالی مولی علیه ولی نماینده قانونی او میباشد ۱۱۸۳

انفاق

نفقه اولاد بر عهده پدر است و پس از فوت پدر و یا عدم قدرت او به انفاق، بعهدہ اجداد پدریست ۱۱۹۹
نفقه زوجه مقدم بر نفقه سایر اشخاص واجب النفقة است ۱۲۰۳

گزارشها و مدارك

فهرست

- سخنرانی والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی . . . صفحه ۸۱
- سخنرانی خانم یوسفی . . . . . « ۸۴
- گزارش مختصری از فعالیت سازمان زنان ایران . . « ۹۰
- ارکان سازمان زنان ایران . . . . . « ۹۸
- طرح قطعنامه‌های نخستین مجمع عمومی . . . « ۱۱۱
- ۸ اسفند ۱۳۴۱ - ۸ اسفند ۱۳۴۵ . . . . . « ۱۱۷
- اساسنامه سازمان زنان ایران . . . . . « ۱۴۹

فرمایشات والا حضرت شاهنخت اشرف کهلوی

ریاست عالی سازمان زنان ایران

در نخستین اجلاس مجمع عمومی سازمان زنان ایران

خواهران عزیزم

اعضای سازمان زنان ایران

تشکیل نخستین مجمع عمومی سازمان زنان ایران را با خوشوقتی و امیدواری فراوان به آینده این سازمان و نهضت زن ایرانی ، بهمه خدمتگزاران این نهضت تبریک میگویم . این مجمع که بامساعی سازمان بسیار جوان مادر مدتی کوتاه برپا شده گواه بارزی است از امکانات وسیعی که در سازمان ما و در زنان ایرانی بطور کلی وجود دارد . ارزش زن ایرانی و توانائی او در خدمت به کشورش چنانکه باید تا کنون مورد قدرشناسی قرار نگرفته است . با اینکه زنان در روستاها قسمت عمده بار تولید را بردوش دارند و در شهرها نیز سهم روزافزونی از خدمات عمومی و اجتماعی را بدوش گرفته اند و با اینکه چه در شهر و چه در روستا عامل اصلی دوام زندگی خانوادگی و پرورش نو- نهالان و نسلهای آینده کشور هستند سهم شایسته آنها در

زندگی اجتماعی از آنان دریغ شده است . هنوز زن در نظر گروه کثیری از مردان يك موجود درجه دوم است که تنها برای آسایش مرد خلق شده است . قوانین ماهنوز برابری لازم و طبیعی بین زن و مرد را به رسمیت نشناخته‌اند . برای زن و مرد فرصتهای مساوی کار و فعالیت وجود ندارد و بطور کلی زن ایرانی را میتوان موجود ستم‌دیده‌ای دانست که چه از جهت شغلی و چه از نظر خانوادگی استثمار میشود.

آنچه بیشتر مایهٔ تأسف است اینکه به سبب شرایط اجتماعی عقب مانده ، اکثریت زنان ایرانی در عین تحمل سخت‌ترین شداید و بسر بردن در محیط‌های غیر قابل تحملی که بهیچ وجه شایستهٔ مقام انسانی در روزگار کنونی نیست ، هیچ آگاهی به حقوق خود ندارند و سرنوشت خود را بدون هیچ اعتراضی تحمل می کنند. در حالی که نفس بیداری این عده از زنان و آگاهی آنان به مقام زن در دنیای کنونی ، برای اصلاح فرد فرد آنان و در نتیجه خانواده‌ها و جامعهٔ ایرانی کفایت خواهد کرد و اگر بتوان سازمانی بوجود آورد که نیروهای پراکندهٔ میلیون‌ها زن را در شهرها و روستاهای ایران تجهیز کند چنان قدرت کاری بوجود خواهد آمد که برای تغییر شکل کشور و سرزمین ما کافی خواهد بود.

ما در سالهای گذشته قسمتی از این نیروها را در شورای عالی جمعیت‌های زنان متشکل کردیم و نتایجی که

از آن گرفته شد ما را بتوسعهٔ فعالیت‌های زنان و استفاده هرچه بیشتر از نیروهای آنان تشویق نمود.

با تأسیس سازمان زنان ایران ، چهار چوب لازم برای متمرکز ساختن کلیهٔ فعالیت‌های مربوط به نهضت زنان ایران ایجاد شده است و این سازمان با جنبهٔ همه گیر و تشکیلات دمکراتیک خود بهترین وسیلهٔ پیشبرد مقام زن ایرانی و استفاده از امکانات او خواهد بود.

منظور از بسیج زنان در صفوف متشکل صف آرائی در مقابل مردان ایرانی نمیباشد بلکه ما امیدواریم که با همکاری و آگاهی قاطبه مردان این کشور نهضت ما بشمر برسد و زن و مرد ایرانی دوش بدوش هم و با استفاده از خلاقه‌ترین منابع فکری و انسانی خود در پیشبرد مقاصد ملی همگام و همصدا شوند.

کشور ما به رهبری شاهنشاه آریامهر در کار مبارزهٔ پر دامنهٔ تجدید ساختمان ملی است . در این مبارزه زن و مرد ایرانی به يك درجه سهم هستند. اما زنان در وضع کنونی نمی‌توانند سهم خود را انجام دهند و احتیاج به تشکل و آگاهی دارند. سازمان ما این امر را بر عهده خواهد گرفت . شاهنشاه با اعطای حقوق سیاسی برابر به زنان ایران مهمترین موانع را از پیش پای نهضت زنان برداشته‌اند . اکنون بر زنان ایران است که با استفادهٔ عاقلانه و آگاهانه از این حقوق نیروی واقعی خود را در جامعه اعمال کنند .

بقیه در صفحه ۱۴۵

تخرانی دیرکل سازمان در اولین مجمع

والاحضرتا

اجازه فرمائید که گزارش فعالیت دوران بسیار کوتاه سازمان جوان زنان ایران را بعرض مبارك برساند . از روزی که سازمان زنان ایران به ثبت رسید و شخصیت حقوقی و اجتماعی یافت یکماه بیشتر نمیگذرد که اینک با تشکیل اولین مجمع عمومی و انتخاب اولین هیئت عامله سازمان زنان ایران برای شروع کارهای خطیر و مشکل خود در راه ارتقاء مقام زن ایرانی موجودیت اساسی و واقعی خود را احراز خواهد نمود .

در طول مدت یکماه از روزی که بابتکار والاحضرت والا گهر اولین سنگ بنای سازمان زنان ایران پیریزی شد تا امروز که اولین مجمع عمومی تشکیل یافته است لازم بود که با تلاشی پیگیر و فداکاری بسیاری از یکطرف فکر تازه و پرنرمس سازمان زنان ایراس بمقیاس کشور بین کلیه گروه های مختلف زنان برده شود و از طرف دیگر تشکیلات اداری پایه گذاری گردد تا براساس آن مقدمات برگزاری

اولین مجمع عمومی در اسرع وقت چنانکه حتی يك ثانیه هم بیهوده تلف نشود فراهم آید .

خوشبختانه فکر بکر سازمان زنان ایران بدلیل اینکه خواستهای همه زنان را در برداشت با استقبال کم نظیر جمعیت های مختلف بانوان و افراد علاقمند روبرو گردید، آنچنان که در مدتی کوتاه گروه انبوهی از زنان فعال با اعلام همبستگی خود بنیان سازمان زنان را که در بدو پیدایش خود بود استحکام بخشیدند و طی یکماه با کوششهای داوطلبانه خود آنچنان موفقیتی بدست آمد که توانستیم برای دادن شکل اساسی و فعال به سازمان زنان ایران اولین مجمع عمومی را تشکیل دهیم .

مسلماً آنچه که در این مدت کم صورت پذیرفته است خالی از ایراد نیست و بطور یقین چنانکه شایسته و بایسته است نمیتواند پاسخگوی خواستهای فراوان و مشروع جامعه زنان ایران باشد و این تصادفی نیست . زیرا هر جنبش و یا هر سازمان در ابتدای پیدایش خود دچار اشکالاتی خواهد گردید که فقط سخت کوشی های شبانه روزی میتواند بر آنها فائق آید و ما که سازمان جوان خود را از مردمك چشم عزیزتر میدانیم هم اکنون گردهم آمده ایم تا با انتخاب هیئت عامله افراد شایسته ای با گرفتن كمك از نیروی همه زنان کشور و با گذشت وفداکاری بانجام وظائف خطیر خود بپردازند . بدین گونه است که میتوانیم امیدوار باشیم دومین مجمع عمومی سازمان زنان ایران چهره تابناکتری خواهد داشت .

سازمان زنان ایران که بابت کار خردمندان و تحت راهنمائیهای ارزنده والا حضرت اشرف پهلوی موجودیت یافته است آنچنان اقدامی اساسی است که نتایج نیکوی آن در بهم پیوستن نیروهای متفرق زنان

فعال ایران و پیشرفت و بهبود زندگی و اعتلای نام زن ایرانی در مدتی بسیار کم آشکار خواهد شد .

سازمان زنان ایران با وسعت عظیم و برنامه ثمر بخش خود میتواند و باید کلیه زنان ایران را در بر بگیرد و با نیروی متشکل همه زنان برای منکوب کردن پراکندگی ها محرومیت های حقوقی و اجتماعی و ریشه کن کردن بیسوادی که مادر جهل و فقر است قد برافرازد.

در سر لوحه برنامه سازمان زنان ایران فداکاری و محبت و تواضع قرار دارد. زنان ایران با گذشت و کار و همکاری و نیز با کنار گذاردن اختلافات فردی و با اتکاء ایدئولوژی سازمان که ضامن سعادت زن ایرانی است میتوانند پیکره ای عظیم بنیان گذارند : سازمانی عظیم که نقش مؤثر آن در راه بهبود سراسر جامعه ایران چشم گیر و خیره کننده باشد .

سازمان زنان ایران که از ترکیب جمعیت های مختلف و اعضاء منفرد در تهران و شهرستانها بوجود آمده است حاصل سالها رنج و زحمت همه زنان پیشقدمی است که در شرایط دشوار گذشته های دور بفعالیت پیگیر برخاستند و با کوششهای همه جانبه خود موقعیت امروزی را برای ما فراهم ساختند تا ما امروز بتوانیم در این چنین اجتماع پر شکوهی بفرمان والا حضرت شاهدخت سنگ بنای نهضت بزرگ زنان ایرانی را پی ریزی نمائیم. باین دلیل است که بنام سپاس و حق شناسی وظیفه خود میدانیم که در اولین تجمع اساسی خود از زنان گذشته که در حقیقت پیش قراولان مبارزات زن ایرانی بوده اند با نهایت تواضع قدردانی بعمل آوریم .

حضار محترم

جای نهایت خوشوقتی است که بعرض برسائیم : طی این مدت کوتاه بالغ به ۳۵۷۰ نفر از بانوان رسماً عضویت سازمان زنان ایران را در تهران پذیرفته‌اند و آمادگی خود را برای اجرای هر گونه فعالیت اعلام داشته‌اند .

تاکنون در زمینه تحصیل بودجه لازم با راهنمائیهای ارزنده ریاست عالییه سازمان زنان ایران تدابیری اتخاذ شده است که احتیاجات مادی سازمان به بهترین شکل ممکن تأمین گردد تا هیئت عامله بتواند با آسودگی خیال برنامه کار خود را آغاز نماید .

درمورد فعالیتهای آینده سازمان زنان ایران از جمله فعالیتهای حقوقی خدمات داوطلبانه اجتماعی و ایجاد روابط بین‌المللی بعرض میرساند که سازمان زنان ایران در این اندیشه است که برای گسترش و تحکیم تساوی واقعی حقوق زنان ایران اقداماتی اساسی و زیربنائی بعمل آورد تا آنچه را که در پرتو تلاشهای مداوم و پیگیر خود تحصیل میکند از یکطرف مبتنی برو واقعیات و مجموع شرایط و اوضاع و احوال باشد و از طرف دیگر آنچنان باشد که بتوان بآن اتکاء و عمل نمود .

همچنین برای رفاه اجتماعی بانوانی که نیاز مبرم به کمک دارند باید از خدمات داوطلبانه کلیه بانوانی که آمادگی خود را اعلام میدارند حد اکثر استفاده را نمود . مخصوصاً سازمان زنان ایران میتواند در زمینه خدمات رفاهی نسبت به زنان کارگر و اطفال آنها نقش مؤثری داشته باشد .

در سطح بین‌المللی با توجه به گسترش روزافزون روابط بین

ملتها مسلماً زنان جوامع مختلف بشری نیز خواه و ناخواه مشکلات و مسائل مشابهی دارند. بنابراین برای شناساندن تلاشهای زنان کشور ما به زنان سایر ممالك جهان و کسب تجربه از کوششهای آنان سازمان زنان ایران میتواند بیش از پیش به برقراری و توسعه روابط بین المللی بپردازد و بدین ترتیب به پیشرفت آرمانها و ارزشهای جهانی در زمینه ایجاد و تفاهم و دوستی و استحکام مبانی صلح بین المللی کمکهای ارزنده ای نماید .

والاحضرتا

حضار محترم

اینک اجازه می خواهم که بار دیگر مراتب قدرشناسی و سپاسگزاری بی پایان سازمان زنان ایران را در قبال توجهات خاص شاهنشاه آریامهر مبتکر و پشتیبان نهضت اجتماعی زنان ایران عرضه داشته و با ایمانی قاطع و قلبی مملو از امید به خدمت در راه اعتلای کشور بآن والاحضرت والا گهر اطمینان بدهم که کلیه زنان ایران تحت رهبریهای خردمندان و ارزنده آن والاحضرت محبوب برای نیل به مقاصد و هدفهای مشروع با کوششی در حد ایثار نفس آماده فداکاری میباشد .

متشکرم

والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی در نخستین مجمع عمومی
سازمان زنان ایران

گزارشی مختصر از سازمان زنان ایران

با تشکیل اولین مجمع عمومی سازمان زنان ایران در روز ۲۸ آبانماه ۴۵ (بمدت ۳ روز) و با شرکت قریب هفت هزار نفر از بانوان تهران و نمایندگان استانها و شهرستانها و فرمانداریهای کل، سنگ بنای نهضت زنان ایران پایه گذاری گردید.

هدفهای سازمان زنان ایران بسی گسترده تر از مقاصد و هدفهای شورایی عالی سابق جمعیت های زنان ایران می باشد. این موضوع را کارهایی که در این مدت کم انجام پذیرفته است میتوان استنباط نمود:

هدف

الف - فرهنگی

همکاری با کمیته های مبارزه با بیسوادی برای با سواد کردن زنان و کودکان محروم از مدرسه

ب - مددیاران اجتماعی

بمنظور ایجاد مراکز راهنمایی سازمان زنان ایران برای تعدادی از اعضاء سازمان زنان ایران کلاس کوتاه مدت تشکیل خواهد شد تا این اعضاء بنام مددیاران اجتماعی در جایگاهی که از طرف سازمان

زنان ایجاد گشته است همه گونه راهنمایی به بانوان مراجعه کنند
بنمایند و در صورتیکه مراجعه کنندگان دعاوی حقوقی خانوادگی
داشته باشند توسط مددیاران اجتماعی برای رسیدگی به مراکز زیر
معرفی میگردند :

۱ - داد گستری، اداره معاضدت کانون وکلای داد گستری .

۲ - باشگاه وکلای داد گستری .

۳ - قسمت حقوقی سازمان زنان ایران .

ج- اقتصاد خانوادگی

برای تقویت صنایع دستی و خانوادگی اقدامات جدی بعمل آید.

د - بین المللی

بمنظور شناساندن کوششهای زنان ایران بزنان سایر کشور ها
و نیز کسب تجربه از فعالیت های آنها روابط بین المللی توسعه
داده میشود و برای این منظور تعداد هر چه بیشتر از زنان شایسته
بخصوص خواهران جوان برای مطالعه و تبادل افکار به سایر کشورها
اعزام خواهند گردید .

سازمان زنان ایران دارای کمیسیونهای زیر میباشد :

۱ - کمیسیون بین المللی

۲ - « حقوقی

۳ - « شهرستانها

۴ - « بهداشتی

۵ - « ازدیاد درآمد

۶ - « روابط عمومی

۷ - « فرهنگی

- ۸ - « صنایع دستی
- ۹ - « عضویت
- ۱۰ - « رفاه اجتماعی

۵ - طرح آموزشگاه رفاه روستائیان

سازمان زنان ایران بمنظور آموزش روستائی و شرکت دادن آنها در امور عمرانی جهت توسعه و تأمین رفاه خانواده روستائی ، آموزشگاه رفاه روستائیان را با همکاری سازمان برنامه و سازمان ملل تأسیس خواهد نمود . این آموزشگاه سالانه ۲۰۰ نفر مأمورین رفاه روستائی را تربیت و بروستاها اعزام میدارد . وظیفه مأمورین اعزامی به روستاها آشنا نمودن زنان روستائی به تعلیمات نظری و علمی درموارد زیر میباشد :

- ۱ - تعلیم معلومات مقدماتی (خواندن و نوشتن)
- ۲ - آموزش اطلاعات بهداشتی و بچه داری
- ۳ - بهبود وضع تغذیه
- ۴ - خانه داری و بهبود وضع زندگی
- ۵ - آشنا نمودن زنان ببودجه خانواده واصل پس انداز
- ۶ - افزایش و بهبود سطح تولید خانواده (باغبانی - دامپروری - صنایع دستی)
- ۷ - بیداری و تقویت حس مسئولیت زنان روستانشین از نظر اخلاقی و وظایف اجتماعی با توجه به مسئولیتهای جدید اجتماعی و سیاسی آنان
- ۸ - آموزش گروه تعاونی و شرکت زنان در طرحهای توسعه جامعه روستائی

اقدامات

اگرچه از بدو پیدایش سازمان زنان ایران دیرزمانی نمیگذرد، ولی در این مدت کوتاه فعالیتهائی از اینگونه انجام پذیرفته است :

الف- ایجاد دبیرخانه و تشکیلات اداری

شاید این کار در بادی امر ساده بنظر برسد ولی بدلیل اینکه سازمان و تشکیلاتی با کیفیت کنونی وجود نداشته است ، چندان ساده نبود . زیرا لازم بود که بدون هیچگونه مقدمات قبلی اقدام به ایجاد تشکیلات اداری و دبیرخانه نمود، آنچنان که بانظمی دقیق همه کارها اداره گردد.

ارتباط باشعبه های شهرستانها، بادستگاههای دولتی و غیردولتی، منظم کردن امور مالی ، اداری ، عضویت ، روابط عمومی و سایر امور مربوطه احتیاج به يك كادر مجهز و مطلع داشت که فراهم آوردن آنها همچنانکه کادر اداری بتواند شکل واقعی و اساسی بخود بگیرد، یکی از کارهائی بود که در اسرع وقت صورت پذیرفت .

ب: مراکز خدمات اجتماعی سازمان زنان ایران که تاکنون تأسیس شده است از این قرار است :

کیوسك میدان فردوسی

» تهران نو

» نارمك

» حشمتیه

» چهارصد دستگاه

» نازی آباد

کیوسک راه آهن

» جوادیه

در این جایگاهها ۸ نفر دیپلمه عضو سازمان زنان ایران که طی یک دوره آموزشی دوماهه، اصول مددکاری اجتماعی را فرا خواهند گرفت و در استخدام سازمان زنان خواهند بود با همکاری ۸ نفر لیسانسیه حقوق به راهنمایی بانوان مراجعه کننده خواهند پرداخت. در حال حاضر کمیسیون حقوقی طی جلسات هفتگی خود به شکایات خانوادگی شاکیان رسیدگی نموده و برفع اشکالات آنها می پردازد.

ج : مرکز خدمات اجتماعی

بمنظور ایجاد رفاه برای زنان کارگر، هم اکنون اولین مرکز خدمات اجتماعی سازمان زنان ایران در میدان شوش دایر گشته است، که در این مرکز که گنجایش ۶۰ نفر دارد از فرزندان زنان کارگر کارخانه های مجاور نگهداری میشود.

در این مرکز يك مدد کار اجتماعی تمام وقت بمسائل زنان رسیدگی خواهد کرد و نیز قریب به ۷۰ نفر از زنان داوطلب افتخاراً انجام وظیفه خواهند نمود.

د- خدمات افتخاری عام المنفعه

عده زیادی از اعضاء سازمان زنان تاکنون آمادگی خود را برای خدمت افتخاری در مراکز عام المنفعه اعلام داشته اند و نیز عده ای از اعضاء جمعیت ماماهاى عضو سازمان زنان ایران در روزهای هفته در ساعات معینی از زنان باردار بلا عوض پذیرائی نموده و اندرزهای بهداشتی بآنها میدهند.

هـ- سمینار مقام زن

سمینار مقام زن از سد کشور ایران - ترکیه و پاکستان با شرکت نمایندگان این کشورها در ۲۱ ماه مه ۱۹۶۷ در تهران تشکیل خواهد شد .

و- عضویت در کمیسیون مقام زن

در انتخابات امسال سازمان ملل ، بمنظور تعیین اعضای کمیسیونهای فنی شورای اقتصادی و اجتماعی، دولت شاهنشاهی ایران با اتفاق آراء برای مدت سه سال به عضویت کمیسیون مقام زن انتخاب گردید .

باین مناسبت یک نفر از بانوان سازمان زنان ایران بعنوان عضو اصلی و یک نفر بعنوان عضو علی البدل که واجد شرایط لازم و تجربه کافی باشند برای شرکت در کنفرانسهایی بین المللی به وزارت خارجه معرفی خواهند گردید .

ز- بورس سنتو

نظر باعطای دو بورس سنتو در رشته مدیریت و روابط عمومی به سازمان زنان ایران ، دو نفر از اعضای این سازمان برای استفاده از بورسهای مزبور در سال ۱۹۶۷ معرفی گردیده اند .

ح - تعلیمات پرستاری

نظر باینکه دانشکده سلطنتی پرستاری انگلیس در نظر دارد برای سال تحصیلی ۶۷-۶۸ یک دوره مخصوص یکساله در قسمت روشهای تعلیماتی برای پرستاران خارجی تشکیل دهد ، سازمان زنان ایران با استفاده از این امکان ، دو نفر از اعضای خود را که واجد شرایط لازم

هستند برای شرکت در این دوره ، به اداره همکاریهای بین المللی معرفی نموده است .

ط - جمعیتها

جمعیتهای سی و سه گانه عضو سازمان زنان ایران در زمینه های اجتماعی کارهایی از اینگونه انجام میدهند :

- تشکیل جلسات هفتگی برای آشنا ساختن فرزندان و زنان مناطق مختلف شهر به زندگی بهتر.

- تشکیل کلاسهای حرفه ای .

- تشکیل کلاسهای آموزشی برای تربیت مربی کودک .

- تشکیل کلاسهای آموزشی کمکهای اولیه .

- بازدید از بیمارستانها ، زندان و مراکز خیریه .

- رسیدگی به بیماران ، زندانیان و خانواده های آنها .

- توزیع هدایا و جوایز بین دانش آموزان پاره ای از دبستانها.

ی - شعبات شهرستانها

شهرستانهایی که تا کنون مراسم انتخاب اعضاء هیئت عامله در آنها به عمل آمده و سازمان زنان تشکیل گردیده است از اینقرار است :

۱ - شیراز با ۶۳۰ عضو

۲ - اصفهان با ۲۳۰۰ عضو

۳ - اهواز با ۶۵۰ عضو

۴ - شمیران با ۱۲۰ عضو

۵ - آبادان با ۳۳۸ عضو

۶ - خرمشهر با ۱۷۰ عضو

۷ - مسجد سلیمان با ۱۷۰ نفر

مراسم انتخابات هیئت عامله سازمان زنان اصفهان

ارگان

سازمان زنان ایران

سازمان زنان ایران مشتمل است بر:

- ۱ - جمعیت‌های زنان و اعضاء آنان
- ۲ - اعضاء مؤسس
- ۳ - اعضاء انفرادی
- ۴ - اعضاء شعبه‌های سازمان زنان ایران در شهرستانها
- ۵ - اعضاء وابسته
- ۶ - اعضاء افتخاری

تعداد اعضاء سازمان زنان ایران در تهران در تاریخ ۱۸/۱۱/۴۵ برابر با ۴۴۶۹ نفر بوده است .

ریاست عالیہ : والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی

نیابت ریاست عالیہ : سرکار علیہ خانم فریده دیبا

دبیر کل: خانم حشمت یوسفی

قائم مقام دبیر کل: خانم عفت سمیعیان

اعضاء هیئت عامله:

- ۱ - خانم شمسی حکمت: خزانه دار
  - ۲ - « دکتر ایران اعلم
  - ۳ - « مهروش صفی نیا
  - ۴ - « پروین مؤید ثابتی
  - ۵ - « اختر معدل
  - ۶ - « فلورا طغرل: بازرس
  - ۷ - « عزت معتمدی: بازرس
- حسابرس سازمان زنان ایران: آقای فوآد مجذوب

هیئت عالی شورای سازمان زنان ایران:

- ۱ - جناب آقای دکتر صدر: وزیر داد گستری
- ۲ - جناب آقای مهندس ریاضی: ریاست محترم مجلس شورای ملی
- ۳ - جناب آقای دکتر عالیخانی: وزیر اقتصاد
- ۴ - جناب آقای مهندس عبدالرضا انصاری: وزیر کشور
- ۵ - سرکار علییه خانم فرخ روی پارسا: معاون وزارت آموزش و پرورش

- ۶ - جناب آقای مهندس شریف امامی: ریاست محترم مجلس سنا
- ۷ - تیمسار سر لشکر مبصر: ریاست محترم شهربانی کل کشور
- ۸ - جناب آقای سرلک: شهردار تهران
- ۹ - جناب آقای دکتر هدایتی: وزیر آموزش و پرورش

۱۰ - جناب آقای دکتر شاهقلی : وزیر بهداشتی

جمعیت‌های عضو سازمان زنان ایران - در تهران :

- ۱ - زنان کارمند سازمان برنامه
- ۲ - اتحادیه زنان حقوقدان
- ۳ - انجمن بانوان فرهنگی
- ۴ - انجمن بانوان و دوشیزگان
- ۵ - انجمن پرستاران ایران
- ۶ - انجمن معاونت زنان شهر تهران
- ۷ - انجمن فارغ التحصیلان مدرسه آمریکائی
- ۸ - انجمن خیریه بانوان ارامنه تهران
- ۹ - انجمن هایگین
- ۱۰ - باشگاه بین‌المللی زنان ایران
- ۱۱ - جمعیت بانوان تهران پارس
- ۱۲ - جمعیت زنان آشوری و کلدانی
- ۱۳ - جمعیت بانوان صلح جو
- ۱۴ - جمعیت بیداری زنان
- ۱۵ - جمعیت راه نو
- ۱۶ - جمعیت زنان کارمند
- ۱۷ - جمعیت کل خیریه بانوان ارامنه
- ۱۸ - جمعیت ماماهاى ایران
- ۱۹ - جمعیت ۱۷ دی
- ۲۰ - جمعیت زنان صاحب شغل و حرفه
- ۲۱ - سازمان بانوان یهود ایران

- ۲۲ - سازمان زنان رفاه کارگر
- ۲۳ - سازمان زنان زرتشتی
- ۲۴ - سازمان طرفدار اعلامیه حقوق بشر
- ۲۵ - شورای زنان ایران
- ۲۶ - کانون بانوان
- ۲۷ - کانون بانوان پزشک
- ۲۸ - کلوب شهناز پهلوی
- ۲۹ - کمیته بانوان ارت
- ۳۰ - گروه فرهنگ ملی
- ۳۱ - جمعیت زنان امید فردا
- ۳۲ - کانون مربیان کودک
- ۳۳ - سازمان زنان هاتف

اعضاء کمیسیون روابط عمومی

رئیس	۱ - خانم اعظم سپهر خادم
نایب رئیس	۲ - « شمعشعانی
دبیر	۳ - « منصور مؤید
	۴ - « پری اباضلتی
	۵ - « ملک زرین کفش
	۶ - « مینوی
	۷ - « فروغ منصور
	۸ - « مهین میلانی
	۹ - « ایران میرعمادی

- ۱۰ - خانم رفیعہ حسینی
- ۱۱ - « زہرا نجم آبادی
- ۱۲ - « ویکتور یا بہرامی
- ۱۳ - « شمس طیار کمالی

اسامی اعضاء کمیسیون حقوقی

رئیس	۱ - خانم دکتر ظفر دخت اردلان
نایب رئیس	۲ - « دکتر طاہرہ صدوقی
دبیر	۳ - « فریدہ سامی
	۴ - « نسرین سراجی
	۵ - « زہرا ابہری
	۶ - « مریم ساوجی
	۷ - « سیمین بہزاد
	۸ - « میمنت سازگار
	۹ - « پروانہ اسپہبدی
	۱۰ - « شہین دخت پناہی
	۱۱ - « پروانہ کروالیان
	۱۲ - « ایرانداخت معصومہ آسودہ
	۱۳ - « اخترپور شیرازی

اعضاء کمیسیون شہرستانہا

رئیس	۱ - خانم خانم منیر معتمدی
	۲ - « ضیاء اشرف نصر
	۳ - « فخر السادات فرہنگ
	۴ - « ملکہ حکمت

- ۵ - خانم فاطمه پیرزاده
- نایب رئیس
- ۶ - « اختر آزادگان
- ۷ - « ژاله رضوی
- دبیر
- ۸ - « عفت قریب
- ۹ - « مهین طبری
- ۱۰ - « مولود آمري
- ۱۱ - « کیلان دخت تبریزی
- ۱۲ - « زهرا نبیل
- ۱۳ - « توران عافار

اعضاء کمیسیون بهداشتی

- ۱ - خانم دکتر لوسا پیرنیا
- نایب رئیس
- ۲ - « دکتر شکوه قربانی
- ۳ - « کوکب معارفی
- ۴ - « دکتر نصرت کاشانچی
- رئیس
- ۵ - « دکتر ربابه کیانوری
- ۶ - « مهشید خبیری
- ۷ - « فاطمه خلعت بری
- ۸ - « دکتر مهرانگیز طباطبائی
- ۹ - « دکتر لیلا نوربخش
- دبیر
- ۱۰ - « دکتر ناهید پیشوا
- ۱۱ - « دکتر ملیحه طبیبی
- ۱۲ - « دکتر گیتی اعتماد مقدم
- ۱۳ - « دکتر پوران پورآرین

اعضاء کمیسیون ازدیاد در آمد

- ۱ - خاتم قمر تاج ناصر
- ۲ - « طاهره اسکندری - رئیس
- ۳ - « حوری صولتی
- ۴ - « زرین تاج معین الرعایا
- ۵ - « اشرف دانشپور
- ۶ - « ظفر دخت ظفری - نایب رئیس
- ۷ - « می می آیرم
- ۸ - « پریوش صفری
- ۹ - « آمنه کریمی زند - دبیر
- ۱۰ - « نعمت نعمت شاهی
- ۱۱ - « فردوس لادبن
- ۱۲ - « فرح الزمان ثقفی
- ۱۳ - « فرخ لقا منصوری

اعضاء کمیسیون بین المللی

- ۱ - خانم مهری آهی - رئیس
- ۲ - « نیر ابتهاج سمیعی
- ۳ - « مهرانگیز دولت شاهی
- ۴ - « نخستین فرزاد
- ۵ - « والیه مور
- ۶ - « فرنگیس یگانگی
- ۷ - « سرور امیری
- ۸ - « عاطفه بیژن - دبیر

۹ - خانم عظمی نفیسی - نایب رئیس

۱۰ - « مهرماه رئیس

۱۱ - « دکتر صفری آزر می

۱۲ - « فریده توفیقی

۱۳ - « عفت الملوك نحوی

اعضاء کمیسیون فرهنگی

۱ - « خانم دکتر ملیحه مرشد - دبیر

۲ - « آفاق طاهری

۳ - « پریچهر یوسفی

۴ - « فرح کامیاب

۵ - « دکتر مهوش سرخوش

۶ - « مریم سلطانی

۷ - « دکتر آذر احمدیه

۸ - « دکتر اردیبهشت مرآت - رئیس

۹ - « پوران دخت خلیل یحوی - نایب رئیس

۱۰ - « روح انگیز میربهاء

۱۱ - « افسر شفیع

۱۲ - « بدر الملوك بازار گادی

۱۳ - « عشرت الملوك فرازمند

اعضاء کمیسیون صنایع دستی

۱ - خانم قدسی سرتیپ پور - دبیر

۲ - « همای فتح الله زاده - رئیس

۳ - « بتول جلیل زاده

- ۴ - خانم هما روئین دست
- ۵ - » افسر فرزین
- ۶ - » مهین اعتماد - نایب رئیس
- ۷ - » پروین شهنائی
- ۸ - » نیر کلهر
- ۹ - » نوارت معصومیان
- ۱۰ - » فخری علائی
- ۱۱ - » عطیه نواب تهرانی شهبازی
- ۱۲ - » ایران اعتماد
- ۱۳ - » بدری مستعان

اعضاء کمیسیون عضویت

- ۱ - خانم مهری حکیمی - رئیس
- ۲ - » پروین علوی مقدم
- ۳ - » گلی سیروسی - دبیر
- ۴ - » مهری کریمی زند
- ۵ - » شمس زمانی
- ۶ - » توران آهی - نایب رئیس
- ۷ - » مهین بانو مستعان
- ۸ - » پروین تاراس
- ۹ - » طاهره بیان
- ۱۰ - » منصور الملوک برومند
- ۱۱ - » پرویندخت محسنی
- ۱۲ - » عذرا دبیر علائی

۱۳- خانم مولود دانشخواه

اعضاء کمیسیون رفاه اجتماعی

رئیس	۱ - خانم ناهید	فقیه
	۲ - « نوابه	امینی
	۳ - « مار گریت	گریگوریان
	۴ - « عزت	شکروی
	۵ - « اشرف	نعیم
	۶ - « کوچک	مروارید
	۷ - « درخشنده	ریاحی
نایب رئیس	۸ - « فروغ	غدیری
	۹ - « سلمه	تک سخن
	۱۰ - « پریوش	سومخ
	۱۱ - « روحیه	سلطانیه
دبیر	۱۲ - « کبری	ادیب
	۱۳ - « سرور اقدس	سروش

رؤسای کمیسیونها بموجب اساسنامه سازمان زنان ایران عضو هیئت عامله نیز میباشند .

شعبات سازمان زنان ایران در شهرستانها

۱ - شیراز

تعداد اعضاء ۶۳۰ نفر

اعضاء هیئات عامله :

۱- خانم پریدخت مزارعی

- ۲- خانم مریم مزارعی
  - ۳- « رباب زادشم
  - ۴- « زینت مجاب
  - ۵- « ایران‌دخت مقدمی
  - ۶- « همایون نمازی
  - ۷- « عفت متقی
- بازرس
بازرس

۲ = اهواز

- تعداد اعضاء ۶۵۰ نفر
- نایب رئیس انتصابی : خانم مریم مهین
- اعضاء هیئت عامله :
- ۱- خانم دکتر پریچهر ضیائی
  - ۲- « مهین گوهری
  - ۳- « فخرالملوک صدوقی
  - ۴- « مهین افخمی
  - ۵- « پروین بدیعی
  - ۶- « پروین نیک مرد
  - ۷- « آذر معارفی

۳ = اصفهان

- تعداد اعضاء ۲۳۰۰ نفر
- نایب رئیس انتصابی : خانم حلیمه پارسا
- اعضاء هیئت عامله :
- ۱- خانم ملوک ربانی

- ۲- خانم مهین نواب
- ۳- « سکینه نظمی
- ۴- « خورشید امیرنیرومند
- ۵- « ملک محیی
- ۶- « مسعود آذری
- ۷- « مارگریت یعقوبزاده

۴- آبادان

- اعضاء ۳۳۸ نفر
- اعضاء هیئت عامله :
- ۱- خانم فرح فراست
  - ۲- « پوران مجد
  - ۳- « فرح غفاری
  - ۴- « ناهید شعاعی
  - ۵- « شهرزاد محتشم
  - ۶- « مهران دخت گلستانی
  - ۷- « ویکتوریا ایلدرم

۵- خرمشهر

- اعضاء ۱۷۰ نفر
- اعضاء هیئت عامله :
- ۱- خانم بدالشریعه تمامی
  - ۲- « شوکت ودیعی

۳- خانم پروین روشن

۴- « پروین کلاتر

۵- « منیژه کوشیار

۶- « ماهرخ بی نیاز

۷- « طیبہ تهرانی

۶ = مسجد سلیمان

۶- مسجد سلیمان ۱۷۰ نفر عضو

اعضاء هیئت عامله :

۱- خانم سیمین تفضلی

۲- « عقیله حشمتی

۳- « مهرانگیز فزونی

۴- « زهرا مقدادی

۵- « فخرالتاج دانش

۶- « تاجی ناظم

۷- « ملوک ارفع نیا

سازمان زنان ایران

طرح قطعنامه‌های نخستین مجمع عمومی

۳۰-۲۸ آبانماه ۱۳۴۵

این مجمع عمومی از صمیم قلب مراتب سپاسگزاری و حق شناسی خود را در قبال توجهات خاص شاهنشاه آریا مهر مبتکر و حامی نهضت زن و منشور آزادی زنان ایران عرضه میدارد .

این مجمع عمومی مراتب قدردانی و تشکر صمیمانه خود را حضور مبارک شاهدخت اشرف پهلوی ریاست عالیله و رهبر عالیقدر سازمان زنان ایران که با ایجاد و پی ریزی این سازمان فرصت مغتنمی را برای شرکت مؤثر زنان ایرانی در سرنوشت خود فراهم فرموده‌اند تقدیم مینماید.

الف - فرهنگی

از آنجا که پیشرفت هر جامعه بستگی مستقیم به

سواد و فرهنگ مردم آن جامعه دارد و از آنجا که تربیت نسل آینده از یکطرف در دامن مادران کشور و ازطرف دیگر در پهنه آموزشگاهها صورت میگیرد بنابراین سازمان زنان ایران پیشنهادات زیر را بدولت ارائه و آمادگی خود را در اجرای آن اعلام میدارد .

۱- در استانهای کشور که هنوز کمیته ملی پیکار جهانی بایسواد اقداماتی برای باسواد کردن زنان بعمل نیاورده است کلاسهای برای باسواد نمودن آنان دائر شود .

۲- برای اطفال لازمالتعلیم ۱۳-۷ ساله که بعللی بمدارس راه نیافتهاند کلاسهای تاسیس شود .

۳- در کتب درسی مدارس مطالب لازمی دربارہ مقام زن گنجانده شود تا طرز فکر صحیح درازهان نسل آینده کشور نسبت به شخصیت زن بوجود آید .

۴- در سطح روستاهای کشور اقدامات آموزشی جهت تقویت کادر مددکاری روستائی بعمل آید .

۵- علاوه بر اقدامات اساسی که میباید بموقع خود در زمینه بالابردن سطح فرهنگ زن ایران بعمل آید هرچه زودتر باید مراکز فرهنگی و تربیتی مخصوص زن بمنظور پرورش استعداد های هنری و حرفه ای و تربیت بدنی زنان ایران تاسیس گردد و در این مراکز علاوه بر جنبه های نظری باید بروشهای عملی آموزش و پرورش زن ایرانی توجه خاص مبذول شود تا بدین ترتیب از انحراف استعداد زن

ایرانی جلوگیری و نیروهای فکری و عملی وی در مسیر صحیح هدایت گردد .

ب - حقوقی

از آنجا که برای گسترش و تحکیم تساوی واقعی حقوق مدنی زن و مرد ایرانی در چهارچوب موازین شرعی و قانونی ، میباید اقدامات اساسی وزیربنائی انجام پذیرد تا آنچه بدست میآید پابرجا و همیشگی باشد ، و از آنجا که بسرانجام رسانیدن این مهم میبایستی از یکطرف در مسیر قطعی ترفیع مقام زن قرار گیرد و از طرف دیگر باید با توجه بواقعیات و در نظر گرفتن مجموع شرایط و اوضاع و احوال باشد بنابراین این مجمع بعنوان نخستین گام اساسی لازم میداند که در راه حل مشکلات فعلی حقوق مدنی زنان ایران و بخاطر حفظ و حمایت و احقاق حقوق زنانی که دچار بیعدالتی حقوقی گردیده و یا میگردند ، و همچنین برای آشنا ساختن زنان ایرانی به حقوق قانونی خود اقدامات زیر معمول گردد :

۱- تشکیلات حقوقی وسیع و مستحکم سازمان زنان ایران دفاع از حقوق زن را در محاکم داد گستری و سایر مراجع صالحه بعهدہ گیرد .

۲- برای تسهیل بهره مندی از تشکیلات حقوقی سازمان زنان ایران آنچنانکه هر زن ایرانی (خواه عضو سازمان زنان ایران باشد یا نباشد) یا سانی بدان دسترسی

داشته باشد، مراکزی در میدانگاهها و خیابانهای اصلی و پرجمعیت شهرها تاسیس نماید تا هرزنی که نیازمند مشاوره، کمک یا راهنمایی حقوقی است در اسرع وقت بتواند از این مراکز برایگان استفاده نماید.

۳- بمنظور آشناساختن قاطبه زنان ایران با حقوق قانونی خود کلاسهای تعلیم قواعد حقوق خانواده دائر نماید.

۴- بمنظور پرورش گروه زنان حقوقدان، سازمان زنان ایران وسائل تحصیل تعدادی از خواهران ایرانی را در رشته حقوق قضائی و مخصوصاً حقوق خانواده فراهم نماید.

۵- بمنظور ایجاد گروه مددکاران حقوقی که عملاً عهده دار راهنمایی و کمکهای فوری بزنانی گردند که گرفتاریهای حقوقی دارند کلاسهای کوتاه مدتی دائر و عده لازم را آماده نماید.

ج - رفاه اجتماعی

از آنجا که از فعالیتهای داوطلبانه زنان باید حد اکثر استفاده در شئون رفاه اجتماعی و بویژه در مواردیکه نیاز مبرم بکمک وجود دارد بعمل آید سازمان زنان ایران انجام امور مهم زیر را بعهده میگیرد.

۱- در کارخانهها و کارگاههایی که هنوز اقدام به برقراری محل های مخصوص برای نگهداری اطفال زنان

کارگر نشده است محل‌های مورد نظر را دایر نماید .
۲- در کلیه مؤسسات عام‌المنفعه که بنحوی انحاء
نیاز به کمک‌های داوطلبانه وجود دارد اقدام کند .

د - اقتصاد خانگی

بمنظور تشویق و تقویت صنایع دستی خانگی سازمان
زنان ایران باید از یکطرف تحقیقات بازاریابی بعمل آورد؟
و از طرف دیگر مراکزی جهت عرضه فرآورده‌های صنایع؟
خانگی، و بازارهایی بدین منظور دایر نماید .

ه - بین‌المللی

از آنجا که در دنیای امروز با گسترش روابط بین
ملتها زنان جوامع مختلف بشری نیز خواه‌ناخواه مشکلات
و مسائل مشترك دارند لذا بمنظور شناساندن تلاشهای
زنان ایران بزنان سایر کشورها و کسب تجربه از فعالیت
زنان کشورهای دیگر این مجمع برقراری و توسعه روابط
بین‌المللی سازمان زنان ایران را ضروری و لازم می‌شمارد.
و در راه‌نیل باین هدف باید تعداد هرچه بیشتری از زنان
شایسته و مخصوصا خواهران جوان ما بجوامع بین‌المللی
معرفی و اعزام گردند تا تجربیات و مطالعات خود را بر
ذخیره فکری سازمان زنان ایران بیافزایند .

اولین مجمع عمومی سازمان زنان ایران در تهران

این بررسی کوتاه‌ست از وقایعی که در این چهار سال میان دو هشت اسفند رخ داده است . تنظیم وقایع از روی تاریخست و کوشش شده است که در حد امکان فشرده و مستند باشد .

۸ اسفند ۱۳۴۵

اولین مژده

شاهنشاه آریامهر هنگام گشایش نخستین کنفرانس اقتصادی کشور در تالار سنا ، نخستین مژده آزادی زن ایرانی و برابری حقوق زن و مرد را بملت ایران مرحمت فرمودند . باین مناسبت گروه کثیری از زنان تهران برای ابراز حق شناسی در کاخ مرمر گرد آمدند . شاهنشاه آریامهر خطاب بزنان فرمودند : «انقلاب ما بدون آزادی زنان کامل نبود و با این انقلاب ما از عقب افتادگی وحشتناک با سرعت عجیبی در صفوف اولیه اجتماع متمدن قرن بیستم پرتاب شدیم . امروز با برداشتن این قدم و دادن حق رأی به بانوان ایرانی آخرین ننگ اجتماعی ما از میان برداشته شد و آخرین زنجیر را پاره کردیم . »

۱۱ اسفند ۱۳۴۱

اصلاح قانون انتخابات

ساعت ۵ بعد از ظهر این روز جلسه هیئت دولت برای بررسی

گزارش وزارت کشور تشکیل شد . گزارش وزارت کشور چنین بود:

« جناب آقای نخست وزیر

بطوریکه استحضار دارند در مقدمه قانون اساسی مصوب ۲۹ شعبان ۱۳۲۵ هجری قمری صریحاً مقرر است که هر يك از افراد اهالی مملکت در تصویب و نظارت امور عمومی محق و سهم میباشند ، و بموجب اصل دوم قانون اساسی مجلس شورای ملی نماینده قاطبه اهالی مملکت ایران است که در امور معاشی و سیاسی وطن خود مشارکت دارند . بنابراین محروم ماندن طبقه نسوان از شرکت در انتخابات نه تنها در قانون اساسی و متمم آن مجوزی ندارد، بلکه با توجه به جمله « افراد اهالی مملکت » در مقدمه قانون اساسی و با توجه به جمله « قاطبه اهالی مملکت » مذکور در اصل دوم ، مغایر آن نیز میباشد . علیهذا برای رفع نقصی که از این جهت در قانون انتخابات مجلس شورای ملی مصوب شوال ۱۳۲۹ هجری قمری و قانون انتخابات مجلس سنا مصوب چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۲۸ وجود دارد، طرح تصویب نامه ضمیمه را پیشنهاد مینماید. متمنی است آنرا در هیئت محترم وزیران مطرح و نتیجه را ابلاغ فرمائید .

وزیر کشور : دکتر پیراسته «

پس از طرح گزارش بالا و مذاکراتیکه متعاقب آن صورت گرفت هیئت وزیران تصویب نامه زیر را در دو ماده تصویب نمود :

« ماده ۱- بند اول ماده دهم و بند دوم ماده سیزدهم قانون انتخابات مجلس شورای ملی مصوب شوال ۱۳۲۹ هجری قمری که

مربوط به شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان است، و همچنین قید کلمه ذکور از ماده ششم و ماده نهم قانون انتخابات مجلس سنا مصوب ۱۴ اردیبهشت ۱۳۲۸ حذف میشود.

« ماده ۴- وزارت کشور مکلف است پس از افتتاح مجلسین مجوز قانونی این تصویب نامه را تحصیل نماید. »

۲۰ اسفند ۱۳۴۱

کمیسیون حقوق زن سازمان ملل

کمیسیون حقوق زن سازمان ملل در هفدهمین اجلاس خود وضع زنان ایران را مورد بحث قرار داد. کمیسیون پس از انتخاب هیئت رئیسه خود گزارش خانم «ناراسیمیان» نماینده هند را استماع کرد. نماینده هند در گزارش خود گفت: «با کمال رضایت خاطر اطلاع یافتیم که اخیراً در ایران فرمانی صادر شده و برای اولین بار بزرگان ایرانی حق انتخاب کردن و انتخاب شدن در انتخابات پارلمانی داده شده است. . . . هیئت وزیران ایران تحت رهبری شاهنشاه فرمان قانونی صادر کرد که موجب لغو ممنوعیت زنان از مداخله در امور سیاسی گردید. این مسئله باعث خشنودی و رضایت عمیق همه زنان جهان و اعضای کمیسیون گردیده است. »

۲۵ اسفند ۱۳۴۱

زن و مرد در اصلاحات ارضی برابرنند

تیمسار سپهد رباحی وزیر کشاورزی در يك مصاحبه مطبوعاتی گفت: «امروز عده‌ای از بانوان خرده مالک کشور به نمایندگی از طرف عده‌ای از بانوان بامن ملاقات کردند. اولین تقاضای بانوان

این بود که مگر زن طبق قانون مدنی دارای شخصیت حقوقی نیست؟ مگر زن طبق شرع اسلام از ماترك پدر و مادر ارث نمی برد؟ مگر زن در موقع ازدواج مهریه باو تعلق نمیگیرد؟ من بالصراحه بیانوان گفتم که حقوق بانوان مثل حقوق مردها محترم است و بانوان هم دارای شخصیت حقوقی هستند و میتوانند خرده مالك باشند، میتوانند دهقان باشند، و در ضمن مانند مردها میتوانند از تمام مواهب ملی بهره مند باشند.

۳۱ فروردین ۱۳۴۲

کنفرانس بین المللی زنان

ساعت ۵ بعد از ظهر والا حضرت اشرف پهلوی ریاست عالیه شورای عالی جمعیت های زنان ایران کنفرانس بین المللی زنان را در هتل هیلتون تهران افتتاح فرمودند. والا حضرت در نطق افتتاحیه خود فرمودند: « باتشکیل این چنین کنفرانسهائی بین زنان مختلفه جهان ارتباط های مستقیم برقرار میشود و باعث میگردد که فعالیتهای اجتماعی زنان در سراسر ممالك مختلف منجمله ایران گسترش یابد... کنفرانس باید مسائل مبتلا به زنان را مورد بررسی و تبادل نظر قرار دهد... خوشبختانه کنفرانس بین المللی زنان موقعی در ایران تشکیل شده است که زنان ایران با اقدام بزرگ شاهنشاه توانسته اند آزادی کامل در امور اجتماعی بدست آورند و دوش بدوش مردان کشور برای توسعه مملکت فعالیت نمایند. »

در کنفرانس فوق نمایندگان بانوان ایران، ترکیه، یونان، قبرس، افغانستان، هندوستان و امریکا شرکت داشتند.

در واشنگتن و مسکو

در این روز والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی ریاست هیئت نمایندگی زنان ایران در کنفرانس بین المللی زنان مرکب از نمایندگان زنان ۱۱۰ کشور منعقد در واشنگتن، کنفرانس را افتتاح فرمودند. شورای جهانی زنان بعنوان ادای احترام به تصمیم شاهنشاه ایران مبنی بر دادن حقوق اجتماعی بزنان ایرانی و با احترام شخصیت والا حضرت بدون رعایت حروف الفبا که پیوسته در این کنفرانسهای بین المللی رعایت میشود، وقت نخستین سخنرانی را به والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی اختصاص داد. والا حضرت فرمودند: «پیروزی بانوان کشور من در بدست آوردن حقوق اجتماعی، در حقیقت پیروزی بزرگی برای زنان یکصد و ده کشور است که نمایندگان آنها در این مجمع بزرگ بین المللی حضور دارند... انتظار میرفت که آغاز اجرای برنامه های وسیع و مترقیانه اصلاحی با واکنش عناصر نادان و سود پرست روبرو شود، لکن ملت ایران با ایمان قاطع خود اطمینان دارد که هیچ نیروئی در این راه نمی تواند مانعی ایجاد کند. زنان ایرانی به بزرگی و اهمیت مبارزه ای که در پیش دارند آگاهند و مسئولیتهای خطیر خود را در جامعه تازه به خوبی میدانند.»

در همین روز هیئت نمایندگی بانوان ایران مرکب از هشت نفر بریاست بانو مهری آهی برای شرکت در کنگره جهانی زنان که میبایست در ۳ تیر ماه ۱۳۴۲ در مسکو منعقد شود، وارد خاک شوروی شدند. رئیس هیئت نمایندگی بانوان ایران بعضوبت هیئت رئیسه

کنگره جهانی زنان (مسکو) برگزیده شد .

رادیو مسکو در ۴ تیرماه ۱۳۴۲ گفت : « انتخاب نماینده زنان ایران بعضویت هیئت رئیسه کنگره نشانه آنست که زنان تمام کشور های جهان برای مبارزه زنان ایران در راه صلح و تساوی حقوق و ترقی اجتماعی ارزش زیادی قائل هستند . »

۸ مرداد ۱۳۴۲

اولین جلسه انتخاباتی

اولین جلسه انتخاباتی بانوان در این روز در محل جمعیت بیداری زنان با حضور بعضی از شخصیت های مردمانند مرحوم حسنعلی منصور ، دکتر غلامحسین جهانشاهی دکتر محمد شاهکار و دیگران تشکیل شد .

۲۲ مرداد ۱۳۴۲

تظاهرات بزرگت خیابانی

ده ها هزار زن تهرانی در این روز به تظاهرات خیابانی پرداختند و سپس میتینگی در میدان بهارستان تشکیل شد . در ساعت ۷ بعد از ظهر قطعنامه میتینگ باین ترتیب قرائت شد و به تصویب رسید :

« ۱ - زنان تهران در این جمعیت عظیم و باشکوه هم بستگی خود را با برادران کارگر ، دهقان ، فرهنگی ، اصناف ، پیشه وران و کلیه طبقات مردم که برای تحقق بخشیدن بآمال ملت ایران بپا خاستند اعلام میکنند .

« ۲ - ما زنان تهران در کمال تعقل و معرفت اجرای کامل لوایح ششگانه شخص اول مملکت را با اشتیاق فراوان خواستاریم .

« ۳ - ما زنان تهران مجالس قانونگزاری را دژ محکم و سنگر پایداری این شالوده نوین شناخته و فرمان گشایش آنرا گرانبهارترین عطیه ملوکانه میدانیم .

« ۴ - از تمام بانوان دعوت میکنیم که برای تشکیل مجلسی که بتواند منشور ششم بهمن ماه ۱۳۴۱ را عملی کند متحد شوند و وظیفه ملی خود را در گرفتن کارتهای انتخاباتی انجام دهند ، و با کمال جدیت در سراسر کشور هم وطنان عزیز خود را برای انجام این فریضه ملی تشویق و ترغیب نمایند .

« ۵ - ما زنان تهران برای نشان دادن همبستگی با برادران و خواهران خود از هر دسته و طبقه که باشند روز شنبه بیست و ششم مرداد ساعت ۵ بعد از ظهر در میدان امجدیه اجتماع خواهیم نمود .

« ۶ - ما زنان تهران بمنظور توفیق کامل در انتخاب نمایندگان صالح هماهنگی خود را ضمن ائتلاف با سایر طبقات روشنفکر اعم از کارگر ، کشاورز ، اصناف ، فرهنگیان و دستجات وانجمنهای محلی اعلام میداریم .

زننده باد شاهنشاه ایران !

پاینده باد کشور ایران !

پس از پایان دموستراسیون و میتینگ بالا ، شهردار وقت تهران عریضه تلگرافی حضور شاهنشاه و شهبانو معروض داشت . شاهنشاه در پاسخ چنین فرمودند :

« ... در موقعی که این حقوق جدید را برای آزادی زنان ایران مقرر میداشتیم میدانستیم آنها با قلبی پاک و روحی آماده استحقاق این حقوق طبیعی را دارند . نمایش عالی و بی نظیر بیست و دوم مرداد ما

را در اعتقاد خود صد چندان راسخ تر میسازد و به آینده جامعه آزاد مردان و آزاد زنان ایرانی با کمال امیدواری و افتخار مینگریم .»

۵ شهریور ماه ۱۳۴۲

گذرگه آزاد زنان و آزاد مردان

در این کنگره که قریب ۱۲۰۰ نفر از نمایندگان طبقات مختلف مردم ایران شرکت کرده بودند، زنان جای شایسته‌ای داشتند. این کنگره کاندیداهای انتخاباتی را اعلام نمود .

۱۷ شهریور ماه ۱۳۴۲

اولین گدخدای زن

در این روز اعلام شد که نخستین کدخدای زن در ایران برگزیده شده است . نام وی «گلنار» بود و پس از او زنان بسیاری در این مقام و در مقامهای عضویت شورای ده ، شورای شهر ، شهرداری و سایر ارکانهای دموکراتیک انتخاب گردیدند .

۲۶ شهریور ۱۳۴۲

زنان در پارلمان

در این روز انتخابات مجلسین با قانون انتخابات اصلاح شده با شرکت مرد و زن ایرانی انجام گرفت . شش زن در مجلس شورا و دو زن در مجلس سنا جای گرفتند .

۶ مهر ماه ۱۳۴۲

زنان شایستگی این پیروزی را داشتند

ساعت ۵ بعد از ظهر این روز والا حضرت اشرف پهلوی ریاست

عالیه شورایعالی جمعیت های زنان ایران در يك مصاحبه مطبوعاتی شرکت فرمودند . وبدواً از اینکه صد هزار نفر از بانوان ایرانی در اخذ کارت الکترا ل و انتخابات مجلسین شرکت کرده بودند اظهار خوشوقتی نموده اضافه فرمودند : « تا آنجا که شنیده ام زنانی که در انتخابات شرکت کرده بودند از بانوان طبقه زحمتکش مملکت بوده و در بین خانمهاییکه در انتخابات شرکت کرده اند بانوان چادری اکثریت داشته اند . بدیهی است که انتظار میرفت بانوان روشنفکر کشور در انتخابات بیشتر فعالیت و شرکت میکردند ... شاید یکی از عللی که بانوان طبقات پائین تر در انتخابات بیشتر شرکت کردند آن بود که اصول ششگانه شاهنشاه بیشتر به سود این طبقات بود ... پنج نفر از بانوانی که به نمایندگی مجلس انتخاب شده اند عضو شورایعالی جمعیت های بانوان هستند . البته این جمعیت ها کاندیدائی نداشتند ولی اگر کاندیداهم میداشتند غیر از این بانوان نبودند . »

۲۵ آذر ماه ۱۳۴۲

روز مادر و مادر سال

شبپیش از این روز شهبانو پیامی بمناسبت روز مادر از رادیو ایران فرستادند و روز بعد مادر سال - بانوسارا خاتون - از دست شهبانو جایزه گرفت . وی از ۱۳ سالگی بخانه شوهر رفته و ۱۸ فرزند بدنیا آورده بود .

۱۱ دیماه ۱۳۴۲

در گنگره زنان هندوستان

نخستین ناطق این گنگره نیز والاحضرت شاهدخت اشرف

پهلوی بودند که پس از تشکر از مهمان نوازی دولت هند ، دربارهٔ ترقیاتیکه تحت توجهات شاهنشاه بخصوص در زمینهٔ تساوی حقوق زن و مرد نصیب ایران شده شرح مبسوطی ایراد کردند و سپس اظهار امیدواری نمودند که در آیندهٔ نزدیک نظیر این کنگره در ایران تشکیل شود و کلیه زنان آسیائی در راه اعتلای حقوق زنان دوش بدوش همدیگر قدم بردارند .

۱۷ دیماه ۱۳۴۲

روز ۱۷ دی

۱۷ دی اینسال معنای دیگری داشت . زنان کام بزرگتری در راه پیشرفت برداشته بودند . شهبانو فرح در بعد از ظهر این روز در تالار فرهنگ فرمودند :

« موفقیت بزرگ زن ایرانی را در ۱۷ دی ۱۳۱۴ و ۸ اسفند ۱۳۴۱ تبریک میگویم ... تمام قدرت نهفتهٔ این ملت کهنسال و آزاده و متمدن میتواند امروز بحد اعلای خود تجلی کند بشرطیکه دنبال تجمل ظاهری نگردیم . »

۲ بهمن ۱۳۴۲

هفته حقوق زن

در این روز زنان کارگر اولین جشن هفتهٔ حقوق زن را در حضور والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی و سرکار علییه بانو فریده دیبا برگزار کردند .

۸ اسفند ۱۳۴۲

بیان یکساله

در این روز زنان یکسالگی پیروزی جدید خویش را با رژه در خیابانها و یا شرکت در جلسات شورانگیز جشن گرفتند. بمناسبت این روز از طرف روابط عمومی جمعیت‌های زنان ایران اعلام شد که: از هشتم اسفند سال گذشته که زنان حقوق مساوی با مردان یافتند، فعالیت‌های سیاسی زنان ایران عملاً شروع شد و تا کنون زنان توانسته‌اند ۶ کرسی در مجلس شورای ملی و ۲ کرسی در مجلس سنا بدست آورند و ضمناً در یکسال اخیر ۲۸ زن بعنوان کدخدا، ۷ زن بسمت شهردار و عده زیادی از زنان بعزویت شوراهای ده و انجمن‌های شهر انتخاب شده‌اند.

۱۹ خرداد ۱۳۴۳

در مسکو

والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی در جلسه نمایندگان زنان شوروی از پیشرفتهای زنان ایران سخن گفتند و زنان شوروی را برای آشنائی و همبستگی بیشتر با بانوان ایرانی به ایران دعوت فرمودند.

۳ تیرماه ۱۳۴۳

چند آمار

در این روز مؤسسه تحقیقات و مطالعات اجتماعی دانشگاه تهران ضمن انتشار نتیجه تحقیقی که در باره اصول ازدواج در دو شهر تهران و کرمانشاه بعمل آورده بود اعلام داشت: «سن ازدواج در تهران و

کرمانشاه برای مردان و زنان شبیه است : برای مردان بین ۲۵ تا ۲۹ سالگی و برای دختران بین ۱۵ تا ۱۹ سالگی ... شرایط عقد در باره تعداد زوجات در تهران بمیزان ۶۵ درصد است در حالیکه در کرمانشاه از ۴۷ درصد تجاوز نمیکند ولی شرط انتقال از محل ازدواج و نگهداری از فرزندان در کرمانشاه ۴۱ درصد و در تهران فقط ۲۷ درصد میباشد .»

۳۰ آبان ۱۳۴۳

در مجمع عمومی اتحادیه بین‌المللی زنان حقوق‌دان

این مجمع در این روز در دهلی نو گشایش یافت . از طرف اتحادیه زنان حقوق‌دان ایران دوتن از بانوان - خانم دکتر مهر انگیز منوچهریان (سناتور) و خانم مهین خامنه‌ای شرکت کرده بودند . در این کنفرانس خانم دکتر منوچهریان حامل پیام شاهنشاه نیز بود .

۲۵ آذر ۱۳۴۳

روز مادر

در این سال روز مادر با شکوه بیشتری بر گزار شد . يك مادر پر اولاد و سه مادر نمونه بعنوان مادران سال انتخاب شدند .

۱۳ دی ۱۳۴۳

مبارزه با بیسوادی

گروه کثیری از بانوان تهران در عصر این روز در استادیوم محمدرضا شاه پهلوی اجتماع بزرگی ترتیب دادند و اعلام داشتند که مصمم بشرکت در مبارزه ملی بابیسوادی هستند. والاحضرت شاهدخت

اشرف پهلوی ریاست عالی شورایعالی جمعیت‌های زنان ایران وعده دادند که مستدعیات بانوان را بعرض شاهنشاه برسانند .

۱۷ دیماه ۱۳۴۳

جشن ۱۷ دی

پس از ۲۹ سال که از ۱۷ دی ۱۳۱۴ میگذشت مراسم باشکوهی در پیشگاه شهبانو و والاحضرت اشرف پهلوی در تالار « هفده دی » - تالار قدیم دانشسرایعالی - برگزار شد . این همان تالاری بود که ۲۹ سال پیش از آن رضاشاه کبیر همراه علیاحضرت ملکه پهلوی و والاحضرت شاهدختها در این مراسم پس از کشف حجاب شرکت فرموده بودند .

۵ اسفند ۱۳۴۳

يك مصاحبه مطبوعاتی مهم

والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی در این روز در يك مصاحبه مطبوعاتی فرمودند :

« ... من نیز تا آنجا که توانستم برای اتحاد و پیشرفت بانوان در تمام رشته‌های اجتماعی و اقتصادی کوشش کردم، تا آنجا که امسال تشکیل سپاه دانش زنان را اعلام کردم ... ثمره آزادی و حقوق زنان را نباید فقط باین منحصر کرد که چند مدیر کل و یا چند سناتور و چند وکیل مجلس داشته باشیم ، بلکه زنان ایران وقتی آسودگی خاطر خواهند یافت که به تمام حقوق خود برسند و در ردیف زنان ممالك پیشرفته دنیا قرار بگیرند ، و تا زمانی که باین مقصود نرسیده‌ایم از هیچگونه کوششی دریغ نخواهیم کرد . . . در ایران هنوز خانمها

آنطور که باید و شاید در شئون مختلف پیشروی نکرده‌اند و فقط درهای مدارس و دانشگاهها بروی آنها باز بوده و اکنون هم از بین خانمها چند معاون و مدیر کل داریم... ولی این اصل مهم است که خانمها دیگر کار کردن را برای خود عیب نمیدانند... امروزه مردهای ما هم از اینکه زن‌ها یا دخترانشان کار کنند ناراحت نمیشوند و این رشد اجتماعی يك ملت را میرساند، زیرا زنان با اشتغال بکار آزادی اقتصادی در خانواده پیدا میکنند و اگر زنی آزادی اقتصادی داشت بخود بیشتر اطمینان دارد.

آنگاه والا حضرت دربارهٔ تشکیل کمیسیون مقام زن در تهران فرمودند: «تشکیل این کمیسیون در ایران يك امر بسیار مهمی است و باتلاشی که از سال گذشته شد ایران برای تشکیل این کمیسیون در نظر گرفته شد. سال گذشته با اوتانت دبیر کل سازمان ملل متحد صحبت کردم و پیشنهاد تشکیل این کمیسیون را در ایران دادم، او با کمال میل پذیرفت و خوشبختانه در دهم اسفند این کمیسیون در تهران افتتاح میشود.»

۹ اسفند ۱۳۴۳

سومین سال پیروزی

دو سال از ۸ اسفند ۱۳۴۱ میگذشت و چون روز ۸ اسفند این سال مصادف با ایام سوگواری شده بود، مراسم سالگرد پیروزی در ۹ اسفند برگزار شد.

بانوان در خیابانهای تهران رژه رفتند و سپس در سالن محمد رضا شاه اجتماع بزرگی تشکیل دادند. در این اجتماع والا حضرت

اشرف پهلوی طی بیاناتی اظهار فرمودند :

« آری این تعلیمات عالیہ و سنت انقلابی دین ما کہ در ۲۶ کشور اسلامی دیگر بخواهران مسلمان ما اجازه داد کہ درسی سال اخیر از حقوق سیاسی کامل برخوردار گردند، در ایران نیز شعار یکایک ما بود. ولی تلاش و مساعی ممتد ما زنان ایرانی برای بدست آوردن حقوق حقہ خود ہر بار بدست عوامل ارتجاع باشکست مواجہ میشد، تا آنکہ انقلاب ششم بہمن با ضربت مہلکی کہ بنظام پوسیدہ ملوک الطوائفی وارد آورد، راہ را برای دشمنان ما مسدود ساخت... ولی در عصریکہ مقتضیات زمان اجتماعات در راہ رشد را محکوم بہ ترقی و پیشرفت سریع میسازد و برای ملتی کہ مصمم است چندشبہ راہ سالہا عقب ماندگی را بہ پیماید، آنها کہ براستی بہدفعہای انقلاب شاہ و مردم مؤمن و معتقدند چگونہ میتوانند نتایج حاصلہ را کافی و قانع کنندہ تلقی کنند؟ برای ما زنان ایران ہدفہای فرمان ہشتم اسفند بھیچوجہ آن نیست کہ تنها چند نمایندہ مجلس و سنا یا چند مدیرکل و رئیس ادارہ و شہردار و بخشدار از میان ما انتخاب شوند و آن نیست کہ تنها تعداد بیشتری از زنان در کنفرانسہای بین المللی شرکت کنند و یا با تشکیل جمعیتہا و سازمانہائی کہ کار آن فقط انتخاب یک رئیس و چند معاون و دبیر مسئول یا تصویب یک اساسنامہ توخالی باشد وظائف خود را نسبت باجتماع انجام شدہ تلقی کنند. آنها کہ تصور میکنند مبارزہ زنان ایران را میتوان بانجام این قبیل موفقیت ہای سطحی محدود ساخت سخت در اشتباہند و آنها کہ میخواہند ہدفہای فرمان ہشتم اسفند را فقط ازراہ برگزاری مراسم سخنرانی و یا اعطای عناوین توخالی و یا ایجاد تشکیلات زائد تأمین

سازند ، یا بمعنای فرمایشات ملوکانه پی نبرده اند و یا دانسته یا ندانسته بهدفعهای انقلابی که در کشور ما رویداده است خیانت میکنند. هدفهای این انقلاب هنگامی برای ما تحقق خواهد یافت که تشکیلات زنان ما بتوانند نیروهای خلاقه قاطبه زنان ایران را در راه اعتلای اجتماعی آزاد و مرفه بسیج کنند و تنها آن تشکیلاتی میتواند این رسالت تاریخی را انجام دهد که از آن تمامی ملت باشد ... فرمان هشتم اسفند ما را بر آن میدارد که در درجه اول بسوی ملت انبوه برویم و با احتیاج و دردهای سوزان آنان برسیم . . . من از خواهران عزیزی که در شورای عالی بانوان با من همکاری میکنند صمیمانه انتظار دارم که فعالیتهای خود را اساساً در این راه نوقرار دهند و کاری کنند که سومین سال نهضت ما سال کار واقعی و اقدامات عمیق و اساسی باشد .»

۱۰ اسفند ۱۳۴۳

گشایش کمیسیون مقام زن

ساعت ۱۱ بامداد این روز هیجدهمین اجلاسیه کمیسیون مقام زن در حضور علیاحضرت شهبانو در هتل هیلتون گشایش یافت . این اولین بار بود که کمیسیون مقام زن در یکی از کشورهای آسیائی تشکیل میشد و سومین بار بود که در کشوری غیر از محیط سازمان ملل متحد انعقاد مییافت . این کمیسیون مدت ۱۸ روز بکار خود ادامه داد . نمایندگان ۲۰ کشور در آن شرکت داشتند : اتریش ، چین ، کلمبیا ، جمهوری دومینیکن ، فنلاند ، فرانسه ، گینه ، مجارستان ، ایران ، مکزیک ، نپال ، پرو ، فیلیپین ، لهستان ، سیرالئون ، جمهوری متحده عربی ، ایتالیا ، ایالات متحده امریکا و اتحاد شوروی . جمعیت های بین المللی زنان نیز نمایندگان برای شرکت در این کمیسیون فرستاده

بودند . علیاحضرت شهبانو در نطق افتتاحیه خویش فرمودند :

« بنظر من تشکیل دوره اجلاسیه شما در تهران بایک سلسله اقداماتی که در ایران بعمل آمده حسن تصادف نموده است . زیرا از تاریخ تشکیل آخرین کنفرانس شما باینطرف بنابه ابتکار اعلیحضرت همایون شاهنشاه که مورد تایید کامل ملت ایران قرار گرفته ، زنان ایران گامی قاطع در راه بدست آوردن حقوق سیاسی خود برداشته و اینک از هر جهت با مردان برابر شده اند ... »

و سپس والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی ریاست هیجدهمین دوره اجلاسیه کمیسیون فرمودند :

«... یقین دارم که با انتخاب من ریاست این کنفرانس خواسته اید از شورای عالی جمعیت های زنان ایران که برای برقراری تساوی حقوق بین زن و مرد ، بر اساس منشور ملل متحد و مفاد اعلامیه جهانی حقوق بشر فعالیت های خستگی ناپذیری در سراسر کشور بعمل می آورد تجلیل نموده باشید... اقدامات ما در ایران در چارچوب فعالیت هایی که از طرف خانواده بزرگ ملل متحد انجام میگیرد دنبال میشود . »

۷ فروردین ۱۳۴۴

در کنفرانس بین المللی حقوق بشر

در این روز والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی ریاست عالی جمعیت های زنان ایران ضمن نطقی در کنفرانس بین المللی حقوق بشر که در ژنو تشکیل شده بود از کنفرانس مذکور خواستند که در دفاع از حقوق زنان جهان تاکید بیشتری بعمل آورد و لازم است که کنفرانس بین المللی حقوق بشر در کنفرانسی که قرار است در سال ۱۹۶۸ برای

بررسی حقوق زنان دنیا تشکیل شود در زمینه تأمین این حقوق اقدامات مؤثرتری کند.

۱۱ خرداد ۱۳۴۲

سؤال از دولت

در این روز سناتور مهرانگیز منوچهریان سؤال زیر را به سنا تقدیم داشت :

« مقام محترم ریاست مجلس سنا . خواهشمند است به آقای نخست وزیر اطلاع داده شود در جلسه علنی مجلس سنا حضور بهم رسانند و بسؤال زیر پاسخ دهند :

« دولت برای اجرای اصل تساوی حقوق زن و مرد و هماهنگی قوانین با این اصل تا کنون چه اقداماتی کرده است ؟ »

۳ مهر ماه ۱۳۴۲

نمایندگان زنان شوروی در ایران

ظهر این روز والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی ریاست عالیہ جمعیت های ایران در جلسه معارفه ای که بمنظور آشنائی چهارتن از نمایندگان بانوان شوروی با والا حضرت ترتیب داده شده بود شرکت فرمودند . بانوان مزبور از طرف شورای عالی زنان ایران بتهران دعوت شده بودند .

۱۸ آبان ۱۳۴۲

نخستین کنگره جمعیت های زنان ایران

نخستین کنگره جمعیت های زنان ایران در این روز در حضور

والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی گشایش یافت. در این مراسم آقایان نخست وزیر و رئیس مجلس سنا و چند تن از وزیران و جمعی از بانوان حضور داشتند. اعضاء کنگره مرکب بودند از ۵۶ نفر از سراسر مملکت. والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی در نطق افتتاحیه خود فرمودند :

«... در این کنگره فرصت خوبی است که خانمهای شرکت کننده با اصول مدیریت صحیح که بدون شك موجد کار آئی بیشتر و موجب وصول به هدف است آشنا شوند . برنامه سال جاری شورایعالی درباره مبارزه با بیسوادی زنان موافق با برنامه کمیته ییکار جهانی با بیسوادی تنظیم و تلفیق شده و اعضاء شورایعالی جمعیتهای زنان ایران در ایفاء این نقش سهم بسزا و مؤثری دارند. بعلاوه سعی شده است که در زمینه های بین المللی نیز فعالیتهائی بعمل آید. سال گذشته ایران عضویت کمیسیون مقام زن وابسته بسازمان ملل متحد در آمد . . . همچنین کنفرانس شورای بین المللی جمعیتهای زنان ۷۵ کشور بنا بدعوت شورایعالی جمعیتهای زنان ایران در اردیبهشت ماه آینده در تهران تشکیل خواهد شد.»

۲۵ آذر ۱۳۴۴

روز مادر

شب پیش از این روز علیا حضرت شهبانو طبق معمول پیامی فرستادند و در این روز مادران نمونه سال حضور شهبانو معرفی شدند.

در نوزدهمین اجلاسیه کمیسیون مقام زن

در این روز والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی نوزدهمین اجلاسیه کمیسیون مقام زن وابسته بشورای اقتصادی واجتماعی سازمان ملل متحد را که این بار در ژنو تشکیل شده بود افتتاح کردند . والا حضرت در نطق افتتاحیه خود فرمودند:

«... متأسفانه هنوز معتقدات محکوم وپوسیده مبنی بر کوچک شمردن زنان نفوذ نامطلوب خود را حتی در ممالک پیشرفته تاحدودی حفظ کرده است...»

در زمانیکه استعمار سیاسی واقتصادی رو به نابودی واضمحلال است، وهنگامیکه مساوات وبرابری ملل و نژادها بدون توجه بقدرت ووسعت آن ها اعلام گردیده، ماهنوز شاهد تشبثات وتلاشهای مذبحخانه ونومیدانه ای برای ادامه این تعصبات نسبت بزنان هستیم... در اینجا باید تذکردهم که با نوع جدیدی از استعمار روبرو هستیم که باید با آن شدیداً مبارزه کرد. منظورم از استعمار جدید حکومت باصطلاح جنس قوی است.»

سالروز آزادی زنان

باین مناسبت والا حضرت اشرف پهلوی ریاست عالیه شورایعالی جمعیت های زنان ایران پیامی فرستادند ودر آن اظهار فرمودند:

«... کلیه زنان ایرانی را چه آن هائی که بعنوان نمایندگان ملت در مجلسین فعالیت میکنند وچه آن هائیکه در سمتها و مشاغل دولتی

انجام وظیفه مینمایند و یا آن‌هاییکه در محیط خانه و یا در سطح روستاها و کارخانه‌ها بکار اشتغال دارند دعوت میکنم که کوشش و مجاهدت خود را افزایش دهند و با کمک یکدیگر و تربیت فرزندان شایسته هم لیاقت و شایستگی خود را بروز دهند و هم از تبعیضاتی که عملاً ممکن است درباره آنان بشود جلوگیری بعمل آورند...»

در همین روز دو سناتور زن نیز در سنا نطق‌هایی ایراد کردند. سناتور دکتر مصاحب گفت:

«... اینک تقاضای زنان ایرانی اینست که برای آن مادری که از لحاظ احترام بهشت را زیر قدم‌های او و در رضای خاطر او گذارده‌اند تأمین برقرار شود. برای کودک تأمین برقرار شود تا اساس خانه و خانواده محکم و حریم و پناهگاه سعادت جامعه باشد...»
و سناتور دکتر منوچهریان افزود:

«... در جهان امروز يك قسمت از تعلیم و تربیت اطفال مجرم با زن وقاضی زن است. ما نه قاضی زن داریم و نه قانون محکمه اطفال بزهکار را اجرا کرده‌ایم. بسیاری از مواد قانون مدنی و قانون کیفری مخصوصاً در مورد زن شوهردار نه تنها با اصل تساوی حقوق زن و مرد مغایرت دارد، بلکه میتوان گفت که این مواد مبتنی بر تبعیض زن و مرد است، جامعه ایرانی از زنان ایران و بویژه از نمایندگان زن انتظار دارد اکنون که بندها گسسته و عرصه فسیح ابراز لیاقت و استعداد و کمال بر زنان عرضه شده است، زنان در اصلاح قوانین، مخصوصاً قوانین خانواده گامی بردارند.»

نخستین دختران حقوقدان در خدمت دادگستری

در این روز جراید خبر از استخدام ده دختر حقوقدان در خدمت وزارت دادگستری دادند. قبل از آن با وجود شرائط مساوی در تحصیل، دادگستری فارغ التحصیلان زن دانشکده حقوق را استخدام نمیکرد.

۲۴ اردیبهشت ۱۳۴۵

هیجدهمین کنگره شورای بین‌المللی زنان، تهران

این کنگره مرکب از ۳۰۰ نفر نمایندگان ۶۰ کشور جهان، بوسیله علیاحضرت شهبانو در کاخ وزارت خارجه گشایش یافت. شهبانو فرمودند:

«... اندکی بیش از یکسال قبل بود یعنی در ماه مارس ۱۹۶۵ که کمیسیون حقوق زن وابسته به سازمان ملل متحد، هیجدهمین دوره اجلاس خود را در تهران تشکیل داد، و اینکه سازمان بزرگ شما نیز بنا بر دعوت خواهر عزیز من والا حضرت اشرف پهلوی قبول کرده است که در پایتخت کشور ما تشکیل جلسه بدهد بنظر من تصادف بسیار پرمعنائی است. شهر ما باین ترتیب نمونه‌ای میشود از استمرار و ادامه آن مبارزه عظیمی که زنان در سراسر جهان پیوسته بدان مشغولند تا مقصد اعلایشان یعنی برابری که اعلامیه حقوق بشر آنرا رسماً اعلام نموده است صورت تحقق پذیرد.»

و والا حضرت اشرف پهلوی که کنگره بنا بر دعوت ایشان در تهران تشکیل شده بود، طی بیانات خویش فرمودند:

«... هدف اصلی ارتقاء زن فقط مبارزه با تعصبات و تبعیضات نیست بلکه تساوی حقوق برای عموم افراد انسان است، بدون تبعیض از لحاظ نژاد، جنس، زبان و دین، و ادعای استرداد حقوق در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی، مدنی، اجتماعی و آموزشی باید مبنی بر این منظور باشد. نباید از فتوحات حاصله سرمست شد، اگر می‌خواهیم اوهام قرون گذشته را که هنوز بردوش ما سنگینی میکند محو و نابود کنیم باید هشیار و بیدار باشیم»

۲۹ مرداد ۱۳۴۵

تشکیل سازمان زنان ایران

در این روز موجودیت سازمان زنان ایران طی پیامی که والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی ایراد فرمودند اعلام شد :

«... جنبش اجتماعی بانوان ایران که از سالها پیش با تشکیل گروههای مختلف و تخصصی آغاز شده بود با بدست آوردن نتایجی ثمربخش و غیرقابل انتظار اینک مراحل تکامل خود را طی میکند و این گروهها در راه شناساندن مقام زن بجامعه نقش عمده‌ای ایفا کرده‌اند، ولی ضرورت ایجاب میکند همگام با تحولاتی که در کلیه شئون مملکت پیش آمده است نیروهای بیشتری فعالیتهای گذشته را دنبال کنند و با طرح ریزی برنامه‌های جدید کوشش دامنهداری را در جهت بهبود هرچه بیشتر رفاه حال زنان ایران آغاز نمایند. با توجه بمراتب فوق و برای رسیدن باین هدف مقدس و بارور نمودن نهال نهضت اجتماعی ایران، مطالعات عمیق و همه‌جانبه‌ای بر روی تشکیلات و فعالیتهای اجتماعی گروههای مختلف زنان توسط عده‌ای از متخصصین و کارشناسان امور اجتماعی آغاز گردید و پس از جمع‌آوری

یک رشته اطلاعات و تنظیم و طبقه بندی و تجزیه و تحلیل آنها و با توجه به هدفهای این جنبش عظیم اجتماعی و مقایسه آن با تحولات دامنہ دار و سریع کشور، لزوم طرح و اجرای برنامه های وسیعتری برای توسعه فعالیت زنان ایران ضروری تشخیص داده شد و نتایج مطالعات کار-شناسان ایجاب نمود که برای گسترش و توسعه فعالیت های زنان ایران تشکیلات نوینی پی ریزی گردد. اینک نتایج مطالعات و بررسی های گروه تحقیق کننده بصورت اساسنامه جدیدی تنظیم و تدوین گردیده است و بموجب آن سازمان جدید زنان ایران با شعاع عمل بسیار وسیعی بوجود خواهد آمد و همه زنان کشور از هر طبقه و از هر درجه در آن شرکت خواهند کرد و این شرکت کنندگان همه دارای شرائط مساوی خواهند بود.

۵ شهریور ۱۳۴۵

در پراگ

در این روز والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی که بدعوت دولت چکوسلواکی از آن کشور دیدن میفرمودند بار رئیس جمهور چکوسلواکی ملاقات کردند و در ضیافتی که از طرف رئیس سازمان زنان آن کشور بافتخار معظم لها ترتیب یافت فرمودند :

« هنوز چهل سال نشده است که زنان ایران حجاب را کنار گذاشته و وارد زندگی اجتماعی شده اند و اینک ۲۵ سازمان زنان در ایران فعالیت دارند. روزیکه من از ایران حرکت می کردم اعلام داشتم که تمام سازمان های زنان بایستی متحد شده و برای بدست آوردن حقوق زن مبارزه کنند. اتحاد این سازمانها همه گونه محدودیتها را

از سر راه زنان برخورد داشت . . . مهمترین مسئلای که در برابر زنان ایران قرار دارد مبارزه با بیسوادی است . »

۱۸ مهر ۱۳۴۵

آغاز دوره جدید مبارزه زنان

پیش از ظهر این روز اعضاء شورایعالی جمعیت‌های زنان ایران به حضور والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی رسیدند و سپس والاحضرت در يك مصاحبه مطبوعاتی هدفهای سازمان زنان ایران را تشریح فرمودند؛ در جلسه بانوان عضو شورایعالی جمعیت‌های زنان والاحضرت از بانوان خواستند که در راه پیش برد مقاصد زنان ایران در سازمان جدید زنان ایران متشکل شوند و فرمودند که تا انجام انتخابات مجمع عمومی سازمان زنان ایران دبیرخانه فعلی شورایعالی جمعیت‌های زنان بانجام وظائف خود ادامه خواهد داد . و در مصاحبه مطبوعاتی فرمودند :

«... هدف اساسی سازمان زنان ایران اینست که مساعی اجتماعی زنان ایران را با احتیاجات مبرم کشور منطبق ساخته و نیمی از جمعیت ایران یعنی زنان را که عملاً نقشی در برنامه‌های ایجاد آن ایفا ننموده‌اند به تحرك بکشاند ، و در کالبد جامعه آنان که بطور کلی بلااستفاده مانده است روح جنبش و کوشش بدمد... ایجاد این سازمان برای نفی فعالیت‌های گذشته شورایعالی جمعیت‌های زنان ایران و خدمات ارزنده اعضای آن نمیشد ، ولی شورایعالی با مشکلات و محدودیت‌هایی که از لحاظ هدف و تشکیلات و عضویت داشت آنطوری که باید قادر و مجهز نبود نقش مورد نظر را در پیش برد نهضت زنان

ایفا نماید . . . نا گفته نماند که عوامل ضد نهضت زن نیز نه تنها در گروه‌های عقب‌افتاده مانع بسیج و تحرک اجتماعی زن می‌باشند، بلکه در میان طبقات تحصیل کرده و برخی مسئولین امور خصوصی و عمومی نیز دیده می‌شوند که مستقیماً یا بطور غیر مستقیم سد راه پیشرفت زن می‌باشند. سازمان زنان ایران با متشکل کردن زنان ایران در مقابل این موانع و نحوه تفکر صف آرائی و مبارزه خواهد نمود .»

۲۳ مهر ماه ۱۳۴۵

در سمینار زنان

در این روز سمینار زنان ایران در تالار فرهنگ گشایش یافت. علیاحضرت شهبانو طی نطق افتتاحیه فرمودند :

« ... اطمینان دارم با تشکیل این سمینار و بحث و فحص در اطراف مسائلی که زنان ایران بمقتضای زندگی خود با آن روبرو هستند بیشتر و بهتر میتوان در بهبود وضع زن در ایران کوشش نمود و نتایج ثمر بخش از آن بدست آورد .»

در پایان سمینار (۲۸ مهر ماه) قطعنامه‌ای به تصویب رسید حاوی پیشنهاداتی در باره حضانت و حمایت اطفال ، تشکیل محاکم خاص برای رسیدگی بدعاوی خانوادگی ، برابری حقوق و مزایای زنان کارگر با مردان ، رفع تبعیض در احراز مشاغل از زنان کارمند، عضویت زنان روستائی در شرکت‌های تعاونی و در خانه‌های انصاف .

۲۸ آبان ماه ۱۳۴۵

نخستین مجمع عمومی سازمان زنان ایران

اولین مجمع عمومی سازمان زنان ایران در این روز با بیانات

والاحضرت شاهدخت اشرف پهلوی ریاست عالیه سازمان افتتاح گردید:
« ... این سازمان قصد دارد کلیه طبقات و افراد زنان ایران را
در صفوف خود جای دهد . اعضاء و وابستگان ما که اکنون چند هزار
نفرند باید به چند میلیون تن برسند ... این يك سازمان اختصاصی
نیست بلکه متعلق به همه زنان ایرانیست و بهمین دلیل با اینکه خود
مبتکر این سازمان بوده ام بهیچوجه نمیخواهم پیشرفت کار آن تنها
متکی بیک شخص باشد ... سازمان زنان ایران برای آنکه بهتر بتواند
به اجرای مقاصد خود پردازد تصمیم گرفته است جنبه کاملاً غیر
سیاسی داشته باشد در امور سیاسی هیچ مداخله ای نکند . ولی این
امر مانع از توصیه های سازمان بدولت و پیشنهاد اجرای مقرراتی که
به نفع زنان ایرانی است نخواهد بود ... »

سپس خانم یوسفی دبیر کل سازمان زنان ایران در گزارش
فعالیت یکماهه این سازمان نوبنیاد گفت :

« ... سازمان زنان ایران که از ترکیب جمعیت های مختلف و
اعضاء منفرد در تهران و شهرستانها بوجود آمده است حاصل سالها
رنج و زحمت همه زنان پیشقدمی است که در شرائط دشوار گذشته
بفعالیت پیگیر برخاستند . جای نهایت خوشوقتی است که بعرض برسانم
که طی این مدت کوتاه بالغ بر ۳۵۷۰ نفر از بانوان رسماً عضویت
سازمان زنان ایران را در تهران پذیرفته اند . »

در چهارمین جلسه مجمع عمومی (۲۹ آبان) هیئت عامله
سازمان زنان ایران با رأی مخفی و آزاد ۳ هزار شرکت کننده برگزیده
شد و سپس قطعنامه ای به تصویب رسید که جداگانه چاپ شده است .

۲۵ آذر ۱۳۴۵

روز مادر

روز مادر در این سال با وسعت بیشتری توسط قاطبه اهالی کشور
برسمیت شناخته شده بود. شب پیش از آن علیاحضرت شهبانو طبق
معمول پیامی فرستادند و در این روز چهار مادر نمونه سال حضور
علیاحضرت شرفیاب شدند.

بقیه فرمایشات والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی

این سازمان قصد دارد کلیه طبقات و افراد زنان ایران را در صفوف خود جای دهد. اعضاء و وابستگان ما که اکنون چند هزار نفرند باید به چند میلیون تن برسند. و ما در این سازمان هیچکس را بر دیگری مقدم نخواهیم شمرد. در حدود اساسنامه و مقررات سازمان همه اعضاء وضع مساوی دارند و در آنجا که پای اظهار نظر و رأی پیش می آید هیچ کس با دیگری تفاوت نخواهد داشت. فعالیت و ایمان هر کس ضامن پیشرفت او در سازمان خواهد بود.

برای اینکه بتوانیم به این هدف بزرگ یعنی بیدار کردن و متشکل ساختن میلیونها زن ایرانی در هر گوشه این مملکت نائل شویم از اجرای اصول دموکراسی در داخل سازمان چاره ای نداریم. این يك سازمان اختصاصی نیست بلکه متعلق به همه زنان ایرانی است و بهمین دلیل با اینکه خود من مبتکر این سازمان بوده ام بهیچ وجه نمیخواهم پیشرفت کار آن تنها متکی به يك شخص باشد و قدرت تشکیلاتی باید جانشین همه عوامل دیگر باشد.

سازمان زنان ایران برای آنکه بهتر بتواند به اجرای مقاصد خود پردازد تصمیم گرفته است جنبه کاملاً غیر سیاسی داشته باشد و در امور سیاسی هیچ مداخله ای نکند. ولی این امر مانع از توصیه های سازمان

به دولت و پیشنهاد اجرای مقرراتی که به نفع زنان ایرانی است نخواهد بود. در مورد این پیشنهادات و توصیه‌ها سازمان سعی خواهد کرد نظریاتش صد در صد بر اساس مقتضیات اجتماعی ایران و مبتنی بر تعالیم عالیۀ اسلام باشد.

يك جنبه بسیار مهم فعالیت سازمان زنان ایران تشویق بانوان ایرانی به خدمات داوطلبانۀ اجتماعی است. در جامعه‌های پیشرفته زنان از بالاترین طبقات اجتماع، با تخصیص دادن جزئی از اوقات خود در روز یا هفته، از عهده خدمات گرانبھائی به هموعان خود بر می‌آیند و گرفتاریهای آنان را با صرف وقت و منابع محدود برطرف می‌سازند. اعضای سازمان زنان ایران باید در این مورد سرمشق کلیۀ بانوان و دوشیزگان ایرانی باشند و سازمان باید تشکیلات لازم را بوجود آورد تا داوطلبان خدمات اجتماعی به آسانی بتوانند به یاری زنان و کودکان و زندانیان و بیماران و محصلین و کارگران و همه کسانی که نیاز به توجه و مراقبت دارند بروند.

این واقعیتی است که زنان تحصیل کرده ایرانی بغیر از عده معدودی که در مشاغل تخصصی و حرفه‌ای و یادر کارهای اجتماعی فعالیت دارند بقیه نیروی خود را در معرض استفاده جامعه قرار نداده‌اند و بدینترتیب این منابع انسانی و فکری کشور که بی‌شک می‌تواند در پیشبرد برنامه‌های اجتماعی ما نقش حیاتی داشته باشد تلف می‌شود.

تشکیلات سازمان زنان ایران فرصت مغتنم و بسیار مناسبی برای این زنان بدست میدهد تا نیروی خلاقه خود را مصروف کارهای سازنده و مورد نیازمیرم جامعه بنمایند. در این زمینه مخصوصاً باید به توسعه خدمات اجتماعی در روستاها توجه کرد. سازمان باید مددکاران اجتماعی به کلیه روستاها بفرستد و زنان روستائی را در کارهای خود یاری دهد. نوعی سپاه دانش و سپاه عمران مرکب از بانوان و دوشیزگان جوان باید تشکیل گردد و زن ایرانی را در آنجا که بیش از همه احتیاج به کمک دارد یاری دهد.

امیدواریم نخستین مجمع عمومی سازمان زنان ایران پایه های کار تشکیلاتی آینده را با شایستگی و مراقبت بگذارد. من از همه اعضای مجمع انتظار دارم با نشان دادن رشد فکری و اجتماعی خود از همین اولین قدم پیروزی آینده سازمان را تضمین کنند و به مخالفان نهضت زنان ایران نشان دهند که جامعه بانوان کشور شایستگی کامل برای نیل به هدفهای خود که برقراری مساوات بین زن و مرد و اعتلای جامعه ایرانی بطور کلی است دارد. همچنین امیدوارم تشکیل سازمان زنان ایران حرکت تازه ای به پیکار ملی با بیسوادی بدهد و نیروی زنان به نحو مؤثرتری برای شرکت در این مبارزه و استفاده از نتایج آن تجهیز گردد. سازمان زنان ایران با آنکه

متشکل از بانوان کشور است مصالح همه اعضای این جامعه را در نظر دارد و بهمین ترتیب از کلیه عناصر روشن بین و ترقیخواه در میان مردان انتظار همکاری و پشتیبانی دارد. این يك کار اجتماعی است و امید است به رهبری و تحت توجهات شاهنشاه آریامهر با موفقیت کامل قرین گردد .

اساسنامه سازمان زنان ایران

فصل اول

هدف

ماده ۱ - هدفهای سازمان زنان ایران بشرح زیراست :

۱ - ترفیع مقام زن در ایران که بنوبه خود متضمن بهبود و

پیشرفت وضع اجتماعی کشور میباشد و همچنین بالا بردن

سطح فرهنگی و اجتماعی زنان و آشنا کردن آنان بتمکلیف و

حقوق خود .

۲ - بسیج و استفاده هرچه بیشتر از زنان ایران از کلیه صور

اجتماع برای بشمر رسانیدن تحولات اجتماعی کشور .

۳ - هدایت کردن و هماهنگ نمودن فعالیتهای جمعیتهای زنان

ایران و بطور کلی ارائه خط مشی در بشمر رسانیدن مساعی

قاطبه زنان کشور .

۴ - ایجاد تفاهم و مناسبات متقابل بین زنان ایران از یکطرف

و سازمانها و قاطبه زنان کشورهای خارج از طرف دیگر .

فصل دوم

عضویت در سازمان زنان ایران

قسمت اول - اعضاء

ماده ۲ - سازمان زنان ایران دارای اعضاء زیر خواهد بود :

- ۱- جمعیت‌های زنان و اعضاء آنان
- ۲- اعضاء مؤسس
- ۳- اعضاء انفرادی
- ۴- اعضاء شعبه های سازمان زنان ایران در شهرستانها
- ۵- اعضاء وابسته
- ۶- اعضاء افتخاری

۱- عضویت جمعیت‌های زنان ایران

جمعیت‌هایی عضو سازمان زنان ایران شناخته میشوند که دارای

شرائط ذیل باشند :

الف - ایرانی باشند .

ب - هدف آنها بالابردن موقعیت اجتماعی زنان بوده و یا جنبه

خیریه - صنفی و حرفه‌ای داشته و یا مخصوصاً برای حمایت

کودکان بوجود آمده باشند .

ج - دارای پروانه مخصوص از شهربانی باشند .

د - عده اعضاء هر يك از آنها از سی نفر کمتر نباشد .

ه - از تاریخ تأسیس آنها حداقل یکسال گذشته باشد .

و - حق عضویت بپردازند .

۲ - اعضای مؤسس

اعضای مؤسس عبارتند از پنجاه نفر بانوئی که در روز یازدهم اسفند یکهزار و سیصد و سی و هفت در اولین جلسه شورایعالی جمعیت‌های زنان ایران شرکت داشته‌اند .

۳ - عضویت اعضای انفرادی

زنائی می‌توانند بعضویت سازمان زنان ایران انتخاب شوند که واجد شرایط ذیل باشند :

الف - تابعیت کشور ایران را داشته باشند .

ب - حداقل ۱۸ سال داشته باشند .

ج - دارای حسن شهرت باشند .

د - بجنحه و جنایتی که موجب محرومیت از حقوق اجتماعی گردد محکوم نشده باشند .

ه - حق عضویت بپردازند .

۴ - اعضای شعبه های شهرستانها

شرائط این اعضاء مشابه اعضای انفرادی است .

۵ - اعضاء وابسته

الف - اعضای انفرادی وابسته شامل :

۱ - دختران دانشجو و دانش آموز که مایل بفعالیت در سازمان زنان ایران و شعبات آن در شهرستانها باشند .

۲ - زنان غیر ایرانی که مایل بفعالیت در سازمان زنان ایران و شعبات آن در شهرستانها باشند .

۳ - دختران دانشجو و دانش آموز و همچنین زنان غیر ایرانی که مایل بفعالیت در جمعیتها باشند .
ب - گروههای وابسته عبارتند از :

مؤسسات یا جمعیتهایی که بعلمی نمیتوانند مستقیماً عضویت سازمان زنان ایران را داشته باشند .

۶ - اعضای افتخاری

زنانی هستند که خدمات اجتماعی یا مالی برجسته‌ای به نهضت زن یا سازمان زنان ایران نموده باشند .

قسمت دوم - حق عضویت

ماده ۳ - هر جمعیت سالانه مبلغ یک هزار ریال به سازمان زنان ایران میپردازد .

ماده ۴ - هر جمعیت سالانه مبلغ ۳۰ ریال بعنوان حق عضویت به نسبت هر عضو خود به سازمان زنان ایران میپردازد .

ماده ۵ - اعضای انفرادی هر یک سالانه مبلغ یک هزار ریال به سازمان زنان ایران میپردازند .

ماده ۶ - هر شعبه مرکز استان و شهرستان سالانه مبلغ یک هزار ریال

بسازمان زنان ایران میپردازد .

ماده ۷ - هر شعبه مرکز استان و شهرستان سالانه مبلغ ۳۰ ریال بعنوان

حق عضویت به نسبت هر عضو خود بسازمان زنان ایران میپردازد.

ماده ۸ - اعضای مؤسس ، اعضای افتخاری و اعضای وابسته از پرداخت

حق عضویت معاف میباشند .

.

قسمت سوم - ملحقات در باره عضویت

ماده ۹ - کلیه تقاضاهای عضویت در کمیسیون عضویت سازمان زنان

ایران بررسی میگردد و به پیشنهاد این کمیسیون بتصویب

هیئت عامله میرسد .

ماده ۱۰ - يك فرد نمیتواند در بیش از يك جمعیت (که خود عضو سازمان

زنان ایران میباشد) عضو رسمی باشد ولی میتواند در بیش از يك

جمعیت عضویت افتخاری داشته باشد. این ضابطه در مورد حق رای

جمعیتها در سازمان زنان ایران ملاك عمل قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۱ - قبول اعضای افتخاری بنا به پیشنهاد و جمعیت عضو یا پیشنهاد

لااقل ۶۰ عضو انفرادی و یا تعداد برابری از اعضاء شعبه های

شهرستانها و تصویب هیئت عامله خواهد بود .

فصل سوم

ارکان

ماده ۱۲ - سازمان زنان ایران دارای ارکان ذیل خواهد بود :

۱ - مجمع عمومی

۲ - هیئت عامله

۳ - شعبه‌های شهرستانها

۴ - کمیسیونها

۵ - دبیرخانه

۶ - گروه مطالعاتی

فصل چهارم

مجمع عمومی

ماده ۱۳ - مجمع عمومی از کلیه اعضای سازمان زنان ایران تشکیل میشود و سالی یکبار در آبانماه اجلاسیه خواهد داشت .

ماده ۱۴ - حد نصاب برای رسمیت جلسه انتخاباتی مجمع عمومی با حضور لا اقل يك سوم اعضاء خواهد بود .

قسمت اول - وظایف مجمع عمومی

ماده ۱۵ - وظائف مجمع عمومی عبارتست از :

الف - استماع گزارش دبیر کل

ب - استماع گزارش بازرسان در صورت لزوم .

ج - استماع گزارش حسابرس .

د - تبادل نظر در باره خط مشی و تصویب سیاست کلی سازمان زنان ایران .

ه - تصویب کلی بودجه .

و - انتخاب هیئت نظارت بر انتخابات هیئت عامله .

ز - انتخاب پنج نفر عضو هیئت عامله (که یکی از آنها بعنوان خزانه دار سازمان زنان ایران مشخص خواهد شد) .

ح - انتخاب دو نفر بازرس .

ط - انتصاب حسابرس و تعیین حقوق وی .

ی - تغییر در اساسنامه .

ك - تصویب قطعنامه‌هایی راجع به مقام زن جهت ارسال بدولت و مجلسین .

ماده ۱۶- هیئت عامله دوره قبل تا انتخاب هیئت عامله جدید جلسات مجمع عمومی را اداره میکند و ریاست جلسات مجمع عمومی با دبیر کل خواهد بود .

قسمت - دوم هیئت نظارت انتخابات هیئت عامله

ماده ۱۷- بمنظور نظارت بر انتخابات هیئت عامله هیئتی بنام هیئت نظارت انتخاب میشود .

ماده ۱۸- مجمع عمومی از بین هریك از اعضای سازمان زنان ایران که در مجمع حضور دارند پنج نفر داوطلب را بقید قرعه برای عضویت در هیئت نظارت مزبور انتخاب مینماید .

ماده ۱۹- اعضای هیئت نظارت بر انتخابات پنج نفر عضو هیئت عامله و دو نفر بازرس نباید از بین اعضای هیئت عامله و بازرسان دوره قبل باشند و نمیتوانند بعنوان پنج نفر عضو هیئت عامله و دو نفر

بازرسی که در انتخابات آنان نظارت میکنند انتخاب شوند.

ماده ۲۰ - هیئت نظارت بر انتخابات پنج نفر عضو هیئت عامله و دو نفر بازرس صرفاً بکار نظارت بر اخذ رأی و شمارش آراء و اعلام نتیجه انتخابات خواهد پرداخت و بلافاصله پس از اتمام انتخابات مزبور منحل میگردد .

قسمت سوم - ترتیب انتخاب پنج نفر عضو هیئت عامله و دو بازرس

ماده ۲۱ - مجمع عمومی از بین اعضای خود پنج نفر بعنوان عضو هیئت عامله که یکی از آنان بطور معین خزانه دار خواهد بود و دو نفر را بعنوان بازرس انتخاب مینماید .

ماده ۲۲ - رئیس جلسه مجمع عمومی از اعضای که داوطلب احراز سمتهای فوق میباشند درخواست میکند تا در مقابل مجمع خود را معرفی و برنامه کار خود را بیان دارند . سپس مجمع عمومی از بین افرادیکه خود را بدین ترتیب کاندیدا نموده اند پنج نفر را برای عضویت هیئت عامله و دو نفر را بعنوان بازرس انتخاب مینماید .

ماده ۲۳ - انتخاب پنج نفر عضو هیئت عامله و دو نفر بازرس به اکثریت آراء خواهد بود و در صورت تساوی آراء در مورد چند کاندیدا مجدداً رأی گرفته خواهد شد .

ماده ۲۴ - دوره انتخاباتیه پنج نفر عضو هیئت عامله و دو نفر بازرس یکسال میباشد و افراد مزبور نمیتوانند بیش از دو دوره متوالی انتخاب شوند . معذک در دوره های انتخاباتیه بعدی با در نظر گرفتن

قید توالی « حداکثر دو سال » انتخاب مجدد آنان بلامانع است.
ماده ۲۵ - همین ضابطه در مورد انتخاب رؤسای کمیسیونها بصورت هیئت
عامله ملاک عمل میباشد .

قسمت چهارم - حق رای در مجمع عمومی

ماده ۲۶ - برای اینکه اعضای جمعیتها و اعضای انفرادی و اعضای
شعبه‌های سازمان زنان ایران در شهرستانها بتوانند در مجمع
عمومی حق رأی داشته باشند باید حداقل شش ماه قبل از تاریخ
اجلاس مجمع عمومی بترتیب بصورت جمعیتهای مربوطه
سازمان زنان ایران و شعبه‌های آن در شهرستانها درآمده و
حق عضویت پرداخته باشند .
اولین مجمع عمومی از قید « حداقل ششماه » مندرج در این ماده
مستثنی است .

ماده ۲۷ - در مجمع عمومی هریک از اعضاء سازمان زنان ایران که
حضور داشته باشد دارای يك رأی میباشد .

ماده ۲۸ - هریک از اعضاء جمعیتهای عضو سازمان زنان ایران که در
مجمع عمومی حضور داشته باشد دارای يك رأی میباشد .

ماده ۲۹ - جمعیتهای عضو نیز به نسبت هر ۳۰ عضو خود دارای يك
رأی اضافی خواهند بود .

ماده ۳۰ - هر يك از اعضاء انفرادی سازمان زنان ایران دارای يك
رأی میباشد .

ماده ۳۱ - هر عضو شعبه‌های شهرستانها که در مجمع عمومی حضور داشته

باشد دارای يك رأى میباشد .

ماده ۴۲ - شعبه‌های شهرستانها به نسبت هر عضو خود دارای يك رأى اضافی خواهند بود .

ماده ۴۳ - اعضاء مؤسس در مجمع عمومی حق رأى دارند .

تبصره ۱- چنانچه یکی از اعضاء مؤسس عضو یکی از جمعیت‌های عضو سازمان زنان ایران نیز باشد فقط دارای يك رأى خواهد بود .
اگر عضو جمعیت باشد بعنوان جمعیت و گرنه بعنوان عضو مؤسس رأى میدهد .

تبصره ۲- اعضاء افتخاری و اعضاء وابسته در مجمع عمومی سازمان زنان ایران دارای حق رأى نمیشوند .

ماده ۴۴ - رأى در مجمع عمومی بصورت مخفی داده خواهد شد.

قسمت پنجم - بازرسان

ماده ۴۵ - دو نفر بازرس از طرف مجمع عمومی انتخاب میشوند.

ماده ۴۶ - بازرسان عضو هیئت عامله نیستند ولی میتوانند بدون حق رأى در کلیه جلسات هیئت عامله - کمیسیونها - شعبه‌های شهرستانها و جمعیتها شرکت کنند .

ماده ۴۷ - وظائف بازرسان عبارتست از:

- ۱- بازرسی در امور دبیرخانه
- ۲- بازرسی فعالیتهای کمیسیونها
- ۳- بازرسی فعالیتهای شعبه‌های شهرستانها
- ۴- بازرسی فعالیتهای جمعیتها

- ۵ - ارائه نظرات و پیشهادهای خود شفاهاً یا کتباً براساس مشاهدات و مطالعات جهت اتخاذ تصمیم به هیئت عامله
- ۶ - همکاری در تنظیم گزارش سالانه دبیر کل
- ۷ - در صورت لزوم قرائت و تقدیم گزارش به مجمع عمومی.

فصل پنجم

هیئت عامله

ماده ۳۸ اعضای هیئت عامله عبارتند از :

- ۱- دبیر کل
  - ۲- پنج نفری که مجمع عمومی برای عضویت هیئت عامله انتخاب میکند (که یکی از آنها بطور معین خزانه دار است)
  - ۳- رؤسای کمیسیونهای سازمان زنان ایران
- ماده ۳۹** - موقع انتخاب هیئت عامله آبانماه هر سال میباشد .
- ماده ۴۰** - هیئت عامله دوهفته یکبار جلسه خواهد داشت و در صورت لزوم میتواند جلسات فوق العاده تشکیل دهد .
- ماده ۴۱** - حد نصاب برای رسمیت جلسات هیئت عامله با حضور لااقل دوسوم اعضاء و اتخاذ تصمیمات با کثرت آراء خواهد بود .
- ماده ۴۲** - در صورتیکه یکی از اعضای هیئت عامله بنحوی از انحاء (فوت - استعفا - سفر طولانی بیشتر از سه ماه - عدم شرکت در چهار جلسه متوالی بدون عذر موجه) کنار رود برای پر کردن جای وی ترتیب زیر اتخاذ خواهد شد :

الف- اگر شخص مزبور منتخب مجمع عمومی باشد در این صورت از شخصی که هنگام انتخابات مجمع عمومی بترتیب حائز آراء بیشتری شده دعوت بعمل خواهد آمد تا جای ویرا بگیرد .

ب- چنانچه شخص کناررفته رئیس یکی از کمیسیونهای سازمان زنان ایران باشد کمیسیون مربوطه برای این منظور انتخاب مجدد بعمل خواهد آورد .

ماده ۴۳ - تصویب هیئت عامله نسبت بکандیداهای پیشنهاد شده از طرف کمیسیون برای عضویت هیئت عامله با کثرت آراء خواهد بود.

وظایف هیئت عامله

ماده ۴۴ - وظائف هیئت عامله عبارتست از :

- الف- ارائه خط مشی برای سازمان زنان ایران
- ب- سعی در به ثمر رسانیدن هدفهای سازمان زنان ایران
- ج- نظارت بر اجرای مصوبات مجمع عمومی
- د- تصویب و تایید انتخاب رؤسای کمیسیونها
- ه- تصویب طرحهای پیشنهادی کمیسیونها
- و- تهیه و تنظیم و تخصیص بودجه و تامین اعتبار برای طرحهای پیشنهاد شده از طرف کمیسیونها
- ز- راهنمایی و ارجاع مطالعات و بررسیها بکمیسیونها
- ح- ایجاد هماهنگی در کمیسیونها
- ط- رسیدگی بگزارشهای کمیسیونها

ی- نظارت بر فعالیتهای جاری دبیر کل
ک- تصویب گزارشهای سالانه دبیر کل
ل- مطالعه گزارشها و نظرات بازرسان و اتخاذ تصمیمات لازمه
م- اتخاذ تصمیم مقتضی در باره پیشنهادهای یا توصیههای گروه مطالعاتی

ن- تصویب عضویت اعضای جدید
ص- چهل روز قبل از تشکیل اجلاسیه مجمع عمومی، اعلام تاریخ و محل انعقاد مجمع به جمعیتهای عضو، اعضای انفرادی و شعبه‌های سازمان زنان ایران در شهرستانها و اعضای مؤسس و همچنین باعضای دیگر سازمان زنان ایران
تبصره- هر امریکه صریحاً جزء وظایف ارکان دیگر سازمان زنان ایران منظور نشده باشد، هنگامیکه مجمع عمومی اجلاسیه ندارد در حیطه وظایف هیئت عامله می باشد.

فصل ششم

شعبات شهرستانها

ماده ۴۵- در مراکز استانها و شهرستانها شعبه‌های سازمان زنان ایران تشکیل میگردد.

ماده ۴۷- شعبه‌های سازمان زنان ایران در مراکز استانها و شهرستانهای تابعه آن تحت ریاست عالیه والا حضرت شاهدخت اشرف پهلوی میباشد.

ماده ۴۷ - بطور کلی هدفهای مندرج در این اساسنامه هدفهای شعبه‌ها نیز می‌باشد.

ماده ۴۸ - طبق مدلول ماده ۲ بند ۴ این اساسنامه کلیه زنان واجد شرائط مراکز استانها و شهرستانها میتوانند بعضوبت شعبه‌های سازمان زنان ایران در آیند و علاوه بر این مکلف بتکالیف مندرج در این اساسنامه و برخوردار از مزایای آن می‌باشند.

ماده ۴۹ - نایب رئیس شعبه از طرف ریاست عالیه بدین سمت منصوب میگردد.

ماده ۵۰ - شعبه‌های سازمان زنان ایران دارای ارکان ذیل خواهد بود:

۱- مجمع عمومی

۲- هیئت عامله

۳- کمیسیونها

۴- دبیرخانه

ماده ۵۱ - جزئیات مربوط بمقررات شعبه سازمان زنان ایران در مراکز استانها و شهرستانها در آئین نامه مربوطه که منضم باین اساسنامه می‌باشد تدوین شده است.

ماده ۵۲ - پیشنهادهای مربوط به تغییر آئین نامه شعبه‌های سازمان زنان ایران در مراکز استانها و شهرستانها ابتدا توسط گروه مطالعاتی سازمان زنان ایران بررسی گردیده و سپس با اظهار نظر آن گروه جهت تصویب از طریق کمیسیون شهرستانهای سازمان زنان ایران فرستاده خواهد شد و تصویب آن بنا بموافقت دوسوم شعبه‌های مراکز استانها خواهد بود.

فصل هفتم

کمیسیونها

قسمت اول کلیات

- ماده ۵۳- سازمان زنان ایران دارای کمیسیونهای زیر خواهد بود:
- روابط بین المللی - شعبات شهرستانها - فرهنگی - حقوقی - روابط عمومی - ازدیاد درآمد - عضویت و صنایع دستی.
- ماده ۵۴- هر کمیسیون آئین نامه خود را تنظیم کرده و بتصویب هیئت عامله میرساند .
- ماده ۵۵- تعداد اعضای هر کمیسیون حداقل یازده و حداکثر سیزده نفر خواهد بود .
- ماده ۵۶- حدنصاب برای رسمیت جلسات حضور اکثریت اعضاء میباشد.
- ماده ۵۷- اتخاذ تصمیمات در کمیسیونها با کثرت آراء میباشد.
- ماده ۵۸- کمیسیونها هر هفته یکبار جلسه خواهند داشت .
- ماده ۵۹- هر گاه یکی از اعضای کمیسیونها بنحوی از انحاء (فوت - استعفاء - سفر طولانی بیشتر از سه ماه و یا عدم شرکت در چهار جلسه متوالی بدون عذر موجه) کنار رود بخودی خود مستعفی شناخته خواهد شد و از کاندیداهای اولیه که بترتیب دارای آراء بیشتری بوده اند برای عضویت در کمیسیون دعوت بعمل خواهد آمد .

قسمت دوم - عضویت در کمیسیونها

- ماده ۶۰- جمعیتهای عضو سازمان زنان ایران افراد را از بین اعضای

خود برای عضویت در کمیسیونهای مورد نظریشنهاد می نمایند.
این افراد باید واجد شرایط لازم جهت عضویت در کمیسیون
مربوطه باشند (آئین نامه کمیسیونها ناظر باین مطلب خواهد
بود .)

ماده ۶۱- جمعیتها می توانند در بیش از يك کمیسیون عضویت داشته
باشند .

ماده ۶۲- اعضای انفرادی - اعضای شعبه های شهرستانها و اعضای
مؤسس می توانند خود را برای عضویت در کمیسیونهای مختلف
کاندیدا نمایند.

ماده ۶۳- يك عضو نمی تواند در بیش از يك کمیسیون عضویت داشته
باشد .

ماده ۶۴- اعضای افتخاری می توانند در کمیسیونهای سازمان زنان
ایران بدون حق رأی شرکت نمایند.

قسمت سوم ترتیب انتخاب اراء برای کمیسیونها

ماده ۶۵- خود کاندیداهای عضویت کمیسیونها خصوصیات و صلاحیت
یکدیگر را (بموجب آئین نامه های کمیسیونها) بررسی و درباره
آن تصمیم اتخاذ می نمایند .

ماده ۶۶- کاندیداهای مزبور از بین خود افرادی را که واجد صلاحیت
تشخیص داده اند به عضویت کمیسیونهای مربوطه انتخاب
می نمایند .

ماده ۶۷- انتخاب اعضای کمیسیونها با کثرت آراء کاندیداها

خواهد بود .

قسمت چهارم - انتخابات در کمیسیونها

ماده ۶۸ - هر کمیسیون رئیس و مسئولان خود را انتخاب می نماید.

ماده ۶۹ - مسئولان کمیسیونها غیر از رئیس عبارتند از نایب رئیس و یک دبیر .

ماده ۷۰ - انتخاب رؤسای کمیسیونها باید بتصویب هیئت عامله برسد. در صورتیکه شخص انتخاب شده مورد قبول هیئت عامله واقع نشود کمیسیون مربوطه مجدداً دیگری را انتخاب و معرفی خواهد نمود .

ماده ۷۱ - انتخابات در کمیسیونها با کثرت آراء خواهد بود .

ماده ۷۲ - دوره انجام وظیفه اعضاء کمیسیونها تابع مقررات مربوط بدوره انتخابیه اعضای هیئت عامله می باشد .

ماده ۷۳ - کمیسیونها مرتباً گزارش کار خود را به هیئت عامله می دهند.

ماده ۷۴ - هر گاه رئیس کمیسیونی نتواند در جلسه هیئت عامله شرکت کند نایب رئیس کمیسیون مزبور بجای وی بدون حق رأی شرکت خواهد نمود .

فصل هشتم

دبیرخانه

قسمت اول - ترکیب

ماده ۷۵ - دبیرخانه مرکب است از دبیر کل و قائم مقام وی و کارمندانی

- که برای سازمان زنان ایران لازم باشد .
- ماده ۷۶-** انتصاب کارمندان دبیرخانه به پیشنهاد دبیرکل و تصویب هیئت عامله صورت می گیرد .
- ماده ۷۷-** مسئولان دبیرخانه اعم از زن یا مرد بنا باحتیاجات سازمانی دبیرخانه پیشنهاد و برگزیده می شوند .
- ماده ۷۸-** حسابدار سازمان زنان ایران کارمند دبیرخانه می باشد .
- ماده ۷۹-** کلیه کارمندان دبیرخانه تمام وقت کار کرده و حقوق دریافت خواهند داشت .
- ماده ۸۰-** کارمندان دبیرخانه نمی توانند به عضویت سازمان زنان ایران یا جمعیت های عضو و یا عضویت شعبات آن در آیند .

قسمت دوم - وظائف دبیرخانه

- ماده ۸۱-** وظائف دبیرخانه عبارتست از:
- الف - تمرکز امور اداری سازمان زنان ایران
- ب - کنترل تعداد اعضای سازمان زنان ایران
- تبصره - در روش بازرسی تعیین دقیق تعداد اعضای سازمان زنان ایران مدارك زیر ملاك عمل خواهد بود :
- ۱ - گزارش حسابرس درمورد پرداخت حق عضویت
  - ۲ - لیست اعضای ارائه شده ازطرف جمعیتها وشعبه های سازمان زنان ایران در شهرستانها
  - ج - دریافت حق عضویت ازکلیه اعضاء ونگاهداری وجوه مزبور
  - د - صدور کارتهای مشخص برای اعضای که حق شرکت ورای

در مجمع عمومی را دارا می باشند .
ه - صدور کارتهای مشخص برای اعضای که صرفاً حق شرکت
در مجمع عمومی را دارند.
تبصره - دبیرخانه برای اشخاصی که بعنوان ناظر یا مهمان در
مجمع عمومی شرکت می نمایند کارت دعوت صادر می کند.
و- صدور بخشنامه برای نام نویسی جهت انتخابات کمیسیونهای
مختلف

ز- انجام کلیه اموری که دبیر کل بآن محول می کند.

قسمت سوم - دبیر کل

ماده ۸۲- ریاست عالیه سازمان زنان ایران دبیر کل را از بین اعضای
سازمان یا زنان غیر عضو تعیین و منصوب می فرمایند.
ماده ۸۳- دبیر کل بصورت تمام وقت در سازمان زنان ایران انجام وظیفه
و حقوق دریافت می نماید.

وظائف دبیر کل

ماده ۸۴- وظائف دبیر کل بشرح زیر است :
الف - ریاست اجلاسیه مجمع عمومی
ب - اداره جلسات هیئت عامله
ج - تهیه دستور جلسات هیئت عامله
د - تهیه گزارش سالانه سازمان زنان ایران و تقدیم به هیئت عامله
جهت تصویب

- هـ - قرائت گزارش سالانه سازمان زنان ایران در مجمع عمومی
- و - اجرای کلیه مصوبات هیئت عامله
- ز - ارائه گزارشهای درباره وضع مالی سازمان زنان به هیئت عامله
- ح - سرپرستی و نظارت بر کلیه امور دبیرخانه
- ط - نظارت بر تشکیلات اداری و حسن جریان امور سازمان زنان ایران

ی- تعیین حسابرس سازمان زنان ایران و پیشنهاد آن به مجمع عمومی برای تصویب

- ك -- فراهم نمودن تسهیلات لازم برای کار کمیسیونها
- ل -- فراهم نمودن تسهیلات کار بازرسان سازمان زنان ایران
- م -- فراهم نمودن تسهیلات کار حسابرس سازمان زنان ایران
- ن -- امضای چکها و اسناد مالی همراه با امضای خزانه دار

قسمت چهارم - قائم مقام دبیر کل

ماده ۸۵- دبیر کل دارای يك قائم مقام خواهد بود که بعنوان کارمند دبیرخانه از طرف وی انتخاب و برای تصویب هیئت عامله پیشنهاد خواهد شد.

ماده ۸۶- قائم مقام در غیاب دبیر کل نماینده تام الاختیار وی بوده و وظائف دبیر کل را انجام خواهد داد.

ماده ۸۷- قائم مقام در کلیه جلسات هیئت عامله بدون حق رأی شرکت خواهد نمود.

فصل نهم

گروه مطالعاتی

ماده ۸۸ - يك گروه مطالعاتی مرکب از افراد کارشناس و پژوهنده در علوم اجتماعی تحت نظر و الاحضرت ریاست عالیه بعنوان یکی از ارکان سازمان زنان ایران انجام وظیفه خواهد نمود .

ماده ۸۹ - این گروه مطالعاتی بطور تمام یا نیمه وقت کار کرده حقوق دریافت خواهد نمود .

ماده ۹۰ - اعضای گروه مطالعاتی بهیچوجه نمیتوانند عضویت سازمان زنان ایران را داشته باشند .

وظائف گروه مطالعاتی

ماده ۹۱ - وظائف گروه مطالعاتی بشرح زیر است :

- الف - مطالعه درباره مسائل مربوط بمقام زن در ایران
- ب - جمع آوری اطلاعات و آمار در باره زنان ایران وسایر کشورها
- ج- مطالعه و بررسی طرحها و پیشنهادهائی که درباره مقام زن ازطرف سازمان زنان ایران یا اعضاء بآن ارجاع می گردد
- د- عرضه پیشنهادها یا توصیه هائی براساس مطالعاتی که بابتکار خود انجام داده و یا بموجب پیشنهادهائی که دریافت داشته است.
- ه - بررسی و اظهار نظر در باره طرحهای کمیسیونهای سازمان زنان ایران قبل از ارجاع طرحهای مزبور بهیئت عامله .

و - مطالعه هر گونه پیشنهادها یا طرحهای مربوط بتغییر اساسنامه سازمان زنان ایران وتشکیلات سازمانی آن .

ز - مطالعه هر گونه پیشنهاد در باره ایجاد کمیسیونهای جدید و یا احیاناً کم کردن از تعداد کمیسیونهای موجود و متقابلاً ارائه پیشنهادها و توصیههای لازم به هیئت عامله .

فصل دهم

مقرارت مالی

ماده ۹۲ - سازمان زنان ایران دارای يك خزانه دارمی باشد که بدین عنوان توسط مجمع عمومی انتخاب می شود . خزانه دار یکی ازینج نفری است که مجمع عمومی بعنوان اعضای هیئت عامله انتخاب می نماید .

ماده ۹۳ - وظائف خزانه دار عبارتست از :

- الف - کنترل داخلی کلیه امور مربوط بحسابداری ووضع مالی
- ب - تصویب عملیات حسابدار قبل از ثبت دردفاتر
- ج - گزارش سه ماهه وضع مالی سازمان زنان ایران و ارائه ترازنامه سالانه به هیئت عامله
- د - امضای چکها واسناد مالی سازمان زنان ایران

ماده ۹۴ - سازمان زنان ایران دارای يك حسابدار خواهد بود که توسط دبیر کل باین سمت گمارده می شود .

ماده ۹۵ - وظائف حسابدار عبارتست از :

- الف - جمع آوری وتنظیم وبایگانی کلیه اسناد ومدارك مربوط

بد امور مالی و ثبت آنها بترتیب صحیح در دفاتر حسابداری .
ب - گزارش بدبیر کل

ماده ۹۶ - سازمان زنان ایران دارای يك حسابرس خواهد بود که سالانه توسط مجمع عمومی بدین سمت منصوب می گردد.
ماده ۹۷ - وظیفه حسابرس عبارتست از تهیه گزارشی از عملیات مالی و حسابداری سازمان زنان ایران و شعبه های آن در مراکز استانها و شهرستانها و حساب دریافت و پرداخت سالانه و ترازنامه سازمان زنان ایران و قرائت آن در مجمع عمومی.

فصل یازدهم مقررات مختلفه

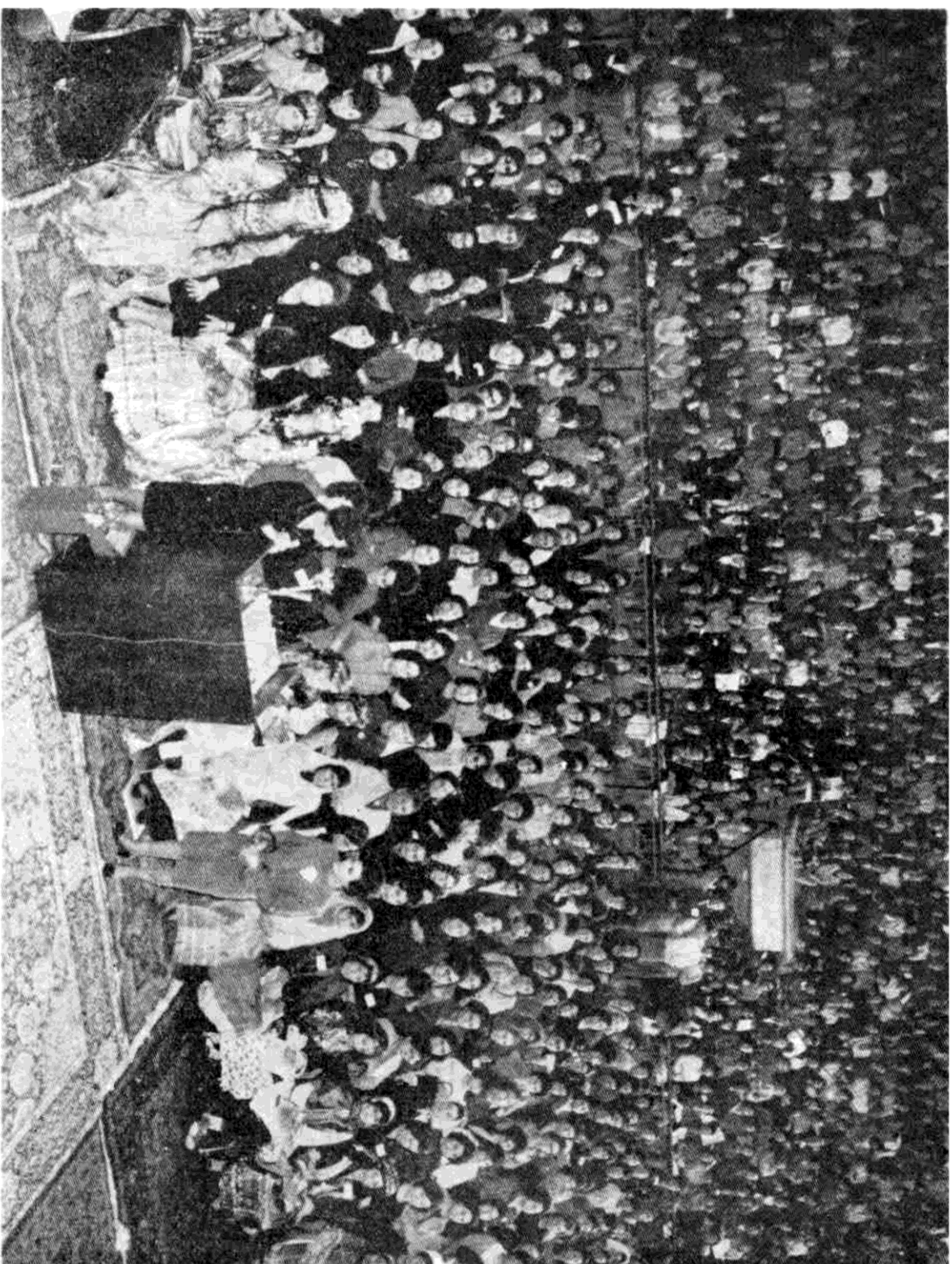
مشاوران

ماده ۹۸ - کلیه ارکان سازمان زنان ایران میتوانند در انجام وظائف محوله و نیل بمقاصد و هدفهای سازمان از نظرات متخصصین و کارشناسان و صاحب نظران برخوردار گردند. این افراد بنا بدعوت در جلسات مربوطه بعنوان مشاور شرکت می نمایند ولی دارای حق رأی نیستند .

ماده ۹۹ - آئین نامه مربوط بتشکیل کنگره سازمان زنان ایران جداگانه تدوین خواهد شد .

ماده ۱۰۰ - هرگونه تغییر در این اساسنامه بتصویب دو سوم اعضای سازمان زنان ایران حاضر و رأی دهنده در مجمع عمومی خواهد بود .

ماده ۱۰۱ - این اساسنامه مشامل بر ۱۰۱ ماده و ۵ تبصره میباشد .

مجلس انتخابات اعضا هیئت عامله سازمان زنان اهواز

سازمان زنان ایران

تهران - خیابان قوام السلطنه - تلفن ۳۲۹۲۲

بها ۶۰ ریال